

Библиотека
САВРЕМЕНА КЊИЖЕВНОСТ

Књига 520

КОМЕШАЊЕ, ОЖИЉАК

**Најлепша остварења са XXIV конкурса
за најкраћу кратку причу**

(Приредио Ђорђе Оташевић)

Алма

Београд, 2025

ПРЕДГОВОР

Међу причама потписаним шифром пристиглим на XXIV конкурс за најкраћу кратку причу, који је организовала издавачка кућа „Алма“, Дејана Јовановић, Алма Оташевић, Драгана Лазић и Ђорђе Оташевић изабрали су, по њима, три најбоље приче. Приче потписане именом и презименом нису биле у конкуренцији за награде, али су, уколико су својим квалитетом то заслуживале, уврштене у овај зборник.

I награда: „Комешање, ожиљак“ Дејана Богојевића

II награда: „Огледало“ Данијеле Божичковић Радуловић

III награда: „Морска идила“ Светислава Хаднађева

ХОЋЕШ ЛИ ВЕЋ ЗАПАМТИТИ

– Добро јутро!

Тишина...

– Добар дан!

Тишина...

– Боже, ова деца данас баш чудна. Ево, ова девојчица поново прође, погледа ме и не јавља се. А комшије смо. Неки дан смо и причале. Ваљда како је када расположена. Не обазире се на то да ли је уљудно јавити се и поздравити макар кога зна, комшилук. А и старија сам. Могу јој бити бака. Макар из поштовања. А баш је слатка, лепа, весела, увек лепо обучена. Који ли може бити разред? Мислим да је пошла у школу. Како ли се оно зове? Увек заборављам та имена. Ево је, враћа се.

Осмех.

– Хеј, добар дан! Јел' то носиш хлеб за маму?

– Да, носим хлеб, али не само за маму, него за све нас.

– Добро, добро, мислила сам... Ма нема везе шта сам мислила. Видим да носиш ђачку торбу. Јеси ли ти то пошла у школу?

– Хм, свашта. Враћам се из школе.

– Ма да, нисам се добро изразила. А лепа си и велика си порасла. Како се оно зовеш?

– Па хоћеш ли већ једном запамтити како се зовем?! Ања!

Одлази...

АЛЕКСАНДАР У ТИШИНИ

Александар не може да чује добро и ако носи слушни апарат и иде у стандардну школу, не специјалну, на захтев његових брижних родитеља који су му подршка највећа. Он не чује, али осећа ритам, вибрације и најбољи је музичар – бубњар у школи, веома је страствен, чак и групу има где свирају и компоњују заједно. Говори са потешкоћама, али ако се сконцентрише – о чему он говори, све је мудро за његове године и има много тога да каже. Он је у вечитој тишини света, али говори глувонемим језиком и сви који га воле и који желе да му олакшају изражавање, да му буду ближи, уче тај језик. Најбољи је и тркач на кратке стазе у школи и каже, његовим шаптаћим гласом: „Волим да осетим ветар у коси“. Он ће једном одрасти и постати човек, леп човек, завршиће гимназију за оптичаре, ожениће се и имати троје деце. Његова лепа жена ће такође живети у тишини, али деца не. То пишем јер га познајем.

Златомир Алексић

КРАЈЦАРИЦА

Бацамо паре. Ко ближи линији, носи све. Крајцарица.

И данас бацам паре, али то више није игра. Коцкам се са животом.

Губим као и пре.

СУВИШНОСТ

Увек сам могла овим стилем да прескочим фразе, кораком лаким од нежности створеним. Лака ми глава а усне лако причају бајке.

Увек сам могла да претворим добро у лоше. Оно што ноћ црта, први сунчеви зраци бришу. Кораком овим...

Ја само преносим оно што ми време прича. Кораком лаким до Ћошка улице, глава пуна прича. Скрећем десно, а очи махинално траже прозор на првом спрату и на прозору жену, која стално виче. Уместо ње, кроз отворен прозор, њише се завеса. И неко довикује да жена, која виче, није више са нама. Можда није, мислим, али њен глас и даље одјекује, као да је заробљен у вечности.

И док се септембарско сунце поиграва одсјајима, у крајичцима и ћошковима, сенке започињу игру лаким осушеним листовима, а сувишне фразе одлазе у неповрат.

ПРАЗНИНА ЈУТРА

Јутро је било сунчано, полазећи на посао, према степеништу поглед ми је привукао сто на тераси, празан, није било њене шољице прве јутарње, обавезне две цигарете уз њу и сетан поглед упрт у даљину.

Знам да је у мислима тада планирала дан, увек одговорна и прибрана за посао... само та... друга... увек паљена дрхтавим прстима цигарета, крила је тишином иза затворених очију и сетним осмехом на лицу, које је увек подизала ка Сунцу желећи да се угреје на топлини овог Михаљског лета, све њене чежње и недостајања.

Пожурила сам на посао да ублажим празнину, као да је понела сањарски део мене а да сам као стварни део ње остала, ја... ко зна...

Знам, знам да ће се вратити, моја сањарка, и да ће ми ускоро писати, треба јој само мало времена, да је то само тренутни бег... бег од тишине...

ВОДЕ СЕ ДОЗИВАЈУ САМЕ

На раскршћу двеју ташмајданских стаза – мртав голуб.

Велик, чистог и сјајног перја, лежи на боку, опуштене главе, отворених очију.

Под главом – невелика мрља свеже крви, јаркоцрвене, незгрушане.

Како ли настрада овај дивотни живот? Ко ли усмрти ову лепоту?

Чују се смех и граја са околних игралишта за децу, гласови пролазника на стазама.

Страдалник лежи леп, посмртно сâм у својој јавној смрти. Његова мртва лепота – суд је свим људским корацама и журбама, свагда смртоносним за васиону.

Смртник убија успут, газећи к зачарном обзору.

Десетак корака дијагонално од места голубове смрти – споменик мртвој птици у златној шуми, с уклесаним стихом: *Једна се птица у својој пјесми скаменила, а воде се дозивају саме.*¹

Космохаосна случајност? Метафорички синхронизитет?

Ниједна реч исцелити неће раздируће осећање стида.

---

¹ Стих Блажа Шћепановића, на постаменту ташмајданске скулптуре „Златна шума“ Мире Јуришић. Песник овог самопропорчанског стиха удавио се, заједно с песником Лазаром Вучковићем, 26. августа 1966. у Охридском језеру.

Ванчо Арсов

ЖИВОТ ЈЕ САМО ПРИЧА

С почетка века: Небо, Звезде и Земља. Без Сунца – нема Живота. Сазнали су на време!

Из пећина полетели – у Космос. Људи. Астронаути! У потрази за Срећом.

Док Сунце сија, све је лепо. И Љубав цвета. Благо њима – Заљубљенима!

Љубав је та мала вечна Тајна која оживљава све на Земљи – и поља и реке и градове! Људи су тако освојили цео Универзум.

Једноставно – у име Љубави!

И свако има своју животну причу.

***

Свако јутро излазила је из стана. У руци је носила врећицу с мрвицама и сувим корама. Голубови су чекали. Бацала им је храну по бетону. Ослањала се на штап и гледала их. Потом се враћала.

У стану је стајала шоља од јуче. Зидни сат је и даље каснио.

Једног јутра руке су јој дрхтале док је бацала мрвице. Помислила је да је лакше бити птица.

Касније је постала једна од њих. Голубови нису живели дуго. Није их имао ко хранити.

ОГЛЕДАЛО ЉУБАВИ

У библиотеци – храму тишине – слијепана Ана слушала је шапат свијеће и дисање књига. Пред њом је стајало рустично огледало, са хрстовим рамом и пукотинама које су криле тајне.

Сједила је као анђео, косе обасјане пламеном, држећи очев рукопис као свето писмо.

Прсти су јој пратили слова у Брајевом писму, откривајући љубав и лаж што су упропастили оца.

Тада је ушао Аћим, младић чији је глас био свјетлост у њеној тами.

Њихови разговори текли су као ријеке које се спајају, а љубав је никла међу полицама.

Али он није био обичан гост – био је син очеве љубавнице, жене која је донијела проклетство.

Када је у рукопису пронашла њено име, Ана је осјетила таму дубљу од сљепоће. Истина их је рањавала, али их је и спајала – јер обоје су били дјеца туђе љубави и гријеха.

Аћим је заплакао признајући да је дошао по рукопис, али љубав га је заробила.

„Бирам тебе,“ рекао је, враћајући књигу на полицу.

У том часу огледало је засијало, а библиотека се испунила свјетлошћу из њихових срца. На стаклу се указао лик пророка са ореолом, док је Ана стајала као тајна свјетлост поред њега.

Њихова љубав постала је жртва и искупљење,
прича претворена у мит.

А библиотека је остала пуна – чувајући не само
књиге, већ и вјечну слику љубави.

Ладислав Бабић

НЕЋЕ МЕ, ПА НЕЋЕ!

Одлучио сам побиједити на конкурс за најкраћу кратку причу. Јбг, управо ми је компјутер почео крепавати, па прије неголи рикне шаљем ове ретке!

ВОЛЕ ЛИ СЕ ИКАД

Имала је дјевојчица тетку, очеву сестру. Укочен поглед, очи мртве повлачи од једног до другог и чини ти се закопчава уста двоструким патент затварачем завађајући и вријеме са собом.

Дијете све мисли отвориће се, али ни једно лице у тој кући није знало за смијех, за топлину разговора. О, Боже, воли ли ту ико икога?

– Води ме кући.

Ваздух затрепери од дјечијег гласа.

Прогуба тетка: – Сутра.

А сутра је било далеко, далеко.

Од муке, дјевојчица подиже вунену чарапу која се сушила поред пећи, притисну је на плату и брже врати, али остадоше жути колутови. Мирис вуне оде за тетком да је врати и окрене усамљеном дјетету.

– Спремај се, идеш кући.

Нису проговарале, али дјевојчица одахну у својој самоћи.

АПОКАЛИПСА ИЛИ ГРЕШКА У СЛОВУ

Некада давно, претпоставља се, на земљи су живели људи. Живеле су планине и воде.

Нема историје. Нема чињеница. Нема потврде њиховог постојања.

Од људи осташе сенке.

Од планина – заравњени врхови.

Од воде – ни трага.

На заравнима, сенке настањене породично. Систематски насељаване, по азбучном реду.

Без ледујања. Окупљене у кругу, свака око своје вечите ватре. И жеђ и глад утољавале су причом. Даноноћно.

Старије сенке сећањима. Млађе маштањем. Неке се породице у том трајању уморише и заћуташе. Неке једноставно заспаше. Неке су пустиле да огњиште згасне. Све њих жељно је гутао амбис. Густа магла прикривала је сваки траг злочина.

Поприлично равнодушно, сви на *Б*, схватише да иза њих нема више никога.

ДЕСИ СЕ...

Деси се да се изгуби дете од пет лета, баш као сад у неком граду на тргу при риви Медитерана...

Дете у шареној ноћи за хелијумским балоном, кога носи лаки маестрал; трчи кроз вреву и хихотно кроз смех плаче...

Пролазе секунди-године у угушеном даху избежумљене мајке, која оставља на клупи обљубљеног незнанца и посрћући прескаче дебеле туристе с кожама куваних јастога...

Мајка види хелијумски балон свога дечака како се беспомоћно диже, све више и даље на звезданом небу...

Дете... плаче показујући у балон са ликом насмејаног клауна...

Деси се да се изгуби дете од пет лета, баш као и сад у неком граду на тргу при риви Медитерана...

ОГЛЕДАЛО У ЛИФТУ

Сваки дан у 8:15 улазим у лифт на петом спрату. Увек је ту исто огледало, али данас видим неког другог у њему. Тај други се креће када се ја крећем, али секунд касније. Када притиснем дугме за приземље, он притиска дугме за последњи спрат.

Лифт се зауставља између спратова. У огледалу видим како тај други улази у мој лифт, док ја улазим у његов. Мењамо места. Кад лифт коначно стиже доле, излазим из зграде коју никад нисам видео.

Моја жена пише СМС: „Где си? Кафа ти се хлади.“

Гледам телефон. То није мој број.

Јованка Бељански

САЗНАЊЕ

„А тако сам јој веровао.“ – рече док је брисао сузе надланицом.

ЈА САМ НАЈБОЉИ

Да, тако је. Ја сам најбољи. Ви ћете ми рећи: Е, сад си га претерао! Али није тако. Ево вам пример: Чекам аутобус, а око мене бар двадесетак људи. Долази аутобус. И шта треба ја да радим? Да пропустим све испред себе? Нарочито старе, жене и децу, па да останем на овом врелом сунцу још целих петнаест минута. Види, молим те? Не, Бато. То је било раније. Сада нисмо у социјализму. Одмах се гурам испред свих, и први улазим у аутобус.

И да вам не наводим други пример, како испред свих немоћних болесника што чекају у чекаоници улазим преко реда код доктора.

Или да вам не описујем случајеве када сам радио у Министарству за трговину и Министарству иностраних послова, када сам први – као најбољи, сусретао бизнисмена који су долазили да траже увозне дозволе и тако даље... Ово је капитализам, а у њему има борбе. А у борби побеђују најбољи. Зато сам и најбогатији у целом елитном насељу Водно. – А ви, ко сте ви?

– Ми смо власт.

– И шта хоћете од мене?

– Имамо ново правосуђе, нове затворе, па да мало прошетате кроз њих, за пример – како најбољи.

КОМЕШАЊЕ, ОЖИЉАК

После кишне и прохладне ноћи свануло је магло-
вито јутро.

Стасит младић прилази згради у дну дворишта. Улазна врата од дрвета која су премазана прерађеним уљем била су благо одшкринута. Стаје на тренутак и гледа иза себе. Никога није било. И даље је стајао и истезао се изложен иглицама свежег ваздуха. Пришао је опрезно вратима. Почео да их отвара. И поред шкрипе отворио их је довољно да обезбеди себи пролаз.

Ушао је. Мрачан простор. Ходник је водио до једне просторије из које се пробијао трачак светлости. Кренуо је одлучно. Дошавши, видео је платно и пројектор. Требало је само да притисне дугме. Није било повратка. Кренуо је црно-бели филм. Био је сићушан. Плакао је, вриштао. У први план су долазили зидови тунела, потом тела. Комешање, гласови. Аутомобил, удес, девојчица, крв, потом нагли прекид филма.

Забринуто је шаком додирнуо чело. Одавно на челу не примећује дубок ожиљак.

ОГЛЕДАЛО

Некад изгледам себи као највећа будала.

Спотакнем се на клизаву лаж, на лепак лицемерја, на сласт заблуде. Спотакнем се ја и на своја сопствена очекивања или јабуку у руци прерушене вештице. Па сочно прекорим себе, окитим се, као новогодишња јелка сликовитим терминима у облику овце, ћурке и још неких невиних живуљака. Наравно, то траје док траје, а онда се саплићем из почетка. И из почетка патим и псујем. И подижем се из падова. И заклињем се са – никад више.

Некад изгледам себи као највећа краљица.

Видим у огледалу способну и паметну жену, два сокака и три улице до генија. И врцају ми очи од енергије, а ум од креативности. И уживам као да летим авионом изнад Атлантског океана и шампањцем наздрављам облацима. А онда се, због неких ветрова, померим са те, краљевске путање, или ме неки унутарњи немири спусте и направе од мене мало уплашено зрно песка или крхког човека.

И опет тако, у круг. Између земље и неба.

Е, оно, између, у кружном току, између будале и краља – то сам Ја. Она права.

У ЗАГРЉАЈУ ШУМЕ

Ходајући кроз шуму, остављам трагове у виду згужваног сухог лишћа на тлу. Како корачам, тако се сунчева свјетлост игра са мном остављајући ме повремено у полумраку, а повремено осунчаног од главе до пете. Свјежина у самом ваздуху и мириси оближње цвјетне ливаде измијешаних са мирисима зелене папрати и маховине дају необичан осјећај у плућима наученим на не баш пријатни мирис градског смога и шкрипе гума и кочница те дотрајалих одводних цијеви поред градске замућене ријеке.

Ћутим шуштање лишћа под ногама. Благослов је када чујем пискутаве звуке и цвркутаве пјесмице распјеваних шумских птица.

Сагнем се до земље како бих барем поквасио руку у хладном потоку што пресијеца шуму напола. Маховина која се пружа уз поток сва је у сићушним капљицама воде које у игри са сунцем даје јединствену чаролију.

Осјетим само мир. Опила ме ова мирисна шума као јаки седатив.

СУСРЕТ СА МИЛОШЕМ

Срео сам Милоша и нисам се уплашио! Проницљивим погледом иза наочара, Милош ме посматра и смешка се, онако како је то често чинио док је био жив.

„Уплашио си се, зар не?“, пита ме Милош.

Питање је на месту, очекује се да се човек уплаши када сретне неког ко се упокојио пре две године. Одговорио сам, без икаквих знакова узнемирености:

„Нисам, Милоше. Замишљао сам како бих волео да се сретнемо, недостајао си ми, као сестра Милица и брат Слободан, родитељи и многи други који су одбегли негде. А срео сам тебе, волим што си ми дао прилику да поразговарамо. Него, где је Миља, како је она, могу ли и њу видети?“

„Миља к'о Миља, вазда је весела. Сада је заузета, надгледа пчеле, следи берба небеског меда“, одговорио је Милош. Још ме питао: „А ти, да ли још оправљаш кошнице и пишеш песме? Да ли их читаш неком као што си мени док сам био овде?“

Када сам хтео да одговорим, Милош нестаде, истекло му време,

После неколико година и ја ћу кренути да сретнем неког и питам, да ли се уплашио када ме видео. Ако каже да није, знаћу да сам за живота прави пут изабрао.

НОТЕ ТИШИНЕ

У 20:00 часова, сваког дана, престајао би да очекује. Сабирао би мисли и пуштао да се слегну до новог јутра. Порука није стигла ни данас. И да јесте, радовао би јој се само док је не отвори, без обзира на садржину.

У тим ријетким порукама било је лијепих ријечи, назнака пажње, али не и отворене емоције, нескривене и незауостављиве потребе, није било признања које лопти годинама прећутно грађене баријере. Ту поруку је ишчекивао. И још више је се плашио, јер би порушила кулу сачињену од неизговорених ријечи, скривених емоција, потиснутих жеља које су имале прилику да живе само у машти и међупростору од помисли до њиховог именовања.

Попут тишине, та његована и ничим недоличним укаљана емоција нестала би у трену у којем би се проговорило о њеном постојању. Неименована била је већа од себе саме, величанственија од проживљених тренутака и самодовољна за постојање.

ЖИВА ВАГА

„Пошто грам људства?“

„Зависи који ћете део. Укусне су усне, образи колочићи сласни. Тело као риба печена, хрскава.“

„Не, нисте ме разумели, пошто грам људства?“

„Ово вам је најквалитетније роба. Послушна, ваше је само да јој склопите руке. На глави, око главе, врата... кукова, груди, на бутинама... Међуножје се посебно цени, ако ме разумете.“

„Не! Ви нисте разумели мене, не тражим ту врсту... задовољства. Мислио сам на емпатију, радост, на достојанственог слушаоца...“

Трговац фркну, намршти се. Истури доњу усну, како је увек чинио када би га ко увредио, а овакву увреду још није доживео. „Неотесанац, простак“, помисли за купца. „Жао ми је... господине, али такву робу немамо.“ Залупи врата купцу пред носом.

Наш се јунак усправи, протресе капут и настави да лута.

ЗВОНА

Са звоника стогодишње цркве огласише се звона и заклепеташе преплашени голубови. Одзвањају околна брда. Чини се да овај пут звоне на радост. Доста је било туге ових година.

РАЧУН

Опет крај радне недеље; имала си велика очекивања, никад да се опаметиш.

Нећеш ту карику неоштећена нанизати на годишњи ланац.

Конобар, који ти чучи у глави, уз *Да видимо шта смо имали* рећи ће конобарски учтиво и људски сажаљиво:

– Дути радни дани, одлазак на славу, онлајн секс, стручну обуку, погреб, хонорарни посао, неколико разочарења, добар разговор који умало постаде бесконачан, леден кафић, протест због друштвене неправде, због немара неиспуњену пријатељску обавезу, одсуство апетита.

Пре него што подвуче црту додаћеш:

– И око 150 попушених цигарета, 50 таблета, много кафе, добре музике и лажних осмеха. Ништа алкохола, мало речи и сна. Порука терапеута, која буди метафизичку зебњу: *Лична преиспитивања сад су много важнија од хемије.*

Плаћам непроцењивим, а из моје перспективе све мање битним – животом који се круни, што звучи патетично, мада не жели то да буде.

***

Како се ти зовеш?

Млека!

– И мени се јако пије млека, ја сам Петар, јуче није хтела да ме подоји.

Млеко.

– Каже да сам био безобразан, а нисам. Само сам радио шта треба.

Млеко!

– Прошли пут ми се закачио зуб за брадавицу, ваљда је зато љута, па је још била љута, па је плакала. Једна је мајка!

Оћу млека!

– И ја! И сад морам да се гурам овде јер неће да ми да, а плате су и тако никакве. Ено! Можемо оног да питамо за млеко?!

Млека!

– Па зар ниси обучен? Млеко и крв су хемијски исти – само се зове млеко кад је у сиси, крв у телу, а лој у лобањи – укус је увек исти! Питаћемо њега кад већ тражиш.

Млека!

– Мајка лаже да то није лепо. Па како она зна боље од тебе, видиш, имаш и значку, још си ти од мене и старији.

Млека!

– Па кад ти кажеш! А млеко и крв су хемијски исти, а ја сам гладан, а не ваља плакати за просутим млеком.

Крви!

– Млека!

НАЦИОНАЛНОСТ

Кад се удала, питали су у шали њену осмогодишњу сестру шта ће бити њихово дете по националности, кад се роди од маме Словенке и оца Србина. Питање није схватила као шалу па је после краћег размисљања озбиљно одговорила:

„Босанац!”

Узела је географску средину као националност и пресудила, а на нама је да размисљамо да ли је погрешила.

НАПУШТЕНА ТВОРНИЦА

На рубу града стајала је напуштена творница.

Сваки дан поред ње пролазила је Алма, ученица која је вољела цртати. Зидови су били сиви, разбијени прозори шкрипали на вјетру, али она је у њима видјела платно. Једног викенда понијела је боје и почела цртати: птице, ријеку и сунце. Људи из насеља су се заустављали, прво радознано, а онда су се придружили. Зидови су постајали свјетлији, творница више није изгледала као пријетња, него као подсјетник да и оно што је напуштено може добити нови живот.

Алма је схватила да понекад озбиљне промјене почињу тихо – једним кистом и храброшћу да не останеш нијем пред рушевинама.

НАОПАКО

„О, код тебе је Бранкице, све наопако,“ приговори ми сусједа.

„У односу на кога?“ озбиљно је упитах.

„На свакога! Па боље је да будеш вољен, него да волиш онога ко тебе не воли.“

„Реци ми што ти добијаш кад те воли онај до кога теби није стало?“

„Потврду да вриједим!“

„Хмммм... Потврду? Коме вриједиш? Ономе ко ти ништа не значи?“

„Ма чекај, кад тако кажеш, то не звучи баш лијепо. А ти?“

„Не тражим потврде. Али можеш ли замислити да ти неког волиш и да се при том не бојиш да ћеш нешто изгубити ако ти тај љубављу не узврати?“

„Изгубићу! Не могу ни замислити да ја неког волим, а он мене не. У минусу сам... “

„Кад ти волиш, на добитку си!“

„Ма каква ти је то математика? Кажем ја да је код тебе све наопако!“

ДЕЧИЈИ СВЕТ – ЈЕДНО ВРЕМЕ

Били смо уобичајена српска породица, скоро сиротиња... Једина посебност у односу свега око нас и у нама... да смо имали три мала детета...

Око нас било је и суседство, имућнији свет, подоста дистанцирани од наших одраслих...

То о чему желимо да кажемо, што нам је давало неку посебност у односу на шире окружење је да је некако и увек око нас увек било више, скоро превише окупљених... деце посебно. Тако и необично и континуирано присуство комшијске деце... некима од нас повремено је и сметало, пошто код њих, тамо негде, није било у таквих окупљања. Посебно код обедровања.

Комшијска деца, посебно нашем најмлађем члану, некако су посебно сметала... што овај није могао и хтео да крије, шта више неког момента је врло гласно исказао свој став, притом... просто дрекнуо: – Зашто свакодневно једете код нас, зашто да делимо храну са вама а нас код вас никад нема!... Када ћете позвати и нас да дођемо на ручак и ми код вас...

Његова сестрица мало стишаније, и више стидљивије, да се баш не чује тако гласно, говорила је: Каква је храна њихова, шта је то боље, да ли желе да нешто деле са нама и зашто то не чине. Коначно, када ће и нас нас да позову на ручак...

Шта се десило на крају и како је гласио одговор деце. Ћутали су... и једни и други; комшијска деца су напрасно изашла из дворишта, немо гледала, ћутала...

Да ли су комшијска деца икада више дошла код нас, играла и бавила се нашом децом?

Никад више.

ШАПАТ КРОЗ ВРЕМЕ

Соба је хладна. Сат куца. Секунде падају као камење по срцу. На столу фотографија девојчице — осмех светли попут давно изгубљене тоpline. Рука дрхти; додир клизи кроз прсте, бежећи као вода, бежећи као време.

„Тата...?“ — шапат, тиши од његовог даха.

Окреће се. Соба празна. Фотографија га гледа, огледало његове кривице и губитка. Срце затрепери; ране задрхте, затворе се саме, затворе се заувек.

Можда, негде далеко, она осети исто. Или је илузија. Последња утеха грешке коју носимо заувек.

СРЕЋНА НАМ СВЕТА ГОСПА

Возимо се бродицом до острва. Стижемо узбуђени, постављамо шатор. Вече је, небо пуно звезда, чује се море. Утрнула су и последња светла. Све око нас се смирује, замире, тихо жаморећи и шумећи. Миришу борићи, можда рузмарин, олеандри, врес... Измешали се мириси, удишемо милину. Какво ли ће уживање бити ових неколико дана одмора! Чека нас лепа ноћ, а ујутро почиње наш рај. Е, јес'! Пуче душек усред ноћи. Добро, издржаћемо на шљунку до јутра, купићемо сутра нови. Е, јес', опет. Ниједна продавница на острву не ради. Света Госпа. Па добро, још једна ноћ на шљунку. Будимо се, ако смо и спавали, идемо бар да поједемо нешто. Е јес' , сад већ трећи пут. На Свету Госпу не раде ни ресторани. Гладни смо, нема хране, на то нисмо рачунали, четрдесет степени. Идемо на плажу, да се бућнемо у море, а онда ћемо можда нешто за јело наћи у колима, ако је ишта остало. Поједосмо грисине и кексиће. Још увек смо гладни. Бацамо амбалажу у контејнер и овако скувани вучемо се до кола. И сад, по ко зна који пут, е, јес', нема нам кључева од кола. Да их нисмо бацили са амбалажом? Трк назад, скок у контејнер, тражи, копај , каква срећа, прва овог дана, ево кључева! Хоће ли се завршити овај дан? Толико о нашем рају, бар данас, овде. Срећна нам Света Госпа!

ОГЛАС

Продаје се кућа. Са окућницом. Неколико хектара дјечије игре, граје и најзеленије траве на свијету. Велика дневна соба, испуњена љубављу, срећом и разумијевањем. Пространа кухиња у којој се кувало с љубављу за најмилије. Двије спаваће собе: родитељска с бригама и неизмјерном љубављу; дјечија, препуна снови и невиности. Уски ходник, којим су корачали драги људи, идући тамо-овамо кад год је затребало. Квалитетни прозори који гледају на срећу и спокој. Гаража за аутомобил који је спреман за стварање лијепих успомена. Продају се зидови, дрво и остали материјали, јер ово друго није на продају.

МЛЕЧНИ ЧАРОБЊАК ИЗ ДРУГЕ УЛИЦЕ

Као и многи из насеља, и Алексини родитељи су, у другој половини деведесетих, куповали млеко од једног деке који је живео у улици близу њихове, коју су звали „Друга улица“.

Малог Алексу су код деке слали са празном стакленом флашом, на којој је било написано њихово презиме. Декина капија је била откључана, Алекса је улазио, поздрављао деку и давао му је празну флашу, а дека му је, брзим окретом, додавао ту исту флашу, само напуњену млеком.

Када је порастао, Алекса је схватио да су у питању биле две флаше, али је као клинац мислио да је дека неки млечни чаробњак.

ПРЉАВИ ПРОЗОРИ

Ако вас боли оно што видите у стварности, немојте прати прозоре. Можда ће вам бити лакше да је поднесете (то живот се зове). Пошто су потребне године да би се прозори толико испрљали да се кроз њих ништа јасно више не може видети – можда се у стварности нешто промени? на боље? – онда немојте прати ни наочаре, па ће се обневиделост убрзати. Па, ако се стварност и промени – а хоће сигурно – брига вас, ви то ионако више нећете видети.

Осим ако! Не оперете добро и наочаре (без обзира на диоптрију) и прозоре (ако их нисте поломили у међувремену). А онда ћете видети (оно што већ знате) да то што болно не ваља није ни до прозора, ни до очију.

ЉУЉАШКА

– Здраво, Данијеле. Ходи, седи.

– Ко си ти?

– Није то сад важно. Седи овде са мном.

Тек тада примети дрвену љуљашку окачену о два ужета која су се губила високо у тами. Простор је био обавијен тишином. Испод, мирна површина, можда је-зеро.

– Како сам се нашао овде?

– Како си, Дани?

– Тако ме је само мајка звала.

– Како си?

– Тренутно... збуњено – рече Данијел и опрезно спусти поглед ка води.

– Разумљиво. Али, како ти је у животу?

– Не знам ни сам. Све је у реду, али истовремено празно и банално, нисам заправо задовољан. Некада сам писао.

– А сада? Шта би те учинило задовољним?

– Какво је то питање?

– Суштинско, зар не?

– Да... онда дуг живот. И да опет пишем.

– То је добар одговор. Дани, морам сада да идем.

– Али, ко си ти?

– Није важно. Све ће бити у реду.

Кад отвори очи, осети мирис јода и звук апарата. Хладна светлост болничке собе обасјавала је његове непомичне ноге.

ТИНДЕР

Марко: Ђао, ђао, шта радиш?

Ана: Еј, ђао, ево ништа, ти?

Марко: Шетам, а пошто смо се већ „*match*-овали“, хоћеш да ми правиш друштво у шетњи?

Ана: Видим на апликацији да си близу мене?

Марко: Да, близу сам. Управо те гледам са улице кроз прозор.

Ана: Шалиш се? Ја сам у стану, на петом спрату.

Марко: Знам. Светло ти је упаљено.

Ана: Како знаш? Нисам ти дала адресу.

Марко: Јеси, јеси!

Ана: Нисам!

Марко: Погледај опет „*chat*“.

Ана: Шта...? То није могуће. Нисам ти дала адресу.

Марко: Отвори врата! (*куц-куц*)

Ана: Ко си ти?!

Марко: Твој задњи „*match*“.

НА СТАКЛЕНИМ НОГАМА И БЕЗ МАШТЕ

На седмом углу Седме улице, тик до седмог семафора, на самом раскрижју Седме улице и Улице седам година несреће, налетјели су једно на друго, сударили се, велико дебело стакло и корпулентни, увијек намргођени Април Промашеноа Први, мали писац којем ријечи никако да стасају у велика дјела. Чуђење је на тренутак засјенило пословичну зловољу Априла Промашеноа Првог. Судар није био силовит, тек довољно јак да Промашеноа први писне:

– Што си, доврага, ти?!

Горостасно се стакло огледало нису ли на плочнику случајно његове крхотине, а када их није угледало, прозборило је милозвучним гласићем.

– Ја сам чаробно стакло! У мени... – у гласу су му се зрцалили кристалићи поноса.

Промашеноа се истог часа нарогушио, запјенио.

– Ти си најобичније огледало! – истресао је мрзовољно не скривајући разочарање.

– ...видиш какав си! – зазвечало је стакло увријеђено.

ПЛАЧ

– Побићете нас све једног дана! – узвикује усплахирили младић улазећи у аутобус.

Киван, бесан, несрећан. Кипти гнев, сав подрхтава у силовитом налету напрегнуте горчине. Дутокос, нападно истетовиран, једва стишава излив незадовољства. Намешта слушалице, почиње непозната, нечујна музика из мобилног телефона.

Примирује се плаховитост, грубост преплављује рањивост.

Увек кад видим своје дете у аутобусу, сиђем на првој станици и заплачем. Заплачем, плашећи се да уђем у следећи, у било који.

МОЖДА

Ишла сам једног дана улицом по мраку са идејом да можда треба да се вратим у своју уклету кућу, спотакла сам се о неку рупу на асфалту и упала у гроб.

Био је то гроб оног зомбија. Предложио ми је, по први пут, да останем.

Можда сам и остала.

Искра Дејановић

***

У небо које гледаш не стаје твој поглед.
Куда ћу од ове радости?
Шума је зелена и поново се родила.
Куда ћу од ове радости?
Планине ме зову, и када легнем чекам вечност, јер
у потрошној стварности ја нисам с њима.
Куда ћу од ове радости?
А свет је вино, и уста на устима, и клупа у парку,
и стисак руке који се неће расточити.

СТРАСТ УМА

Светлост свеће дрхтао је у њеним очима док ходала је око њега, као лавица око плена. Он везан, разголићен пред њеном вољом. Осећао је сваки секунд као вечност. Њени прсти клизили су споро, претећи и нежни, остављајући трагове, по грудима, стомаку, све ниже али никако довољно брзо да му учине олакшање.

„Моли.“ Прошапутала је, а његов глас задрхтао је између жеље и стида. Њене усне спустиле су се, додирнуле му ухо. Угризом подсетила га је да моћ припада њој. Када га је обавила телом, додири су експлодирани у немилосрдном ритму. Бол и ужитак стапали су се, бришући границу између пораза и победе.

Његови јецаји, постали су песма њене доминације, а дах њен на његовој кожи – огањ који га сагорева. У том тренутку, схватио је: био је њен заувек. Заробљен у екстази предаје.

МИНУТ ЋУТАЊА

Минут ћутања за све оне љубави које су могле да буду вечне, али нису преживеле људску гордост. За све погледе који су скренули у страну кад су највише желели да се задрже. За руке које су дрхтале, али нису се пружиле. За речи које су остале заглављене међу зубима, јер је понос био гласнији од срца.

Сахрањене су многе љубави – не због недостатка осећања, већ због вишка поноса. Умрле су тихо, у реченицама које никад нису изговорене, у порукама које су остале у нацртима, у корацима уназад који су личили на сигурност, а били су бег. Неки су изабрали да буду у праву, а изгубили су оно право. И док су чекали да онај други попусти, нестајало је све оно што су заједно градили.

Его не зна да воли. Он тражи победу, не разуме помирење. Љубав тражи рањивост, али его то види као слабост. Тако су многе приче остале без краја, многи погледи без опроштаја, а срца без одговора. А инат – тај тихи гробар блискости – често је последње што остане кад љубав оде.

Зато данас – минут ћутања. Не за љубави које нису биле довољно јаке, већ за оне које су биле, али нису имале прилику.

За све што је могло да буде ако је неко само рекао „опрости“, или „недостајеш“, или „хајде да покушамо још једном“.

За све пропуштене прилике које још увек живе
негде у нама, у неким песмама, местима, мирисима.

Нека ћутање буде знак да памтимо.

И да следећи пут бирамо љубав, а не его.

ЕКСКУРЗИЈА

Буђење. Пламен свитања и речи написане на песку. Попут бичева пуцају заставе у луци. Страдалници од бронзе упијају крике галебова. Мали ружичњак оивичен нитима сећања. Капија сунца. Облаци чежње. Трептаји белине и узбуркане сенке. Мирис Дунава налик на море. Мост преводи своју сенку другој обали. Снага воде која тече. Роман тока свести у ком се он вози градским аутобусом. Пење се и спушта низ „Дугу“. Бела линија пута сече зенице. Пара затамњена стакла наочара. Сивкасте ћелије мозга. Зелена салата као судбина. Лепрша белина облака на крилима ума. Тврђава уроњена у вечност. Повлаче се браниоци пред налетом сунца. Дух воде предаје тела обалама. Делти Дунава. Маглама. Барским травама. Падају први откоси мрака на оштрици дана. Одзвања звук црквеног звона. Поносно стоји кула стражара. Кроз пушкарницу у прошлост загледиано лице мртваца. Бела се кости, вире кроз зенице дана. Црвени зидови од цигле. Маховина. Хлад испуњен цвркутом врабаца. Празна лименка чува згуснути мрак, да га проспе у ноћ. Колона мрава маршира. Јури у неки давни свет. Заборављени.

УРАНАК

Каже народ: *Ко рано рани, двије среће граби.*

Устадох рано. Нисам баш најбоље спавао због синоћње кућне свађе, прекинуте при неријешеном резултату. Главињам. Спотичем се о властите папуче, умало главу да разбијем, а строго сам пазио да не устанем на лијеву ногу.

Она мелодија од ноћас ипак је била порука на мобителу. Пише мој дужник да ни данас не може платит дуговано, а обећао је. Већ му је трећи пут. На позиве се упорно не одазива. Него, да приставим каву и мало се усрећим (кад устадох рано и времена имам). Глас из спаваће собе режи на мене: да ког ђавола толико рондам по кући! Док се ја расправљам с гласом, кава искипи. Хајде да на брзину побришем пећ и плочице, да глас случајно не устане. У журби се одијевам, жељан јутарње свјежине.

Ето ме напољу, напокон. Онај кретен поново је паркирао ни три метра иза мене, једва се извукох у двадесетак маневара. Сада је преда мном равна празна цеста. Возим до првог кафића и надам се... Нисам канту спустио до дна па можда, када се уже потпуно одмота, нешто и заграбим. Једну срећу, не треба двије, бар само пола...

Или то народ по обичају лаже.

БЕЛИ МАГ

Са пријатељицом улазим у собу у којој, за овалним столом на коме су поређане иконе, седи чувени „Бели маг.“

– У чему је проблем, пита ме.

– Ја сам само пратња.

– Вама се само чини да сте тужни, а у ствари нисте, опет се мени обрати.

– Ја имам проблема, пријатељица почиње.

– Све ћемо ми то средити, рече удворички, те узео оловку и поче да пише по комаду папира. Савија га и лепи.

Боље да нисам дошла, мислим док ми тело подрхтава од страха. Спопада ме нека црна слутња, опседају ме нејасне мисли о злоби и гатању...

– Ево, узмите ово и носите десет дана и онда дођите. Решићемо.

– Ово је глупо, кажем излазећи.

– Није. Увек има злих људи. Мени прави рођака на белини...

– Чему?

– У млеку, сиру.

– Долазим неких пет година. Муж ме туче. Много ми помаже... – обрати нам се нека жена кад је чула наш разговор.

– Више вас не туче? – питам.

– Ма туче, али мање.

– Па што се не разведете!?

Љутита, излазим.

БАКА И ЦРВЕНКАПА

Била једном једна бака, добра, слатка и умиљата, која је пуно вољела своју унуку Црвенкапу. Једнога дана, одлучи бака да пође у град и посјети своју драгу малу Црвенкапицу, која је на њу готово заборавила.

Напржила је пуну корпу приганица које је филовала домаћим џемом од шљива и кренула на пут. Послије дугог пута, стигла је у град. Ходала је помало уплашено и изгубљено огромним булеварима, окружена страшном гужвом пролазника и буком аутомобила. Ходала је несигурним кораком полумрачним улицама, које су вијугале усред огромних стаклених и бетонских солитера. Са свих страна су је заглушивале разне полицијске, болничке и ватрогасне сирене, као и прегласна музика из разних кафе барова и кафана. Надлијетали су је дронови, хеликоптери и авиони, плашили возачи електричних тротинета и мотора, пресретали је разни џукци, пијанци, дрогаши и пројсјаци... Нудили је разним дрангулијама улични трговци и ситни преваранти.

Једва је некако стигла до стана на двадесетом спрату солитера, гдје је живјела њена Црвенкапица. Када је ушла у њену собу, Црвенкапа је није ни примијетила. Лежала је на кревету, држећи обијема рукама свој нови Ајфон, буљећи у њега не трепћући.

Бака је упита: Црвенкапице, зашто су ти толике очи?

- Да боље видим објаве на телефону.
- А, зашто су ти толики прсти?
- Да боље куцкам поруке на њему бако.
- А, зашто су ти толицка уста?
- Зато што не причам ни са ким. И не досађуј више! – одговори љутито и с великом муком Црвенкапа.

ЖЕЛЕЗНИЧКА СТАНИЦА

– И даље чекате воз?

– Да! Ево га још један, можда и последњи. То сам рекао и за прошли и онај пре њега. Исто рекох и за онај пре од другог воза што је журно пролазио. Први воз је било детињство које је прохујало са вихором. Други воз беше рана младост, док сам одрастао, школа и те ствари. Био је још неки воз са доста вагона. Сви су пројурили поред мене. Не сећам се да сам се стигао и ухватити за неки. На задњем је писао број 40 – да ли су то биле године или шта већ... Тражио сам срећу у овим вагонима који повећавају бројеве као на лутрији. Сви возови су негде отишли до оног са бројем 70 или 80 шта је писало беше?

– Како не знате? Нисте нашли срећан воз са срећним вагонима?

– Који воз?! Какви вагони? Шта пише тамо? Јел оно 90?

– Да!

– Идем, хвала на разговору. Требало би да кренем. Извините, а што сам овде, где сам пошао?

ИЗБОР

Све нешто размишљам да ли је данас дан за одустајање. Чињенице су на страни одустајања, па опет некако мислим, нисам глупа као чињеница. Размишљам о томе да ли ће можда с временом бити боље или ће бити још горе???? Некако ми се одустајање чини као пораз, па онда ми се некако чини да је то побједа. И тако укруг од јутра, а ево прошло подне.

Мислите да бих требала преспавати прије коначне одлуке. Е, драги моји, спавам ја с том двојбом већ дуже и искрено све краће спавам, а ружније сањам. Није ни то ријешило проблем.

Него, ево, сад ми паде на памет да дуго се нисам играла једне дјечје игре – воли ме – не воли ме. Можда би то било рјешење, два папирића – на једном одустајем, на другом остајем, па који случајно изаберем. Е, тако ћу, ионако све што је важно до сада није ни било само до мене, и небо би се осмјехнуло када је требало. Оно што знам да без обзира што ме изабере, ја ћу и даље свакога јутра пронаћи осмијех, извући ћу га из душе. Ионако све док имамо времена, увијек опет можемо бирати, нови избор је на нама свакога дана.

РЕНТ-А-КАР МАЈКА

Кад ми је рекао да ме воли, знала сам да ме лаже. Имао је жену и с њом живео у складном браку. Нешто му је недостајало, па је то хтео од мене да добије. Нисам знала шта му то недостаје у његовом браку. Једном приликом седели смо у кавани уз пиће кад он отвори душу. Љубави, ја и моја жена желимо децу, али она, нажалост, не може затруднети, па сам мислио да ти изнесеш то дете за нас. Ти би, значи, хтео да ме опалиш па да ти родим дете, и то дете поклоним теби и твојој жени. Квази моје дете да дам другоме. Извини, господине, да ли вам је сврака попила мозак. Па ја сам мислио то раде свуда по свету, знаш, платио бих ја... Аха, још би ме и платио, значи, ти би мене изнајмио на девет месеци као ауто рент-а-кар, напумпао, и на крају ногу у дупе. Е, неће моћи, ја нисам рент-а-кар мајка за изнајмљивање. Али ја те волим, зар не капирам. Капирам, човече, ти ме волиш да одведеш у кревет, да ми направиш дете, а да то дете не буде моје него твоје жене. А ја да га носим девет месеци. Господине, не изнајмљујем свој стомак.

Кошуље мога деде носиле су зној његових њива. Није знао да сатен милује кожу, носио је оно што му се десило.

У кујни његове куће, на каучу старијем од свих његових унука, наслонио се на мене једног дана као карта која ће срушити кулу ако се помери. Није ни дисао. Свет би се срушио да јесте. Гребала сам екранчић у рукама, обузета малим прозором са погледом у ништа. Гледао је моје прсте, не мичући целог себе даље од мог ослонца. А онда се досетио и викнуо: „Имам и ја!“ Завукао је руку у џеп панталона, бесконачан као свемир, исти онај из којег сам годинама раније, када сам још била млађа од њега, извлачила орахе и џепарац. Извукао је огледалце величине мог телефона, ставио одраз испред свог лица и весело поново дао свету на знање: „Имам и ја!“

Он се смешио одразу у својим рукама, ја свом прозору у ништа. Није се мицао даље од мог ослонца. Свет би се срушио да јесте. Тог дана сам тражила тренутак када је почео да буде млађи од мене. Убрзо је постао дете и једино се сећао дана када сам се родила.

У кошуљи је однео мирис својих њива, а у њему живот који му се десило.

ПТИЦЕ УМИРУ ПЈЕВАЈУЋИ

Птиће се излегло. Растресло својим паперјима и високо подигло главицу. Сунце му намигну и оно помисли: „Диван је овај живот“.

Раст сваког новог пера је жестоко осјетило. Први лет из гнијезда је завршио међу трњем одакле се једва извукло. Није очекивало посебну помоћ ни од кога, али бар разумијевање. Међутим, ништа. Расло је и израсло у прелијепу птицу. Свака шара на свом мјесту, пијев савршен, лет беспријекоран. Али, вране, свраке, јастребови, копци, свака врста лешинара су је пратили и само чекали криви корак.

И, криви замах крила, оштри дуги трн и неописива бол. „Сад бих требала пјевати, помисли јер, – Птице умиру пјевајући – тако кажу. А ја, ја никада не чух пијев оних који измислише то срање за овакво стање“.

БЛИЗАНЦИ

Тог јутра дјед Перо је ђипио као младић, чим се умио и Богу помолио, на брзину се спремио и још брже кренуо према канцеларији Мјесног уреда. Као и увијек када почиње нови радни дан, матичар је био мрзовољан, није се баш обрадовао чичином доласку. Ипак га је уљудно упитао за разлог због чега је тако поранио и зору преварио.

Некадашњи краљев војник, гардиста, заузео став мирно и поче одсјечно да рапортира:

„Дошао сам да пријавим двојицу нових војника. Стигоше ноћас, голи и боси, не знају причати, кроз плач пјевају, а имена још немају.“

Напокон се матичар осмјехну:

„Значи, родили се близанци, нека су живи и здрави!“

ТРЕНУТАК

Путујем. Празних мисли. Поред мене седи девојка. На ушима јој слушалице. Очи су јој затворене. Почињем у тајности да хватам њене мисли: *Пети пут на истом испиту. Шта ме данас чека? И ова музика у ушима не тера страх од дана. Како буде, биће. Требала сам обути чарапе. Створио ми се жуљ на левом стопалу, ако ме заболи на испиту... морам у првој апотеци купити фластер...*

На седишту преко пута седи девојка дуге распуштене смеђе косе. Свечано обучена. Бела кошуља подвијених рукава, плаве фармерке и ципеле на високу штикли. У крилу јој букет цвећа. Беле маргарете и бели, по ивицама љубичастим линијама прошарани каранфили. Из средине вири забоден штапић са натписом. Непристојно гледам, ипак не видим.

Хватам њене мисли: *Добро је да седим. Убише ме штикле. Радујем се што ћу стићи на време. Моја сестра данас брани дипломски рад. Економија. Нада се неком бољем послу. Радила је у кафићу док је студирала. Радим и ја. Кад ли ће на мене доћи ред да дипломирам...*

Возач прича телефоном: *Јеси ли се пробудила?... јеси... нисам хтео... мораш стићи на време... испит...*

Урањам опет у своју тишину. Трзам се и отварам очи. Покрај пута у прабини измешаној са првим сувим листовима младих топола случајно израслих поред пута лежи беживотно тело малог црног мачета.

Поглед ми се зауставља на штапићу. Пише: „Срећна диплома“.

ТАЈНА БАКИНИХ УШТИПАКА

Лагано се мешкољим у кревету. Из малене кухиње допире топлина тек наложене пећи. Чује се пуцкетање сувих дрва. Увек весели Шарко лаје на неког пролазника. Бака је устала пре свих укућана и већ вредно послује по кући. Поново бих утонула у сан, али ме цврчање увек меканих бакиних уштипака на загрејаној масти мами да се што пре нађем за кухињским столом. Обожавам бакине уштипке намазане домаћим сиром и кајмаком подједнако као и оне са џемом.

„Мајо, зашто се не служиш?“ из мисли ме прену глас супруга који ме је овог септембарског јутра извео на доручак у ресторан поред нашег стана. И док на столу испред себе гледам посребрени овал из кога се пуше тек испржени златни уштипци, знам да ни тако врући неће бити довољно топли да ме загреју овог кишног септембарског јутра. За то им је потребан један тајни састојак који ресторански уштипци немају. А тај тајни састојак је топлина и љубав бакине душе са којима их је спремала.

ЛУНАТИК

Пробудио се у главо доба ноћи, и прво што је помислио било је да је једино он будан јер нигде на околним зградама није видео осветљен прозор.

Међутим, баш тада се опет пробудио, и, погледавши према околним зградама, приметио је како многи прозори, као по нечијој команди, почињу да светле.

И устао је из кревета, и упалио светло у соби, али су се тада, опет као по нечијој команди, сва светла на прозорима околних зграда угасила.

МИКРО ПРИЧЕ

Прилично сам се изненадила, када сам, пре пар година, у условима књижевног конкурса за кратку причу, видела ограничење „до 13 редова“. Питала сам се, шта се може испричати у 13 редова? Анегдота? Легенда, митска прича? Новела, сажето приказана епизода из живота? Басна? Неки виц?

Сажете епске творевине нису новине, постојале су и у народним предањима и код познатих књижевника. Управо то сажимање (литерарне) теме и средстава, подсети ме на минимализације у сликарству, код савремених аутора-модерниста, када се ликовни исказ свео на минималне форме. Најпре код импресиониста, који су лако, безбрижно и без већих естетских и интелектуалних потреса напустили, тако дуго и тешко освојену трећу димензију (дубину, перспективу) и вратили се планарним приказима. Касније, почетком XX века, руски конструктивист Казимир Маљевич (1879–1935), или познатији Холанђанин, Пит Мондријан (1872–1944) свој ликовни израз сведе на (црни, бели, црвени) квадрат, односно паралелне (црне) линије.

Моји први покушаји кратких проза били су чак и успешни, када су доспели у неколико зборника. Охрабрена овим успесима, узнатредовала сам, успела сам да створим причу са свега две краће реченице. По свом убеђењу, постала сам „минималиста“, стварајући микроприче. Нажалост, моје се микроприче нису допада-

ле жирију. Нису препознали „књижевног Мондријана“. Нисам се наљутила, мада и даље мислим да сам са свега две реченице успела да испричам целу једну причу: „Закрпиће радне панталоне док буде пила кафу. Да не седи за цабе.“

Ово није само једна цела прича. Нажалост, то нам је и судбина.

БИСЕР

Бисер... мали, тих, скривен међу шкољкама света. Нико га на први поглед не примећује.

Али он носи причу. Причу о томе како се живот прави полако, из невоља, из стрпљења, из боли.

Зрнце песка ситно, неподношљиво, упало је у шкољку. Могло је да је рани, да је сломи... али није.

Шкољка, упорна, тиха... прихватила је зрнце. И кроз године тишине, кроз стрпљење и чекање претворила га у бисер.

И знаш, у тој малој савршеној кугли скривен је цео живот.

И ти која га носиш, не гледај само површину. Сети се свега што је прошло да би постао то што јесте.

Сети се тишине, снаге, бола, стрпљења. Сети се да ништа вредно не долази лако.

Бисер нас учи да стрпљење ствара чуда. Да из бола настаје лепота. Сваку рану можеш претворити у бисер.

Следећи пут када га ставиш око врата, сети се... Да и ми сами као бисери настајемо из свега што проживимо.

ПРОСЈАК

Идући улицом, Господар наиђе на просјака. Из џепа извади свежањ новчаница и баци га у просјаков исцепани шешир.

Просјак није препознао Господара. Није се надао да ће га икада видети и од њега било шта добити. Узе новац из шешира, брзо га преброја и потрча за њим.

– Станите! Станите! – викну он неколико пута.

– Шта је сад? – упита га Господар када му је овај пришао. – Зар сам ти мало дао?

– Не! Зато и журим да вам вратим новац. Мора да сте погрешили.

– Нема потребе – одговори му Господар великодушно.

– Али, много је.

– Ти га подели другима који су као ти – посаветова га Господар.

– То нећу! – љутито ће просјак.

– Зашто?

– Ако то урадим, мислиће да сам као и ви.

ЛЕПИЊА

Ксенија је устала врло рано. Тесто које је умесила у токи ноћи већ је било довољно нарасло. Заложила је фуруну, певушећи неке, већ давно заборављене пасме. Убацила је хлеб и почела да поставља сто. За ову посебну прилику купила је нов столњак. После много година долази јој син из Аустралије са својим синовима. Знала је колико воли лепињу на плотни, погачу из рерне, обланде и пуслице. Све је то припремила не осећајући терет свих прохујалих година, недавно је напунила деведесет. Четрдесет година чека овај сусрет. Жао јој мужа који је недавно преминуо. Смедеревац је весело пуцкетао, сарма се крчкала, тек извађени хлеб из фуруне мирисао је на живот. По обећању стигли су око поднева. Ксенија гледа са неверицом. То није њен Михаило, јак и плећат човек. Испред ње стоји оронули старац, испијен и бледуњав. Унуци већ у зрелим годинама, не знају језик. Не једу ништа, они то не воле, а Михаило не сме због здравља. Журе код неког у Пирот. Предвече одлазе. На столу све стоји нетакнуто. До дубоко у ноћ Ксенија држи лепињу и натапа је сузама.

Весна Живковић

НЕПРЕДВИДИВА МАЧКА

Ана је имала мачку која је волела да прави хаос.

Сваки пут кад Ана чита књигу, мачка би скочила и затворила страницу.

Једног дана, књига је пала у чај.

Мачка је само гледала: „Шта сада?“

Ана је уздахнула и рекла: „Бар је креативна.“

РАДНИ ЛОГОР

Нерад оптерећује мозак, изазива стрес, раздражљивост, лоше расположење. Радни логор требало је то, ваљда, да исправи. Али, ово нису били нерадници већ образовани људи који су се супротставили владајућем мишљењу.

Кише су падале неуморно. Били су на крају света. Кружиле су разне приче, непроверене, а опет убедљиве. Товили су их за разне експерименте. Тако би држава могла да сазна више о процесима људског размишљања.

Да ли је вредело побећи? Макар покушати? Наравно. Можда је и то био део опита над њима.

Договорили су се, један од њих петорице симулираће болест, савладаће чуваре у диспанзеру, преобући у болничаре и побећи.

Када су се нашли на пола дана хода од радног логора, видели су да нема живе душе. Били су све време заробљени само сопственим страховима и ужасним звуцима којима су били изложени.

Месец дана хода. Морска обала.

МОТИКИЦА

– Деда дај ми ону твоју малу мотикицу.

– Шта ће ти?

– Види колика је трава у баштици.

– Ево.

Некако љутито ми је пружа.

– Не треба да ми је вратиш, имам другу.

Упекло сунце, баштица окопана, цветнице уживају поносне. Деда пролази кроз двориште, осмехује се, онако, да се не примети.

Деда одавно окопава небеску башту, а ја, већ у подмаклим годинама, старачким дрхтавим рукама, мотикицом окопавам, овоземаљску.

МИСЛИ

Ружне мисли ми се мотају по глави. Одлутао сам далеко. За све је криво ово чекање. Зашто тело нема испусни вентил па да душа заробљена у мртваку само одврне вентил и исцури напоље као вода из каде након купања када се извади гумени чеп. Исто као у кади када сва пена од сапунице остане по ободима исте, могла би и сва пена од беса и нервозе нагомилане кроз живот да остане у овом јадном телу. Душа би тада исцурела прочишћена и ослобођена терета грехова и наметнутих патњи. Кад би црви дошли на гозбу, знам да би прво јели месо за које се та пена ухватила. То је најслађе. Чак и људи воле да се хране туђом патњом. Ја се у животу можда нисам превише купао водом, али у овој патњи јесам, свакодневно. Питам се да ли би тело било довољно да прихвати сву пену мог живљења. Или би била потребна Студенка река да испере све моје јади.

ПРИЧАМ ТИ ПРИЧУ

Била једном једна оловка. Била једном једна тужна оловка. Док је била млада, сви су се дружили с њом. Дечак би је поносно носио у свом ранцу и сваког дана писао њом. Кад је дечак одрастао и постао послован човек, красила је џеп његовог сакоа. Кад је остарела, завршила је бачена у једној фиоци. Друштво јој је правила једна гумица. Дуго није ништа написала. Кад би пробала, гумица би то избрисала. Једне ноћи, док је гумица спавала, оловка се искраде и написа нешто... Поново се врати у фиоку, срећна због тога што је за собом траг оставила. Тако наста ова кратка прича!

ЈЕДНОМ ЋЕ ПРОБАТИ МУС ОД МАЛИНЕ

За суседним столом једна млада мајка покушава да се избори са троје деце. Једна Милена плаче да јој се нешто купи.

- Деда ти је купио лутку која плаче кад је навијеш, јела си тарту, попила сок, не може стално да се купује, Милена.

Али Милена то још увек не зна.

У углу стоји пластични фикус задужен да ружи. И заборављени кишобран. Свуда по свету живе кишобрани у расејању. Нико о њима не мисли. До прве кише.

Улази црвенокоса жена, наручује кафу с млеком и киселу. Разбила се једна чаша.

- Наздравље – узвикну жена – само весело!

Она је седела и чекала. Овде с врата знају какву кафу пије.

Годинама је кроз стакло гледа кремасти мус од малине.

- Тешко воће безазленог изгледа – помислила је.

ДОГОВОР

Старији брачни пар улази у продавницу са акцијским ценама.

„Желимо да погледамо кревет“, рекла је госпођа.

„На акцији су кревети за једну особу. Два кревета су осамдесет хиљада динара.“

„Брачни кревет нас интересује“, одговорио је господин, „више од педесет година спавамо заједно.“

„Зато вам и нудим појединачне кревете. Сигурно хрчете и пуштате гасове у току ноћи. Боље је да спавате у засебним собама. Ако ипак желите брачни кревет, цена је сто хиљада динара.“

Увређени, ушли су у радњу преко пута и питали за кревет.

„У понуди имамо изузетно квалитетан брачни кревет који смо назвали *Заувек заједно*. Назив симболизује вечну љубав и узајамно помагање. Удобан кревет омогућује добар сан и одмор у току ноћи. Цена је двеста хиљада динара“

Пар се нежно ухватио за руке. „Узећемо.“

Љубазна продавачица је телефонирала првој продавачици. „Браво! Други од јутрос. Добијаш својих педесет процената.“

СВЕТЕ РУКЕ НАШЕГ ПРОТЕ

(Оцу Браниславу)

Ту биле крупне, снажне, сељачке шаке. Заборавиле су оне на тежак рад из паорског детињства и прве младости, и стале, онако ненавикнуте, да неспретно пегљају по листовима свезака и књига. Послаше га на мале, а затим велике школе, прво код нас, а онда у туђину.

Никада се те шаке нису привикнуле на финоћу, али више их нису гњечили тешки сељачки послови.

Остале су тако на пола пута: префине за сељаке, прегрубје за господу. Поповске шаке.

Обесна, безбожна омладина после их назва: грамзиве. Није, није грамзивост чинила те шаке тако страшнима и смешнима, већ доброта једног давнашњег проте који је међу сламом, блатом и свињским калом угледао пар бистрих дечјих очију.

Требало је придобити простог оца. Тај је, што од страха, што од обести, све чинио како би сину покварио прилике. Радовао се искушењима и болестима, туговао на смрт када га послаше на велике школе у далеку туђину.

Није се тај отац бринуо толико о земљи и судбини паорског блага, колико се плашио да га рођени син не превазиђе не дугујући му ништа. А син је био великодушан. На пакост је одговарао добротом, на инат

стрпљењем, на јеткост благом сетом и ћутњом. Није се могао повредити тај син никаквим злом.

Отац је напoкoн умрo. Недoкaзaн. Нeoкyпaн. Бaр гa oкyпaшe.

И oнe вeликe, тeшкe, чистe рyкe нaписaшe пoхвaлy oцy. Свe нaјбoљe. Свe пoхвaлa и чaст.

Шaкe тeжaкa и учитeљa.

Христoвe шaкe.

ПОНОВО ПРОНАЂЕНО ДЕТИЊСТВО

Све сам предвидео у сну: смех и одлазак из града; пут којим смо се Андреа и ја бициклима упутили према заливу. Нико нам није долазио у сусрет, нити су куће поред којих смо пролазили изгледале као да је неко у њима живео. Сунце је било благо; насеље које је подсећало на усамљено медитеранско село – неприродно тихо. Када смо зашли међу стрмије падине, Андреа се нашалила опаском о зверима које се, упркос свему што смо чули о њима, никада нису повукле у шуме. Затим је ућутала, удаљавајући се све више од мене, док смо се спуштали стазом до места где су некада били усидрени бродови. Залив је био много мањи него кад смо га први пут „открили“ као деца; опасност много већа јер је овог пута није сакривала вода.

ИГРАЧКА У ВЕТРИНИ ЖИВОТА

У једној далекој земљи сељака живи девојка са именом без лица. Одрасла је у породици сиромашних људи окружена тешким камењем и окрутним трњем. Њена душа је затегнута концима невидљивих руку, а њено окружење је попут бесконачне галерије слика без јасног облика. Она сваког дана хода кроз маглу ужурбаних улица новокомпонованог света, чије песме и даље не разуме.

Свако место за њу је као паукова мрежа у којој је принуђена да навлачи костим шивен по мери туђих очекивања, постављајући себи два мучна питања: „Колико је заиста моје право да будем индивидуа која сама бира ствари у сопственој кожи? И да ли се живот креће искључиво по шинама друштвених норми!?”

Свет изгледа као позоришна сцена где свако у већини случајева несвесно игра улогу по ко зна ком тексту. Људи који пролазе поред ње увек на себи имају маску, првенствено или среће или жртве, испод чијих лица девојка увек осећа скоро неизлечиву празнину и умор. Њене мисли су обавијене истом емоционалном тежином где свака реч, осмех и додир губе аутентичност.

На тераси празне собе, у дубини ноћи док би гледала звездано небо, понекад би се питала: „Да ли сам ја особа са душом или само програмирана играчка на-

прављена да задовољи туђе потребе?" тражећи одговоре и излаз.

Срце јој је било препуно олуја, осећала је да губи конекцију са девојчицом у себи која слободно пева и плеше без публике. Нажалост, њени кораци су били кореографисани у матрици свеопштег хаоса светске фабрике од које тешко побећи може.

На ивици нервног слома размишљала је о томе како су конци суптилни и неизбежно саставни део самих људи, уткани у ткиво егзистенције чији се одговори налазе скривени у дубини свести, где се истина не може лако дохватити. И кад се сенке повлаче, пре него што би затворила очи, питала се последњи пут: „Ако успем да их пресечем, шта остаје? Да ли ћу ја бити ја, или се претварам у ништа?”

БОЛАН МЛАДЕЖ

Тих дана на десном рамену осећао сам снажан бол концентрисан у једном младежу, који се од осталих издвајао по неуобичајеном облику. Необично је било то што никада раније нисам осећао бол притиском на тај младеж. Пар дана касније, ђед Илија је преминуо. Младеж ме је на време опоменуо на скору тугу. По завршетку сахране, бол је нестао сам од себе. Као руком однесен. Као да никада није постојао. Колико сам волео и колико волим ђеда, младеж је то чудновато знао.

Неке људе је немогуће заборавити, предубок су траг оставили. Завреде памћење и сећање. Заслуже обелиске које су сами подвигом градили, сежући до најдаљих људских граница.

Страх није спречавао ђеда да ни из чега ствара све. И никад за себе, колико за друге. И никад за сада, колико за сутра. И никад довољно колико се могло. Смрт је прекинула додир, али није везу. Нестала је појава, али није лик. Отишло је тело, али се душа само преселила и наставила да живи.

МИНУЛИ (СМ)РАД

Лепи је ушетао збуњено у наш уред и повикао: „Марине, јеси ли ти видио тко је оставио неред у тоалету?“ „Нисам“, изненађено ће овај. „Нетко од вас опет није пустио воду у првом заходу.“ „Ах, знате каквих нас све има“, подругљиво ће Свен. „Али то није људски. Као стока нека сте“, мрмљао је шеф излазећи из просторије. Кад се након 5 минута вратио, наредио је нека нетко иде то очистити. „А тко би то, по вама, требао учинити, јер ја сигурно нећу. Убудуће требате упозорити на сличне поступке и санкционирати пријеступника. Или поставити надзорне камере и у санитарни чвор“, паметовао је довитљиви инжењер стројарства. „Али, то је сигурно скупо!“, завапио је врховник. „Нема друге него шпијунирати и чекати га да изађе из смрдљивог брлога. То се тако ради“, предложио је видно опуштенији Марин. „Мах, нетко вам засигурно тиме оставља неку поруку“, наставио је. „А тко, знаш ли, можда си начуо нешто?“, узнемирио се просиједи *гестаповац*. „Па очито онај који није задовољан увјетима на послу“, одговорио је као из топа. „Даа, хмм! А добро онда...“, прозбори сад већ поприлично разочарани *шњофер* и упути се на осматрачницу поред WC-а.

КЛАВИР

Сео је за клавир и прсти су му се покренули у увезбаном покрету.

Први тон био је тежак. Садржао је подрхтавање у свом корену, као да се испод њега чуо још један тон.

Следећи се разлио кроз салу као кап уља у води.

Није био сигуран да ли тонове бира или само пристаје на њих.

Свирао је и више није могао да одреди где почиње он, а где клавир.

Док је испис „Подударност 99, 6“ лебдео изнад клавира, имао је утисак да не може да се сети сна из којег је управо изашао и да му мисао бежи у прсте.

Затворио је очи и препустио се. Као неко ко више није извођач, него резонантна површина.

У последњем трептају свести нешто је у њему прошаптало: „Можда је ово крај.“

А одмах затим дубље и тише: „Или тек почетак.“

Александра Јовановић

КОРПА ПУНА СНОВА

Тамно небо. Зар не би било дивно додати му пар светлуцавих звездица? Нека се прва звезда зове доброта. Нека када је свако погледа са Земље, у његовом срцу никне семе правичности, емпатије, осмеха који окрепљује. Друга, нека се зове пријатељство. Да пружимо руку једни другима, да сваку тајну можемо рећи и тврђаву од поверења саградити. Трећа нека се зове срећа. Нека бди над свим људима доносећи им здравље, љубав и сигурност. А ону четврту осмисли баш ти. У њој скроји све своје жеље и поклони је небу. Одатле ће она и другима светлети и нове звезде са њом ће се рађати.

Бранко М. Јовановић

О СМРТИ

Ту је одавно.
Нисам спреман.
А спремам се.
Па и кад буде, шта ћу.
Видео сам спремне.
Тако ми живот доделио.
Молим се, да то тако достојанствено прихватим.

ЗАДАТАК

Имала сам један задатак — тајно сам га себи зада-
ла, да га не заборавим. А сада ћу га, овако јавно и јасно,
оставити вама у аманет.

Живот ме је често обарао. Падала сам, не једном,
већ више пута. Иако носим године и искуство, било је
тренутака када сам готово остала на дну. Чак и испод
дна. Али, веровали или не — нешто ме је подигло. Не
нешто велико, скупоцено или недостижно. Винуло ме
је нешто најприродније — природа сама.

Као што деца, у својој чистоти, дају најтачније од-
говоре на најтежа питања, тако ми је природа одгово-
рила на мој позив. Постала је мој спас, мој излаз из
безизлаза.

Шта год да вас боли — физички, душевно, или не-
ким трећим болом — идите у природу. Ослушкујте је.
Изујте ципеле. Прошетајте ливадом, ушетајте у шуму,
загрлите дрво. Нека вам задатак буде да отворите ум,
слух и вид за мир који она пружа. Тај мир ће вам от-
крити вечност. Ослободиће вас страха. Учиниће вас
поново живим.

Ја сам свој задатак испунила. На вама је да испу-
ните свој.

ЗАРАДА

Остављен по први пут од стране родитеља, мали Марко овог јутра неутешно у вртићу плаче. Осећа се усамљено и изневерено док посматра сва та себи непозната лица која су углавном у пеленама.

Остављен од стране своје деце, старац Мирко је овог јутра неутешан у старачком дому. Осећа се усамљено и изневерено док посматра сва та себи непозната лица која су углавном у пеленама.

За разлику од Мирка, малог Марка ће неко покупити данас поподне, на његову велику радост. Јер, срећа је имати неког да вас покупи.

Ово је текст нове рекламе једне такси службе. Старац Мирко остаје тужан у њој, али то није важно. Важна је зарада.

ЛЕКЦИЈА ЖИВОТА

Два мала мачета лепа, брат и сестра. Сестра одважна и храбра, брат плашљив, боји се висине.

Мачићи су се попели на дрво јабуке, а мачка је мачку стално шапом заклањала очи да не гледа у земљу. И да се не плаши, скоро као да је човек. Као да говори: не бој се од дрвета, дрво живот значи, да побегнеш од пса, ухватиш птицу, да живиш у складу с природом. Лепо је било то посматрати. Та дивна Божја бића, као лепршаве лептире. Јер и од њих човек може да научи лекцију живота.

ЖАР У НОЋИ

Полако се спушта топла летња ноћ над Титоградом. Седим, иако је то строго забрањено, на стражарском месту број три, у касарни „Морача“. Чујем жубор разиграних брзака, увек хладне Зете. Она жури у загрљај својој плаховитој сестри Морачи. С моје леве стране је висока жичана ограда и неки шумарак који је наставак градског парка. У шумарку назирем две особе, обе у белој гардероби, како се пажљиво спуштају ка реци. Већ је доста мрачно, Не видим их више, али их добро чујем јер су ми врло близу. Проговара мушкарац: Оли ми дат? Женски глас одговара: Оли ме женит? Оли ми дат? Оли ме женит? Оли ми дат? Оли ме женит? Затим чујем даму која каже: Испрљаћу се! Нећеш, каже он, ево новина. Настаје тишина. После једног минута, не више, видех бљесак пламена, а затим и жар две цигарете у ноћи.

МАНАСТИР

Посетила сам манастир Свети Наум на Охридѹ. Изненадио ме велики манастирски комплекс. Све је било ново, скоро изграђено и скроз посвећено туризму. Са једне стране ми се свиђало, а опет, са друге, не волим гужву на таквим местима.

Када сам се, напoкoн, пробила и ушла у манастирску црквицу стару више векова, тотално сам се збунила. Одједном, мир и тишина. И то каква тишина, могла се чути мува у лету. Ушла сам полако, помало бојажљиво. Једна просторија, а затим и друга. Све је било у камену старом више векова, излизаном током толиких година. На зидовима фреске, прилично избледеле, једва приметне. На средини, олтар с иконом, а у једном углу, нешто налик кревету, прекривено црвеним плаштом. То је био гроб Светог Наума. Помолила сам се пред иконом, а онда пришла гробу. Клекнула сам, прекрстила се и наслонила главу на гроб. Чула сам нечије срце како куца. Куцало је јасно и непрекидно. Задрхтала сам. Полако сам устала, а затим се на прстима удаљила од гроба и изашла.

Још увек ми у глави одзвања куцање тог срца. Нисам сигурна да ли сам то чула своје сопствено срце или можда срце тог великог свеца.

НОВАЦ

На такмичењу из математике сам освојио прво место. Добио сам захвалницу и диплому, али су се нешто спетљали па ми никада нису уплатили новчани део награде.

Када су ме видели нерасположеног и тужног, професори су ме очински тешили и говорили да новац није битан. Важно је знање.

Онда смо отишли на тродневну екскурзију. Када смо се вратили, школа је била у неком хаосу, потрошили су сав новац, па нису исплатили дневнице професорима.

После пар дана, професори су тужили школу због неисплаћених дневница.

Тереза Кале

ОГЛАС

Продајем регистровану приколицу са креветом. Полован кауч, са два јастука. Наранџасте боје. Не може да се склопи. Служио као француски лежај. Младом брачном пару. Мало коришћен. И кауч и брак. Кревет поклањам.

ЦРНА РУЖА

Видим црну ружу у врту.

Небо је плаво, а на њему отвара се њен пупољак, као зеница пуна страха. Корени су јој дубоки. Хватам рукама, вучем. Дланови крваре, не могу је ишчупати. Пузећи уз зидове и прозоре, пење се на кров. Врата су блокирана. Стаза непроходна. Црне латице помрачиле су свет. Гута ме њихов баршунасти мрак без краја.

Постала сам Трноружица, али без принца. Предајем се. Увлачим се у најмању ћелију тела. Спавам. Постојим као сан. Неко други сања о мени.

Огласило се звоно на вратима. Ко је то?

Звоњава не престаје. Немо вриштим. Чују се гласови, неко је у кући. Тама полако бледи. Светлост продире испод трепавица. Отварам очи.

Бела соба, људи у белом и једно лице. Пружа руке, смеши се. Његов пољубац ми удахне живот и свет полако улази у мене.

„Најзад, пробудила си се.“

ГЛАД У ВРЕМЕ КИШЕ

Шибало је ветар, терајући даље негде оно што је било, а не дајући нечему новом да ухвати корен. Киша је у сливнике отерала сву прљавштину путева и тротоара. Ужасно невреме натерало је ужасне људе да прекину да раде ужасне ствари и да се повуку у своје ужасне домове. Кад ужас не правиш, већ си у њему, обавијен њиме, прекривен, покривен, заогрнут ужасом, почнеш мало да се кајеш. Мало. А новац? Прекинуо је да се обрће, да струји, да се преноси, напросто је стао. И пријало му је. А храна? Кад су испразнили фрижидере и шпајзе, начели су намештај. Шибало је ветар. Киша је у сливнике отерала сву боју ужасно накалемљену где год, и као страх од нестајања увукла се људима под кожу, јер они осећаху да се слој по слој, зрно по зрно сливају даље од њих њихови домови. А храна? Кад су појели намештај, почели су да глођу троме, крхке, старе зидове и подове, придруживши се киши у разграђивању.

НОСТАЛГИЈА

Толико је видео, чуо, научио за свог дугог живота...

Савладао је више од десет светских језика, чак и изумрле, латински и старогрчки, дошао до виртуозног нивоа на три инструмента, а добро свирао још шест. Прочитао је највећа дела светске књижевности, а открио још стотине запостављених. Упознао је најзанимљивије људе свог времена, и имао част да им буде друг. Жене, које су вределе два живота, испратио је на вечни починак, а оне друге, задржавао тек толико да им не нанесе бол.

Пратио је вртоглав развитак наука и одушевљавао се све софистициранијим технолошким решењима.

Живео је испуњен живот. Често опаснији но што би желео, али навикао је.

Но, у последње време, почела је да га нагриза чамотиња. Осећао је носталгију, не за домовином, већ за једним пејзажом и тренутком *које није видео предуго*.

Када је прешао границу, у осам увече, и кренуо ка изнајмљеној викендици на Тари, осетио је коначно олакшање.

Зору је дочекао, узбуђен и уплашен, али није затворио очи ни када је почело озбиљно да боли. *Ружопрста*, било је последње што је помислио.

УСУД

Неки то људи знају.

Није то никакав каузалитет, него они знају и без постојања било каквог узрока.

То је једноставно – судбина, никаква закономерна, него слепа, а и без постојања икаквог разлога – сем у задњем моменту -, она се дешава.

А човек зна.

Не сви, не већина, само понеки.

И он не зна свесно, него се тек касније разјасни да је он пробавао да умакне својој судбини.

И то не увиде сви, тек понеко, ко га је знао, и сабрао два и два, и то пошто се све завршило.

Њега су звали Шпенац. Није му то било име, него надимак.

Није возио ауто, а врло се бојао вожње, било аутомобилом, било бусом.

А морао је.

Аутом су га возили другови. Увек је говорио да се смањи брзина, да се поштују прописи, да се полако улази у кривину...

А брзина, брзина је за њега увек била велика, као што, истина, и јесте била, јер нико од тих возача није поштовао ограничење брзине, а ни многе друге саобраћајне прописе.

А његова нервоза, и очајни покушаји да утиче на возача, засмијавали су их, и о томе су после причали.

Погинуо је 1991. године.

Ушао је у војни хеликоптер, да пилот, њега, и још двојицу, провоза.

Хеликоптер се заплео у далековод.

Сва четворица су погинула.

Оној тројници то сигурно и није била судбина, него су ушли унутар његовог усуда.

ЉУБАВ ЋЕ СПАСИТИ СВЕТ
(УМЕТНОСТ ЗАСИГУРНО)

„Како је дошло до свега овога? Зашто сте то урадили?“, новинар се врпољио држећи мобилни телефон уперен ка њој.

„Па, ја озбиљно схватам свој посао и трудим се да га обавим најбоље што могу. Не разумем откуд сад ово, нико никада није имао примедбе на мене и мој рад, само похвале. Увек.“

„До сада“, учинило јој се да новинар једва задржава смех.

„И сада сам само радила свој посао.“

„Шта каже?“, упитао је неко из гомиле.

„Каже да озбиљно схвата свој посао“, одговорио је други, тик уз њено десно раме.

Смех.

„Мени није смешно. Какав би свет био да нема нас? Ко од вас би ово радио? Нико! И ма колико можда вама изгледало чудно, ја свој посао волим.“

(инспирирано случајевима када су хигијеничарке чистећи музеје/галерије, случајно уклањале или оштећивале уметничке инсталације мислећи да су отпад).

НОЋНА МОРА СТРУЧЊАКА ЗА СЕЛФ ХЕЛП

Стоји за говорницом и држи предавање на тему селф-хелп литературе. Публика позорно слуша његово излагање. Крајичком ока лови постарију дану која потихо негодује и непрестано се осврће као да се жели оборити од нечијег насртаја. Осјећа да му концентрација попушта, али сигурношћу прекаљена професионалца чврсто држи узде и не узбуђује се одвише. Одједном зачује кораке. Чини се да му се нетко прикрада за леђима. Радо би се осврнуо, али свјестан је да би на тај начин послао поруку публици како нешто не шtima. Зато се прави кул. И наставља увјежбаним баритоном. О самопомоћи. На начин да узмеш књигу, заваљеш се у наслоњач и богтевеселио. Поглед му тобоже нехајно шара редовима столаца начичканим безбројним паровима очију. Једна дама из првог реда нагло устаје, хвата се десном руком за груди и строваљује се на под као што „мртво тијело пада“. Престрављен, прелази дланом преко чела, али чини се да његов аудиторij не регистрира ништа необично. Осјећа ритмично ударање у сљепоочицама, настављајући говорити лежерно не одајући ни једном гестом како је на рубу слома.

Сасвим при крају дворане, лијево од говорнице, отварају се врата. Сабласна тишина заструји читавим простором, а онда завлада мрак.

У том тренутку говорник се безвезе сјетио недавна посјета подземној спиљи кад је у једном страшном часу повјеровоа како је ослијепио јер је неки кретен из што-са угасио свјетло, ваљда да посјетитељима дочара живот у тмини претхисторије.

Углавном, сироти предавач се усро од страха на лицу мјеста, али будући је владао мрки мрак, нитко жив није скужио под милимбогом ништа.

Још су му кољена подрхтавала кад је бљеснуло из свих кичастих лустера дворане за конференције. И би Свјетло. Као у Књизи Постанка. Сјај раскоши пред којим ни комарци у прашњавим хотелским засторима нису остали незапажени.

И појави се голо женско тијело. Њему пред носом. Његова бивша зајашила говорницу, уронила погледом у (није за причу), дохватила микрофон и...

Ту се сиромашни човјек, срећом, пробудио.

ТЕСТО

Из пекаре се шири омамљујући мирис врућег теста.

Кифлице пуњене маслацем, топљеним млечним сиром, пекмезом од свежег воћа или густом црном чоколадом, хрскави ђевреци у медовини, погачице са дуван-чварцима... и разне друге послastiце.

Госпођица Бубилић не може да им одоли. Стиже већ у зору када пециво најлепше мирише. Свраћа и увече јер се и тада нуди нешто топло, укусно и свеже.

Месеци пролазе. Сваког јутра и вечери, госпођица Бубилић ужива у разним укусима који јој се пружају, а нарочито у додиру растопљеног путера или чоколаде по непцима.

Све више осећа како јој се мекоћа и топлота разливају по читавом телу.

Тај осећај, најпре пријатан, с временом постаје чудан.

Чини јој се да је све мекша и мекша...

Кожа јој је снежнобела. Мирише све лепше и лепше...

Полако и готово неприметно, госпођица Бубилић претвара се у свеже, мирисно тесто.

СЛУЧАЈ МАРВИН

Марвин је био тужан, па је одлучио да сам себе орасположи. Али, на крају дана, није био сигуран чему уложен труд, ма није био сигуран да ли је он уопште Марвин. *Nomen est omen*² – чиста истина, уздахнуо је кроз вентилатор. А да, дугујем информацију да је 2057. и да је Марвин младић-робот са учитаним осредњим АИ системом. Има багове у емотивној сфери и склон је погрешним одлукама.

Сви смо свесни да је Марвину потребна помоћ, али да би приступили исправљању грешног алгоритма, морамо да утврдимо шта је заправо урадио. Претпоставке су: а) да је појео пола лимене Добош торте и блокирао систем за проток података, б) кладио се на Енглезе и пукао тикет, па улетео у минус фазу на меморијској картици, ц) отишао у старо друштво и тамо затекао бившу Марвинку са тренди роботом широке потрошње, па је сео на рингишпил поред Дунава и уз треп фолк тотално се рашрафио.

Ако знаш шта се догодило, молим те, заокружи одговор и усмери ка сунцу.

Захвалан, Марвинов оперативни психијатар

---

² Марвин је добио име по истоименом параноичном андроиду и депресивном роботу из романа „Аутостоперски водич кроз галаксију“ Дагласа Адамса

СУЗЕ ИЗ ДАЛЕКЕ ЗЕМЉЕ

Аутобус је лагано успоравао. Приближавали смо се станици на којој излазим. Спремио сам се да устанем, кад сам, ненамерно, ухватио део разговора између кондуктерке и возача. Њих двоје су тихо причали, али близина врата учинила је своје.

„Знаш, пре неки дан сам ушла у диспечерску“, рекла је кондуктерка, „и затекла сам оног младог возача из Индије.“

Возач је ћутао, слушао.

„Разговарао је... на свом језику. Вероватно с неким код куће. Није ме приметио. Само је седео на клупи, с телефоном у руци... и плакао.“

Застала је. Глас јој се тихо сломио.

„Нисам хтела да га узнемирим. Тихо сам се повукла и затворила врата. Било ми је... тешко. Нека туга те пресече кад то видиш.“

Возач је и даље ћутао.

И ја сам заћутао. Врата су се отворила. Изашао сам на станици, али сам дуго носио у себи ту тиху причу коју није ни требало да чујем.

СИМБОЛ ТУГЕ

Он је носио тугу у сваком џепу свога капута, у старом излизаном кожном новчанику, па чак и на ланцу цепнога сата. Његов бол оцртавао се у погледу, на осмеху дрхтавих усана и у прстима који су стално нешто пребирали по бради, као да је ту крио сећања.

Његова патња избијала је из пора, огледала се у ималином намазаним ципелама и ишчитавала се у његовим корацима. Он је бројао неке дане који су тапкали у месту, као оштећена плоча на којој се грамофонска игла заглавила па сад стално понавља ту неку реч.

Чекао је крај, и тако му се много надао, жељно и устрептало, али ваљда још није то неко његово време. И сад тугује у боли и патњи, сам, стар и уморан, јер кад се тута једном настани у човеку, она изнова клија и клија дајући стално нове пелцере да из њих израста већа и јача. Снажнија. Одлучнија.

Он, симбол вечне туге,
у капуту,
чека своје време...

ПРОМЕТЕЈЕВ ОСМЕХ

Припреме за улазак у једну од најлепших пећина источне Грузије нису одавале ништа посебно. Ред пред билетарницом, жамор гласова, језици света што се сударају у јунском, спраном дану – све је изгледало обично, досадно, готово увредљиво банално.

А ипак, осећала сам како ми се под кожом јављао немир. Као да сваки глас, сваки корак у реду, разголићује бесмисао света у коме живимо. Ратови, лажи прерушене у истине, бесконачни токови слика и платформи, вештачка интелигенција која обећава да мисли уместо нас... А ја? Само један човек који бежи под земљу, тражећи сенку мита да га утеши.

Да ли сам бежала од света? Или од себе? Можда је то исто. Можда је тишина пред вечним камењем била једини начин да заћутим у себи.

Тада сам га угледала. Биће крхко, готово ломљиво. По годинама човек, по телу – дете које је време заборовило да обликује. Али очи... очи су ми пробале груди. Питање у њима било је превише невино, превише болно. Као да су тражиле одговор који не уем да дам. Заштиту. Сигурност. Ходали смо кроз уске стазе, светлост рефлектора секла је таму у оштрим резovima. Сталактити изнад, сталагмити испод, као да нас сабијају у сендвич векова. Кристали су блистали, а мени се чинило да трепере заједно са мојим мислима – ломљиви, нестални, спремни да се распрше на додир. Смејали смо се. Али мој смех је одзвањао шупље, као да је долазио из неког другог, непознатог грла. Музика из *Amélie Poulain* нежно је пратила кораке.

У том тренутку, из мене се родила слутња: лепота не спаја људе тек тако. Она само разголићује оно што смо скривали. Онај „другачији“, онај који чезне за љубављу – зар нисам и ја исто то? Само на други начин? Само тише, скривајући своје ломове у речима и осмесима?

На клизавој стази, окренуо се ка мени. Поглед бојажљив, али чист.

„Која је ово песма? Мислим да смо је слушали и у Израелу?“

„Amélie Poulain,“ одговорих, готово без гласа. „Сјајан филм, “ насмеја се. Дечак заробљен у телу девојчице.

И тада – крик у мени. Оклизнуо се нагло и пао. Секунда вечности. У грлу ми је нестало ваздуха. Пружила сам руку. Али није је узео. Дочекао се сам. Чврсто. Сигурно. А онда – тај осмех. Широко. Светао. Осмех који је и мене пресекао.

Ја, која сам мислила да сам много јача, одједном сам схватила: он стоји, а ја сам та која дрхти. Он се осмехује, а ја сам та која тражи ослонац. Тај осмех био је Прометејев. Онај који пркоси оковима. Онај који подсећа да су и најтамније дубине само пут до светлости.

Схватила сам: Прометеј можда и даље лежи окован у својим ланцима, али је ослобођен тек сада. Његов осмех више није легенда. Он је у мени. У нама. У свима нама који ходају кроз мрак носећи сопствену пукотину и тражећи да је неко, макар на трен, осветли. Тај осмех... светлији од свих рефлектора пећине. Осмех који разбија таму, осмех у којем сам видела светлост.

Аурора

КАМЕН И СЕНКА

На тргу у Нишу, стари камен причао је о људима који су га кротили, обликовали, па напустили. Погледала сам пролазнике – сваки са теретом прошлих избора и неизговорених речи. Трамвај је прошао, а у шкрипи је чула судбине хиљада живота. Питала сам се: „Ко овде заправо остаје, а ко одлази?“ И схватила – град не памти имена, али памти истрајне. Сенке пролазника стапају се са сенкама камења, и у том складу, Ниш живи, неуморно и непопустљиво.

***

И данас је изабрала одјећу за школу. Сјела за свој козметички сто, и шминкала се. Коректор, маскара, руменило. Сјај за усне. Све то само да би се осјећала мало љепше.

„Нисам гладна, мама“, изговорила је док јој је стомак болно изговарао ријечи „у помоћ“.

„Нисам гладна, мама“ изговориле су све дјевојчице овог свијета у исто вријеме. Увелико увјежбане.

УЛИЦА ВОЈВОДЕ ПУТНИКА

О Лазареву суботу прескакали смо ватре, док служило се вино, јеле кокице и урлало кроз точир.

Испред су биле три трешње, у чијим сам крошњама растао, одакле сам мотрио на долазак Оца.

Са леве стране – клупица, на њој тих и сићушни деда Ика, избразданог лица, стари ратар жутих дуванских прстију.

Са десне, у сусрет је споро корачао деда Јова, високи и дрски Крајишник, увек са штапом и беретком.

На Бадње вече, у топлоти паорске пећи, румених лица, газили смо сламу и хитали натраг срећни, пуних коринђашких цакова.

Тамо сам први пут окусио тек изгажено вино. Повремено причао јединим телефоном комшинице Ковице и то у тачно договорено време.

Ту сам се и уплашио Ђокиних гајди које су се надувале, мешкољиле и вриштале као злурадо, тек обезглављено биће.

Јуче сам чуо да је и најмлађи међу њима, атарски вечити момак насмешених бркова – Бата, умро прошле године од рака простате.

Прошло је једва тридесетак година, а већ се чини да тај танани микрокосмос никада није ни постојао.

Стога сам и морао да напишем поименично и детаљно, лишено метафоре, колико год звучало наивно и полудокументовано.

Јер знам да нисам измислио и да неће нестати,
докле год се сећам мириса, слика, лица и имена – свог
Детињства у негдашњем Банату.

СТЕНА

Дабог упита на самом почетку стварања.

„Шта желиш да будеш?“

„Желим да будем стена“, рече камен.

„Зашто? То звучи тако голо“, зачуди се Дажбог.

„Једино гола могу да примим семе из којег ће нешто израсти“, одговори стена.

НЕДА И МАРИЈА

Неда је била мило девојче од малена. Мажена, од брата невољена. Једно јутро, мука јој је било од свега. Напољу је чекао мушкарац њених снова. Играчке од плиша је заменила играма за одрасле. Које су то игре за одрасле. Ах, не мислим на садо-мазо играчке, забога.

Киша је пљуштала, у ваздуху се осећала мемла. Отворила су јој се врата срца, те вечери. Питала је возача куда иде. Ауто је јурио као луд. Човек јој рече: „Ово је агенција за путовање“.

Спаковала је све кофере у уму и журила у возилу. Мислим да је био неки ауди, тако нешто. Размакла је завесе, и све су се жеље отвориле.

„Волела бих да будем позната!“, изустила је возачу. „Волела бих да будем славна“.

„Ми све жеље остварујемо“, рекао је возач.

Па ово је пут до пакла – помисли она, ако све жеље остварујете, док су се поморанце котрљале по калдрми.

„Где желите да идете?“

„Па добро, желела бих да видим тај рај или пакао, шта ли је“.

„Вечерас Вас возим до Котора, сутра друга дестинација. Наступаће вечерас тамо, висока мода је у питању“.

„То није лоше“, изусти она.

Витких дугих ногу и таласасте смеђе коса, била је поприлично привлачна.

Кад је изашла из аута, сачекала ју је плава девојка, распусних облина. „Свидела сам сам јој се одмах“, помисли. Нешто је мамило у погледу њеном.

„Вечерас је журка, идеш са мном, биће доста вина и осмеха“.

„Али ја сам сликарка, нисам манекенка, забога. Ја сам и песникиња. Зовем се Неда“.

„Не брини, пут до изнемоглости је обезбеђен“, изусти Марија, плавуша.

Баршунасто јануарско јутро скривало је немир минуне ноћи која ми је украла сан. Колико пута сам мислима отишао до те собе замишљајући њене немирне увојке на свом рамену. Још осјетим дрхтај њеног тијела док је љубим на малом паркингу, а од тад је прошао цијели мјесец. Требала ми је година храбрости да јој приђем, била је једна од оних жена чије срце је скривено у кулама овоземаљских сила, које чува Ламија. А она је била моја Ламија коју сам крао од Зевса. Сигјала је снагом пред којом је немоћ била на кољенима носећи храброст као круну живота. Била је мој страх и жеља, пожуда и глад, снага и слабост. Никад до тад нисам осјетио ништа што би могло да усталаса мој мир и отвори вир из ког се не излази. А она јесте, својом искреношћу правила је таласе који су ме вукли у поноре. Као болест уселила ми се у душу, ушла у срце, уткала под кожу, кажу моја карма, неки неплаћен дуг неког напаћеног живота.

У малу кожну торбу ставио сам двије кристалне чаше за шампањац купљен заједно са црвеним ружама. А шта ако се не јави? Ако више никад не дође, ако се уплаши и оде? Опет је проговорио мој стах, немир моје минуне ноћи. Тек је осам сати, осамнаести јануар. Да ли ме чека са овом истом пожудом, закопчавам последње дугме на кошуљи гледајући у телефон да за звони.

Жене попут ње се освајају повјерењем, повјерењем које је увијек на тесту као камен у ријечи испод

моста. Резервисао сам собу у малом градићу недалеко од мјеста гдје је радила. Хотел је био на обали језера, а она се дивила води и Мјесецу.

Тегет плава хаљина се спуштала низ њено витко тијело, пољубила ме је у врат док је сједала у ауто. Загонетно се насмијешила као да ме пита гдје је водим. Пола сата возње драга, близу је то скривено мјесто проговорих држећи је чврсто за руку. Посматрала је облаке, чинило ми се као да мисао тка у исте. У тој тишини сам могао да јој чујем откуцаје срца. Колико сам само њен и колико то покушава да сакрије? Не вјерује ми, опрезна је попут срне кад излази на јутарњу росу.

Паркинг хотела је био празан.

– Изгледа да смо једини гости. Изговорих нервозно љубећи јој усне.

– То значи да су све собе наше. Враголасто се насмијала излазећи из аута.

– Ти као да ћеш остати овдје цијели мјесец?

– Да, са тобом! Будила је живот у мени, са њом сам упознавао себе дивећи се њеној љепоти.

– Соба 118 господине, други спрат лијево.

Осамнаести јануар, соба 118. Случајност или је ово један од знакова поред пута који се не читају.

Велика, пространа соба са још већим лежајем гледала је на језеро. Из торбе извадих руже љубећи је у врат док је посматрала воду. Врховима прстију прелазила је преко црвених латица, дивне су, тихо је изговорила љубећи ми усне. Нестајао сам у олујном времену судбине и живота, бранећи се од оног што имам, а желећи оно што немам. Борећи се у бици у којој су сви били побједници осим оних који су се борили. А ја, ја сам носио барјак пораза. Оне битке коју сам водио против себе, оне битке у којој се пепео вратио пепелу.

ЦВЕЋЕ НЕМА КО ДА БЕРЕ

Годишњи породични скуп у селу без домаћина. Столетна липа мирише. Печено јагње наслоњено на дрво јабуке. Ћутим. Поглед ми лута. Трава изгорела, столарија и фасада ољускани. Кош, вајат, качара, празни. Теку приче о авионима, камионима, морима, путовањима, путовањима... Опседнутост материјалним, посебно надметањем ко је у чему успео.

Деца би до потока где су им се некад родитељи купали. Ја бих до гробља. Успут ме оставили. Назад ме и вратили.

Када човек жели да побегне од свега, он то може да уради на два начина – напоље или унутра. Бежање напоље је физички теже изводљиво зато што захтева одлуку о смеру кретања, само кретање, физичку издржљивост, превозна средства, новац, опраштање од свих који су нам драги. Бежање унутра је далеко брже, али не и лакше. Оно захтева ширину унутрашњег простора у који се може сакрити и довољно места на коме можемо бити безбедни, наизглед тако близу, а уствари тако далеко од свих. Али, некада је то унутра мало, недовољно за читавог човека. Зато оно мора да се негује и храни, да би порасло и направило места за читав један живот. Мора да буде и шарено, привлачно и узбудљиво, да бисмо пожелели да тамо што чешће одемо. Често је теже изградити свој унутрашњи свет него учествовати у грађењу оног великог, правог. Ако, међутим, тај мали свет успе, онда нам ни велики не може ништа.

ГРАД

У град прождрљивих тајни и народа који је познавао само непријатеље, дошло је пролеће. У шуми израсли су сиви, високи, шупљи борови. Нико није знао ко је развејао њихово семе и замаглио сан свих кристалних прозора. Заробљеницима, чуваним за подношење свакодневне празнине, наређено је да их посеку. У затвору је остала једино девојчица која је свирала клавир свакога јутра краљу, који је био мртав вековима. Недељама и месецима борови су изнова сечени и поново би за три сата израсли нови, тамнији и шупљи.

Све је одисало сумњом. Затвореници су побијени, пре тога, јер се очекивало да је то завера. Из њихових мртвих тела цурили су млазеви тамног меда што је воњао на боровину.

Девојчица је и даље свирала. Плакање је било строго забрањено, као и кретање по месечини. И вукодлаци су позвани, али они, нечим заузети, несташе са првим ужасима подругљивог сунца.

Чувар затвора, сада докон, страшно се заљуби у продавачицу хлеба. Кожа, на добро чуваним фотељама, пукла је. Неко је заборавио да спусти рампе на свих 3000 мостова који су чували град.

Избио је пожар. И даље се чује звук клавира и смех. Једна нага девојка лежи обојена звездама.

ОКО

„Мама,“ рече дечак док држаше у рукама велики породични албум „је л’ ово ујка Миле?“ Рекавши то, он спусти свој танки прст на момка којем је једно око гледало у посматрача, а друго у страну.

„Јесте, сине, то је ујка Миле“, одговори она.

„А, мама, зашто је ујка Милету око овако чудно?“

„Па...“, започе она, али истог часа поче да оклева, те заћута, али кад виде дечакове крупне очи како нетремице гледају у њу жељне одговора, она настави: „Једне вечери га је мајка замолила да јој донесе маказе из кухиње. Он је потрчао да их што пре донесе.“

„И?“

„Саплео се.“

ЗМИЈСКА ЦАРИЦА

Боса ходам кроз пешчани врт. Наједном, неколико хватова дуж стазе, видим мноштво вијугавих змија. Ужас ми даје вилинску снагу. Једну по једну газим. Лепим их за смрт. Тек на крају, примећујем на десној пети, ујед у облику црвенкастог крста.

Вероватно ћу умрети. Облива ме вода. Тражим врача. Али недеља је и никог нема. Повлачим се до места, на коме спавам. То су чипкасте ограде и високи, зелени кукурузи.

Ко хоће да сања, мора да бежи у кукурузе.

НЕПОДНОШЉИВА ЕЛЕГАНЦИЈА ПОСТОЈАЊА

Када сам први пут угледала Ирину Дојнов, знала сам да пред собом имам оличење једне балерине. Иако наизглед крчког и ситног тела, кроз спонтани покрет откривала је своју чврсту, сигурну мускулатуру и одважност у држању, док јој је главоболно строго затегнута пунђа на темену истицала оштре и прецизне контуре лица. То мало лице дрско је носило уклесане јагодице дивовске снаге, као упориште њеног целог бића и тела, док се у мудрог погледу ситних, искошених очију огледала сва способност да изнесе одговорност, терет и неподношљиву елеганцију позива крвавих стопала. И премда је никада нисам видела како плеше, знала сам као што знам и сад да је Ирина Дојнов оличење балерине.

Данко Б. Марин

СРЧАН

Застој у саобраћају срчаном болеснику направио је фаталан застој срца. Темпераментан, срчан није стигао да отвори прозор и опсује оном...

Срчка га срчаног средила.

ПРОМИЛ СТИХОВА

Не видим ништа. Неки бели зрак улази у мој душевни мрак. Откуд му кључ? Ах, сад сам и слеп! Све је око мене бело. Људи. Зидови. Светло. Да није ово халуцинација?

Желим да нестанем одавде. Гледам како свака кап моје крви одлази у неку посуду.

Капљем као каква киша. Део мене протиче у непознато. Зашто?

Рече ми да хоће да виде колико промила алкохола има моја крв. Каже да сам био у једној тучи. Ма каквој тучи, људи моји, био сам јуче код куће! Откуцаћу суду и вама истину на писаћој машини. А да. Не могу. Јер сте ми узели вену из које видим како капље само мастило мојих, још увек, нерођених песама. Извините... кад већ радите анализу, реците ми колико промила стихова још могу да стигнем да напишем пре него што ми исцури мастило? Грешка је, прекините, прекините – одјекује ходник. Била грешка или не, већ сам постао путник.

КОКОШИЈА НОГИЦА

Кокошка кљуца кукуруз расут по бетону. На левој нози има само један прст са дугом подвијеном канџом.

- Ти немаш тату? – весело пита девојчица која ми није другарица.

Угушићу се ако проговорим, гледам у кокошку.

- Тата ти је погинуо у рату! – тријумфално закључује.

Не изгледа тако моћно кад ћути пред школском таблом оклембешене доње усне.

- Стварно је погинуо у рату? – радознала је девојчица у чијем се дворишту играмо.

Замишљам мог бркатог оца у мрачној шуми. Ту су партизани, Немци и бомбаш Бошко по коме је позориште добило име. Вриштим у себи да је немогуће да се родим пре 9, ако је мој тата погинуо пре 50 година.

- Зашто кока нема све прсте? – проумлам.

- Стара је. И моја баба има проширене вене.

Нећу да остарим, да ми се прошире вене и поотпадају ми прсти. Догодине почиње рат. Тата није погинуо, али нам се није вратио. У београдским дворишћима сада нема кокошака. Немам проширене вене, али и даље занемим кад ме питају за оца и пребројим прсте на стопалима.

ОРКЕСТАР

Лете прсти по дугмићима хармонике. Онда видим слику других инструмената који свирају на свој начин. Све делује без неког реда и чини се хаотично. Укључујем тон телевизора, све што се чује то је складан звук свих инструмената, веома пријатно за уши. Хармоника свира дивне звуке а сви други инструменти раде на свој начин а све заједно звучи дивним темпом и потпуно усклађено. Сви инструменти су различити и на различите начине емитују своје звуке, динамика је иста и све звучи усклађено и прелепо.

Лепо би било кад би свака заједница могла да се усклади. Сваки појединац да ради на свој начин а да опет то све буде усклађено са осталима у заједници. Да свака заједница буде усклађена као један велики оркестар, сложно.

Можда звучи утопијски, али ко нам брани да маштамо.

ДИЛЕМА

Две ствари су терале Нину да отвори ујутру очи – прва јутарња кафа и њена црна мачка Сенка, и није била сигурна која љубав је већа. Дрмнула је аларм десном руком, прорежала и болно се дигла на ноге. Сенка јој је трчкарала око ногу док се умивала и прала зубе. Догавши се до кухиње, укључила је апарат за кафу и избрала данашњу шољу – нову, у облику бундеве, сходно годишњем добу. Сипала је кафу у шољу док се мирис опојно ширио око ње и радовала се тим будућим гуљајима као да су еликсир за вечни живот. Отишла је да обуче унапред припремљену комбинацију за посао, и даље полуотворених очију. Навлачећи ципеле на ноге, доскакутала је до кухиње. Дочекао ју је приказ браон мрље и наранџастих комадића керамике на поду. Мјаукање је звучало покајнички. Нина уздахну, преврну очима, зграби мачку за врат, и укључи блендер. Ипак ће морати да се разбуди смутијем.

FUCKING ЧИКАГО

Ево ме код куће.

Развијам утиске као Моцарт куглице и изнова живим надреалне приче са Чикашких улица. Када се спустим са 23. спрата Willis Tower-а, погурам срце из пета у груди и уживам у чистој реци Чикаго и језеру Мичиген. Између облакодера мравињак. Очекивано. Оно неочекивано, сачекало ме је и паралисало приликом посете манастиру Нова Грачаница, тачније на српском гробљу „Три Језера“. Тамо, на српском комаду земље, у најнеобичнијој библиотеци, изљубих се са земљацима, испричаше ми судбине читанкама својих споменика.

Само на једној плочи није писало ни име, ни година рођења, ни година смрти.

На средини црног плиша надгробне плоче писало је само: *OJ, MORAVO!*

Ево ме код куће. Развијам утиске као Моцарт куглице. *Морава* има укус мајора Курсуле:

Дрино, водо, јебем ти... .

Снежана Марко-Мусинов

КУЋИЦА У ЦВЕЋУ, ТРАВА ОКО ЊЕ БЕЗВРЕМЕНЕ

Седам се патуљака сјатило, Снежану није пратило. Пратили су њену сену, од ње, уметничким делом, вешто одвојену.

Где су остале њене стазе, да не погазе, вешто пазе. Врло им је стало да од срећне прошлости, у сећању бар, остане бар мало. Важно им је топло „гнездо“, и у њему све ресто.

Причаће се много лета ко је узор, а ко смета. Свако треба да зна ком јату припада.

TEATIME

„А нисмо заборавили ни његова лековита својства. Тако понекад, водећи рачуна да га не проредимо превише, супруга скува чај од листова невена — за жељу. Хајде, ући. Послужићемо те, да га пробаш,“ осмехујући се показа ми руком ка вратима.

„Сачекај, молим те, нисам те добро разумео. Чај за жељу?“ – изненађен застадох.

„Ма, није то ништа посебно“, објашњавао је уз осмех. „Више је шала у питању. Моја супруга је у неким новинама прочитала да, ако искрено пожелимо нешто уз јутарњи чај, добићемо визију како то да остваримо.“

„Значи, за разлику од златне рибице с три жеље, које ће она испунити, ми добијамо само једну визионарску жељу, за коју се морамо потрудити да би се остварила.“

Помислих како Енглези, свакодневно испијајући чај у време „teatime“-а, понекад добију заједничку визију и, уједињени, брже и лакше стигну до њене реализације. Ми, разједињени и неорганизовани, ретко успевамо да се договоримо око стварног значаја онога што желимо, а кад се и договоримо, труд и жртве често их учине бесмисленим и празним, лишеним истинске радности.

ИРАЧКА У ВЕТРИНИ ЖИВОТА

У једној далекој земљи сељака живи девојка са именом без лица. Одрасла је у породици сиромашних људи окружена тешким камењем и окрутним трњем. Њена душа је затегнута концима невидљивих руку, а њено окружење је попут бесконачне галерије слика без јасног облика. Она сваког дана хода кроз маглу ужурбаних улица новокомпонованог света, чије песме и даље не разуме.

Свако место за њу је као паукова мрежа у којој је принуђена да навлачи костим шивен по мери туђих очекивања, постављајући себи два мучна питања: „Колико је заиста моје право да будем индивидуа која сама бира ствари у сопственој кожи? И да ли се живот креће искључиво по шинама друштвених норми!“

Свет изгледа као позоришна сцена где свако у већини случајева несвесно игра улогу по ко зна ком тексту. Људи који пролазе поред ње увек на себи имају маску, првенствено или среће или жртве, испод чијих лица девојка увек осећа скоро неизлечиву празнину и умор. Њене мисли су обавијене истом емоционалном тежином где свака реч, осмех и додир губе аутентичност.

На тераси празне собе, у дубини ноћи док би гледала звездано небо, понекад би се питала: „Да ли сам ја особа са душом или само програмирана играчка на-

прављена да задовољи туђе потребе?" тражећи одговоре и излаз.

Срце јој је било препуно олуја, осећала је да губи конекцију са девојчицом у себи која слободно пева и плеше без публике. Нажалост, њени кораци су били кореографисани у матрици свеопштег хаоса светске фабрике од које тешко побећи може.

На ивици нервног слома размишљала је о томе како су конци суптилни и неизбежно саставни део самих људи, уткани у ткиво егзистенције чији се одговори налазе скривени у дубини свести, где се истина не може лако дохватити. И кад се сенке повлаче, пре него што би затворила очи, питала се последњи пут: „Ако успем да их пресечем, шта остаје? Да ли ћу ја бити ја, или се претварам у ништа?”

ЦИМЕРКЕ

Ивана са пензионерима путује у град своје цимерке из студентских дана. Ћерка је пронашла на Фејсу, проћаскале и заказале сусрет.

Сећања навиру док аутобус сече кривину пута. Лепа, насмејана и брбљивица, посебно пред испит. А сад... после више од пола века...

– Колико се променила?

На аутобуској станици, непозната жена маше руком.

Звони телефон.

– Ивана, ја сам... Јока... ја ти машем...

То није Јока... то је њена мајка... Ни трага од оне лепе... прелепе њене цимерке... Или осмех... смех... њен...

– Дођи... ево клупе. Колена ме боле.

– И мене кичма...

– Дај да те боље погледам... И ти си оседела...

Загрљај, сузе... сећања...

И, на растанку, селфи...

Фотографију шаље својој ћерки и уз њу коментар: две бабе.

СВЕТЛОСНИ ТРЕНУТАК СРЕЋЕ

Срећа је краткотрајно осећање бескрајног задовољства. Често о томе размишљам када гледам ноћу у тамно небо. То је заправо наш живот. Звездице по њему наши су тренуци среће...

... „Изађи тачно у 22.22 испред зграде,“ каже ми мој драги, „тачно тада прелетећу изнад наше зграде и упалити поздравно светло, само за тебе.“

Ја још у 22.00 излазим испред зграде и чекам, гледам на сат, пратим секундару...

... И тачно у 22.22 чује се звук хеликоптера на небу и ја видим трепћућу лампицу, као само моју покретну звездицу и знам да је то био мој светлосни тренутак среће на тамном ноћном небу...

ЖЕНА БЕЗ ЛИЦА

Испричаћу вам једну причу, причу о жени коју сам знала пре много година.

Као да је сад видим: Млада, као и ја, средње висине, плаве кратке косе, увек дивно обучена и намирисана...

Али, има један проблем! Не могу се сетити лица те жене. На месту њеног лица – празнина. Беспомоћно стајем, као да сликар слика портрет и нацрта линију која обавија лице и стане.

Жена без лица!

Како даље? Како да опишем њене очи, усне, јагодице, нос – и све то што је чини једном и јединственом – када то не видим? Како да испричам причу о жени чијег се лика не сећам?

Више није важна прича.

И поново се напрежем, жмуриим и настојим да се сетим... Не успевам!

Зашто сам заборавила лице те жене?

Зар су страх и мржња у мени, могли избрисали њено лице из мог сећања?

И како сад да причам причу о жени чијег се лица не сећам?

Нема приче.

ОНО ЈУТРО

Знаш оно јутро кад сам те, уместо уснулу у мекој,
мирисној белој постељи, затекла мртву.

Најстрашније је то што ми је први осећај био бес.
Огроман бес.

Ти ниси смела да ме напустиш. Па, ја, побогу,
имам само педесет година. Ја те требам.

Нисам ти још све испричала.

Онда сам се наљутила на себе и клекла поред те-
бе, да ти се извинем због своје себичности.

Наслонила сам главу на твоје хладно чело.

Љубила сам твоје хладне љубичасте прсте.

Тад још нисам плакала.

Али знала сам — ти си ми већ опростила. Опро-
стила си својој размаженој девојчици.

А онда сам умрла.

Умрла сам жива први пут кад сам те видела ја.

А други пут — кад си отишла.

Знаш, као у оној Оливеровој песми:

„Два пут сан умра

Умра за њом.“

И заиста је могуће да жив човек два пута умре.

Ја за тобом јесам.

ПОВРАТАК

Стигао је у стару кућу у свом селу након много година, носећи мали кофер.

Врата нису била закључана. На зиду је стајала његова фотографија као дечака. Задржао је исти загонетни осмех. На себи је имао карирану кошуљу, сличну оној на фотографији. Скинуо је фотографију са зида. На полеђини је писало: „Ако се икада вратиш, знаћу да си спреман.“

Напољу је ветар носио листове боје злата који су се сударали у чудесним покретима који су личили на плес.

Остао је.

***

Цео наш живот био је збрка речи. У ситницама смо губили дане: ко је заборавио хлеб, зашто је врата оставио откључана, где је нестала једна чаша. Свака реч постајала је искра која је палила ватру. Године су се топиле у тој буци, у гласовима што су желели да буду последњи. Ја сам ћутала онда када је требало да говорим, он је говорио онда када је требало да ћути. Крај је стигао у тишини, у болничкој соби која мирише на хладна јутра и метал. Држала сам га за руку, нисам више очекивала ништа. Погледао ме је очима без боје, у којима је стајала читава тежина нашег живота, и шапнуо: „Опрости.“ Та једна реч срушила је све зидове које смо годинама зидали, и у том тренутку, први пут, заиста смо били блиски.

Лукас

ОЧИ У ОЧИ СА ЕВРОПОМ

Стару сточну пијацу су поплочали мермером. Метална чесма је замењена скулптуром дечака и можеш мислити из оне ствари му тече вода. На истој висини као славина. Многи су навикли да је ставе у уста док пију, а ти кад припече звезда, види шта ћеш. Како тако сила Бога не моли, кад си жедан, приђи и зини, пут у Европу има своју цену. Јесте да ће се злонамерници подсмевати и гуркати, али нека свако види шта хоће, као да они нису на истом путу. Ето, напредујемо од кад су они дошли на власт. Престали су да празне амбаре и купе стоку. Времена су се променила, отварају банке на све стране, коме не прија хладовина. Сване ти кад ућеш, али ни једно чудо није до века, чаролија траје до излазних врата, а после је врућина још гора. Банка је платила и замену чесме са скулптуром дечака, брине да народ не буде жедан. Само стока је остала иста, навикла да је продају и не оптерећује се временима која долазе, не зна шта је чека. Гледа стоку и слуша разговор двојице док се надмудрују. За стоком смо ишли да преживимо, рече један, а чух недавно да за стоком може да се иде и из убеђења.

Онај дечак развалио осмех од увета до увета, ко не би на његовом месту, знаш како је чесми кад је узимају у уста.

ОЧЕКИВАЊА

Колегиница и ја припремамо међународну научну конференцију. Гледам списак обавеза, пошто је остало само три дана до догађаја.

Пише: подсетити политичара... који је на високој државној позицији, да не заборави на обећање да ће поздравити учеснике конференције.

Бирам његов број телефона и после кратког звоњења, чујем:

- Дааа!

Пошто смо и познаници, отпочех овако:

- О, сиви соколе, који свет гледаш са високих политичких висина, шта се ради?

- Пишем говор, – кратко одговори.

- Ооо, а коме се обраћаш, ако смем знати?

- Ма, идем у родни крај.

- Е, онда они од тебе очекују мудре мисли!

- Јест, ђавола. Очекују паре!

НИЈЕ БИЦИКЛ ЗА ЈАХАЊЕ

Неда је почетком априла 2025. године напунила четири године. Рођени деда је крајем априла изведе у шетњу и у једном саобраћајно безбедном тренутку сугерише јој:

– Јаши бицикл!

А она му одговори:

– Бицикл се не јаше, него се вози!

Када је дошла кући, испричала је и родитељима ову реченицу, започевши овако: „Замислите, деда каже 'јаши бицикл' (...)!?!“

– Па јеси ли ти то објаснила деди? – упитају је родитељи.

– Не вреди њему говорити!

Деда-стриц чуо је ову причу из два извора и задовољно закључио да у логицирању – а вероватно и у писању – има наследницу!

МАНИЈАК

У нашем малом месту појавио се манијак. Прави, правцати, онај што чека жене у мраку, шири мантил и ужива у томе да оне вриште и беже. Није, додуше, још никога напаствовао, али никад се не зна. Страх се увукао у малу варош, жене више не смеју саме у шетњу, а особито степеницама које спајају Доње и Горње насеље, јер се ту, према причама, Бојан, манијак, најчешће појављује. Тако их је он препадао месецима, звао телефоном, дахтао у слушалицу. Пријављивале га, полицајци га ухапсе, па пусте, не знају шта ће с њим. Трајало је то неко време и, ма колико да се прочуло и жене пазиле да, како се смрачи, не излазе напоље, увек се нађе неко необавештен. Тако уз кафу, једна варошанка пита своју комшиницу: „Је ли, богати, како ти смеш да идеш ноћу уз степенице од Доњег насеља? Зар ниси чула за манијака?“

На то ће она: „Чула сам, али се не плашим. Ја увек замолим комшију Бојана да ме испрати.“

ПРОЗОР

Стан је тек био реновиран кад се уселио. Сав намештај је био нов, осим старог прозора у спаваћој соби. Тај прозор није гледао ни на шта, али изазивао је бојазан у њему.

Није могао да га отвори. Неколико пута је покушао да га разбије и није успео. Док је посматрао прозор, видео је одраз у њему. Али не свој. Тамна силуета стајала је иза њега. Полако га је прозор доводио до лудила. Једне вечери, донео је сав алат и покушао је да одвали прозор. Кад би отпало парче оквира, лудачки би се осмехнуо. Тог јутра, пронашли су његово тело наслоњено на прозор. Глава без очију. Лице укаљано крвљу, уста широм отворена. Службеници су вршили увиђај и износили су тело.

У одраз на прозору, тамна силуета их је посматрала.

МАНТИЛ

Ходао је каменитом улицом, окренут бури, која се цијели дан надимала и сплашњавала с повременим јаким ударима. Незакопчан крем мантил у налетима буре се отварао и постајао плаштом. Она је витка и танка ходала према њему, ношена буром. Скоро је полетјела. Кад су се приближили једно другом, огријали су се топлином погледа. Пожељела је да је огрне мантилом и склони под камени бедем. Није прошло много времена и жеља јој се остварила. Љубили су се шћућурени под мантилом.

Када им се, послвије сина, родила кћер, дошао је у мантилу у породилиште. Опет је бура мела све пред собом. Када им је гранатиран град, она је узела у наручје деветомјесечну кћер, умотану у ћебенце, он је трогодишњег сина огрнуо мантилом. Тако су, у паузи гранатирања, улетјели у склониште. Дјецу су покрили мантилом. Када су бјежали, у ауто су, под дјецу, прострли мантил. Када су стигли на сигурно, од имовине у подстанарском стану, имали су само мантил.

Мантил се селио с њима десетак пута. Када би наишла животна невоља, он би је чврсто загрлио и ушупскао под мантил који је упијао све сузе и грубе ријечи. Њежне су га освјежавале. Није старио. Њежности је, ипак, било више.

Када су саградили своју кућу, мантил је добио почасно мјесто, у ходнику, на чивилуку. Сада чекају уну-

че, да га њиме покривају и ушушкавају и да му испри-
чају причу о хладној бури и топлини погледа у једном
далеком граду.

ДУГО СЕ НИСМО ВИДЕЛИ

Шта хоћеш да ти радим, питала си ме једном док смо се голи ваљали по патосу? И ја сам ти набрајао. И ти си ми радила.

Онда се дуго, дуго нисмо видели.

А када смо се видели, ниси ме питала ништа. А и да си ме питала, не знам шта бих ти рекао. А и да сам знао, тешко да би то могли опет да изведемо. Ипак се дуго, баш дуго нисмо видели.

Стефан Несторовић

АФРИЧКИ ПРОСВЕТИТЕЉ

Излази на бину. Осунчаним прстима обухвата северну хемисферу. Дланом удара посред Медитерана. Шупља полулопта одјекује. Таласи заплускују зидове сале.

Добовањем изврће Алпе наопачке. Камени под се продубљује.

Неуморно шамара обе стране глобуса. Америчке коцкарнице тону у живом песку од жетона. Масовни стубови кинеских постројења клецају. Гравитација вуче ка Месецу.

Баца глобус на под. Табанима закуцава ритам у бубне опне. Око њега игра племе белих људи. Почиње да пева поезију са пећинских зидова.

Ниједну реч не разумем. Али моја боса стопала му верују.

САХРАНА

Покопали су га тачно у подне јер је свима било незгодно да устају рано.

На сахрани је било деветнаесторо људи и један коњ, и сви су дошли из различитих разлога. Један је дошао због бесплатног ручка, други јер није имао шта да ради код куће, трећи јер је мислио да сахрањују неког другог.

Кад је ковчег нестао под грудвама земље, свима је лакнуло. Један човек је почео да звижди, али га је жена ударила лактом па је престао.

Затим су сви отишли у кафану и тамо су појели супу, мало меса и по три парчета колача. Коњ је тражио само кукуруз.

Испоставило се да нико није тачно знао како је покојник изгледао. Неко је тврдио да је био висок, други да је био низак, трећи да је имао бркове, а четврти је на сваку реч цоктао и узвикивао: „Лаж, лаж!“ Једна жена је била убеђена да није био ни леп ни ружан, већ напоран.

Али сви су се сложили да је добро што га више нема.

Радојка Никић Милиновић

БРЕЖУЉЦИ ОД ЈАСТУКА

Заронили у сан и тако лепо се ближе месечини.
Мали осмеси, меки и тајанствени. Блажене милине до-
дири.

ГЛАВНИ ДОГАЂАЈ

Данас је главни догађај киша. Небо је сиво и полумрачно. Кишно. Песник би рекао, мутно. Сва је улица потопљена. Дува ветар.

„Лош рад“, по ко зна који пут закључи Ланев ходајући под кишобраном поред великих бара што се протежу дуж тротоара. „А и прометно је. Слеже се све и – ето!“

Мрзео је и саму помисао да га сваки аутомобил у пролазу може по вољи запљуснути водом. Увек би зато пожурио да се прескачући бујицу у стрмој бочној улици попне у ону изнад, паралелну с њиховом и скоро суву, па одатле даље куд треба. Горња је улица лепша, саобраћаја скоро да нема. Равнија је, новија.

„Сва вода отече низ брдо, ка нама“, закључио је одавно чудећи се тој скромној срећи, толико незнатној да и не заслужује пажњу.

Спусти затим поглед на своје гумене чизме па помисли како је смешно носити их тамо где нико и не слути како је живети у њиховој улици.

СВРХА

Пре неког времена са дрвета испред наше зграде одвалила се велика грана.

Здрава, зелена.

Човек би рекао да би се пре одвалила њена сестра, сва сува и без листова.

Било је то пре олује, па ветар није кривац.

И тако је та грана стајала недељама без икакве сврхе.

Човек би рекао да би они несрећници који се греју на дрва од ње имали и те како користи. Али је они нису узимали.

Дуго је била зелена, одједном је постала сува, али се листова, сада кртих и жутих, није одрицала.

Човек би рекао да би и даље могла некеме да користи.

Човек би погрешно – некеме она користи.

У њеним мртвим гранама, међу лишћем које се на додир претвара у прах дом је нашло јато врабаца.

Све у природи има своју сврху.

Без обзира на то шта би „човек“ рекао.

ДУША

Оно најдрагоценије и оно једино што остаје после нас је душа, зато се о њој треба старати. Душа мисли и она се мислима тка. Душа је потчињена вољи ума. Има тежњу да траје и воли Божију близину. Она са Богом непрестано разговара. Тело је сестра о којој се она брине.

Разне душе разне склоности имају, заједно смо део скупа. Она има разумни, вољни и жељни део. Главне силе душе су воља, разум и осећање, зато је она образ Божији.

Душа се изражава телом и носилац је живота. Нема истинске лепоте без учешћа и улоге душе у њој. Она је променљива, словесна и бесмртна. Она је творевина Божија и постоји заједно са телом, са којом је заједно и створена. Налази се у целом човековом телу, управља њиме, а то ради преко срца. Неподељена душа је здрава душа.

ВРАТИО САМ СЕ ТЕБИ

Пробудио сам се у тами, тргао се и осетио хладноћу а затим сам се запитао где се ја то налазим. Осетио сам врелину на својим образима. Тада сам се сетио где сам, као и недавно донетог закључка да је већи део мога живота била лаж.

Сетио сам се и својих дугих размишљања о томе да би требало да донесем одлуку што безболнију за све и да полако изађем из тог безнађа. Осетио сам и сузе које су се сливале низ моје лице.

Преокупиран својим размишљањима нисам ни приметити да је зора већ сванула и да се сунчеви зраци назире иза брда. Кроз прозор аутобуса сам посматрао околину и на небу угледао траг који је оставио авион па сам се запитао да ли је то авион којим сам ја управо долетео.

Сетио сам се и да је требало да пошаљем писмо, али сам ипак одлучио да откуцам поруку и проследим је путем телефона. Међутим, грешком сам је послао на погрешан број.

У једном тренутку сам испред нас угледао пасарелу и на њој двоје младих, загрљених.

Сада сам знао да сам изабрао прави број, како се касније и испоставило, као и да је ово крај мог путовања и коначно повратак кући.

СЕЋАЊА И НАДЕ ЈЕДНОГ СТОГОДИШЊАКА

Раније су људи живели спорије, али честитог срца. Улице испуњене децом и осмехом. Комшије би се поздрављале искрено, стали би и не журећи разговарали. На трговима се осећао мирис печеног хлеба, летње вечери испуњене тихом музиком која се далеко чула. Зиме су биле тихе и топле од заједничког огњишта, разговора и прича око ватре. Имали су мање и све им је било довољно. Волели су се једноставно, са мање речи и много дела. Жуљевите руке су биле нежније, а срца мека. Рад се ценио, али и одмор испод шљиве или ораха. Веровали су сви у боље сутра. Деца су учила од старијих, а старији налазили утеху у њиховој игри. Мало је било забринутих лица. Било је више песама и игре него тишине. Веровали су у снагу заједништва. Људи су имали сјај у очима, наду. Пријатељства се делила делима и љубав топлином погледа. Живот није био лак, али богат. Срећа им је била у малим стварима. Било је то време које се памти, о којем се с љубављу прича.

Данас живимо брже но икада: улице препуне аутомобила, кораци убрзаних људи, телефон звони чешће од звона на вратима, разговори шутири и кратки, често преко порука, осмеси се крију иза екрана, комшије те ређе поздрављају журећи свако у свој свет обавеза. Мириси хлеба постоје, али хлеб купујемо журно, не осећајући тај мирис, вечери испуњене светом екрана, уместо песмом и причом, зиме хладније јер су људи сами, огњиште празно, само старци. Свако је сам у

својој соби. Људи имају више свега него раније, а све им је мало, све им нешто фали. Љубав се тражи преко порука и фотографија, а не погледом очи у очи. Руке су глатке, али срца уморнија. Рад се цени, али се одмор претворио у снове. Сутрашњица није извесна као раније, свет се мења из дана у дан, деца уче са интернета, не од старих јер немамо времена за њих. Осмеси су кратки јер иза себе крију бриге. Песма постоји, али је угушена буком свакодневице. Људи и даље траже заједништво, али га траже у виртуелном свету. У очима се види нада, али и умор. Пријатељства се броје лајковима, не делима. И упркос свему сви траже срећу надајући се да ће је пронаћи у малим стварима.

У времену што нам долази свет ће бити нежан, али пун изазова. Људи ће се будити уз зраке сунца који ће бити мекше но икада јер ће природа подсетити човека на његову снагу и лепоту. Ветрови ће носити мирисе њихових почетака, а кише ће падати да очисте од умора прошлости. Људи ће се враћати једни другима, вратиће се песма и осмех: улице пуне жагора деце, схватићемо да време није непријатељ већ сапутник. Покушаће прошлост да се врати, да засени што је ново. Време које долазе доноси храброст, из сваког бола родиће се песма, а из сваке тишине смисао, из сваке туге нада. У времену које долази неће бити граница, биће простора за све. Нада ће бити семе што доноси срцу оно што ћемо носити и садити свуда где корачамо. Ново време неће бити низ дана или ноћи, него светлост да свако свакоме пружи руку, да свако научи како нови тренутак може бити почетак вечности.

ОЛУЈА

Тај дан била је олуја какву нико не памти, тај дан када је све било тихо сем улица којима су се проливали дечији узвици. Тада си нам показао да се све то можеш угасити у једном тренутку. Стајала сам на стази од цигала мазећи мало маче. Погледах у небо и видех само једну светлу линију и некакав дим из далека. Но то није био дим, то је био огромни облак који се у неколико секунди надвио над мојом главом. Потрчач по оца и мајку да им покажем и у том тренутку разви се тама по земљи. Утрчах у свој дом држећи прозоре отворене за мало ваздуха. Задувао је ветар више од стотину километара на час и тада, тада сам помислила да си дошао. Тихо молећи се у себи, држала сам крила старог прозора све док ме није тргнуо очев глас да се брзо склоним одатле, стакло је кренуло да пуца. Светла су се угасила у целом селу. Све што сам видела јесте прашина, црепови и стабла како лете. Тада је све стало и време се замрзло.

КОМЕ СМЕТА ДОСТОЈАНСТВЕН ЧОВЈЕК

Достојанствен човјек смета само бескичмењаку јер му недостаје оно што достојанствен човјек поносито чува. Достојанство. Бескичмењак је, са друге стране, попут бубашвабе, преживио би и нуклеарни рат. Свуда су око нас, могу бити скривени чак и у универзитетским сарадницима на катедрама за књижевност, у локалном поштару, члану најближе нам родбине (пу пу далеко било). Бескичмењак нема принципе, само лични интерес најприземније врсте. Лаје док му неко не добаци нешто да жваће јер он је незасит и ујешће и руку која га храни. Највише мрзи достојанственог човјека јер је подсјетник да постоји пут без сагињања. Ма колико био образован, користи и најприземнији вокабулар док лаје на достојанственог човјека. Достојанствен човјек зна снагу ријечи, за њега је тешка ријеч као катана за старог самураја. Ако је потегне, зна да ће неког посјећи и зато не пријети у празно. Бескичмењак своја посрнућа увијек правда егзистенцијом, убјеђује себе да заслужује стан, службена путовања и привилегије иако зна да није важан никоме осим себи. Међу бескичмењацима влада привид љубави, али брзо, чим им се укаже прилика, једни друге сатиру. Насупрот томе, достојанствени људи желе једни другима да буду светионик у мрачним временима и критика која ће им омогућити да заједно остану достојанствени и жале бескичмењаке, јер они никад не могу бити спокојни. Спокој нема цијену!

ЗВИЈЕЗДЕ

Бициклима смо прешли више од двије трећине пута. Ипак, задњих око километар и по, успон је био превелик, па смо наше двочкаше гурали поред себе. Ноћ је донијела свјежину, након топлог јунског дана, и много лакше смо се успињали уз брдо. А нисмо ни форсирали, уживали смо у мирисима природе. Пут је асфалтиран и освијетљен, а сијенке дрвећа и другог растиња лагано су играле пред нама, захваљујући повјетарцу који је почео да дува.

Напокон, иза једне кривине, угледали смо видиковац пред нама. Стигли смо!

Заборавили смо на умор, оставили бицикле и похитали ка стакленој платформи. Мају њежно узех за руку. Њен весео поглед и осмијех на уснама. Гледали смо свјетла пулсирајућег града, али и изнад града, предивно, чисто небо са безброј дијаманата просутих по њему. Ријечи ми саме потекоше:

„Сваке ведре ноћи, далеке звијезде, тајанствени фењери, блистави драгуљи, шапућу нам своја сјећања.“

МИСЛИ

Мисли моје безбројне су. Сваког дана расте им број.

Попут облака једна преко друге превиру се у мојој глави, као каква олуја да се припрема. Тек што то помислим, а оне се разиђу. Сунце опет засја и ведрина ме облива, а онда дуга бонаца. Предуга и за вечност. Питам се хоће ли нестати. Треbam ли што учинити? Опет су ту тако изненада и тако брзо и опет их је безброј. Много питања попут каквог ветра доносе.

Доносе и наду да ћу опет чути твој глас.

РОНИЈЕВ РЕД ВОЖЊЕ

Пуцкетао је прстима и госпођу преко пута гледао прекорно. Не само зато што је гласно разговарала телефоном, већ и због њеног љубимца који је скакао унаоколо по возу. Пас се звао Рони, а разговор је изгледао овако: „Не желим да те слушам. Наручила сам нам рижото од хељде са гамборима за вечеру. Нисам уплатила ваучер за спа твојој мами. Хоћеш ти вечерас купати Леа кад се врати из Монтесори вртића? Може само ако будеш одморан, он има своју рутину. Здраво, морам да прекинем. Потребна сам Ронију.“ Гледајући кроз прозор, видео је обасјано дрво и птицу која никако да полети. Воз је био брзи.

ПРИЈАТЕЉ

Свако памти осећај да је у неком тренутку заборављен од осталог друштва. Нека фрка у предузећу, погрешна реч и следећих неколико дана нико да ти се јави, макар само поздрав... Или не успеш да се зауставиш у некој логореји, кажеш нешто сувишно на годишњој скупштини у клубу и остаћеш сам за столом приликом свечане вечере. Осећај као да ти се свет срушио на главу. Сви пролазе поред тебе као да не постојиш, као да си на стубу срама. Црне мисли се само роје – зар сам баш ја најгори, да ли ме ико на овом свету разуме. Шта ми се ово дешава, не желим да будем сам.

Ипак, пријатељ те неће оставити, наћи ће праве речи охрабрења, појавиће се осмех, а затим ћеш капирати да живот иде даље. Сешће поред тебе за сто и рећи нешто као – у друштву је лако бити изгубљен и сам. Јер пријатељ зато и постоји. Разумећеш да пријатеља имаш једног, можда двоје. И да си срећан због тога. Истина је да преко тог броја чини пријатељство празним.

Они који говоре да имају добре пријатеље у многим местима, заправо немају никог. И њима се дешавају лоше ствари, а немају никога да седне за њихов сто.

АМИГДАЛА

Отварам очи, видим само мрак. Осећам га свуда око себе, свија се уз мене. Стеже ме, одузима ми дах. Полако се увлачи у сваки атом мога бића. Покушавам да се померим, не успевам. Ни милиметар. Да ли ме је то мрак толико стисао, да ме је потпуно имобилисао? Осетим појачава притисак. Све теже дишем. Покушава паралисати моје дисајне путеве. Плућа добијају све мање кисеоника. Па, ја се то гушим. Да ли је могуће да је ово диспнеа?

Али где се ја то налазим? Ништа не видим. Да ли сам ја то ослепео? Не, немогуће. Полако почињем да схватам. Нисам ја слеп, око мене је заиста тама кроз коју не допире никаква тачкица светла. И плућа су ми збиља притиснута веома ретким ваздухом. Као да сам у гробу. Негде затрпан под земљом. Страх почиње да ме хвата. Покушавам још једном да се померим, не успевам. Потпуно сам укочен. Укочен и уплашен. Страх је једино што осетим. Тело губи све функције. Остаје само страх.

Функционише само АМИГДАЛА.

РЕЦИ СВОЈОЈ МАМИ

Некад се до диплома, посебно најтежих факултета, долазило мукотрпним даноноћним учењем. Често је и то било недовољно, па су се и године губиле, па чак и обновљене.

То је посебно тешко падало нама, студентима из провинције, јер смо губили студентске кредите или стипендије, смјештај у студентским домовима, право на нискобуџетну мензу и друге, назови, привилегије.

Тада је на сцену ступала чувена студентска солидарност, уступање пола кревета за друга или другарицу, па чак и половљење ионако скромног оброка у мензи, помагање у учењу, охрабривање, прикупљање информација о испитним питањима, навикама професора. Зато су та цимерска пријатељства била за цијели живот.

– Мама, радуј се мама, данас сам положила најтежи испит на медицини – усхићено је саопштавала Тања својој мајци да је коначно положила анатомију.

– Цимерко, реци својој мами да сам и ја положила анатомију, нека се бар она радује. Ја сам својој рекла да сам положила у јуну, да се не би бринула за мене.

Ето, тако је то било с Милицом. Тањина мама се радовала за обје цимерке, само зато да би Миличина мајка била спокојна. Кад се разболим, тражим лијек код Тање и Милице.

CIRCULUS VITIOSUS

Једем цигарете, једу оне мене. И ко ће коме на крају да чачка зубе?

То ме подсетило на удес оног професора који је покушавајући да објасни студентима зачарани круг, и сам упао у њега, повукавши са собом и пет невиних студената. Јер, сваки се феномен може ваљано разумети и објаснити само изнутра. Ипак, саму материју треба пажљиво бирати, да нам се не би десило исто што и нашем професору који је тражећи излаз назад, сам себи сломио руку. Сад може да весла само укруг. А студенти су се подавили.

ЖИВИ САН

Наше дружење трајало је тек пар година, али смо скупа свашта преживели. Пет година старији од друга, али сам од њега могао доста тога научити о животу.

Били смо помало несташни момци, ништа претерано. Бежали од куће на пар дана, остајали до касно по граду, изигравали локалне мангупе у малом нашем граду...

Ива је живео с оцем, братом и дедом, за кога је посебно био везан. Након дедине смрти и проблема са осталим члановима у породици јако се променио.

Вече пре трагедије, враћали смо се кући нешто раније, ја га отпратио до његове улице. Успут, разно планирали за сутрашњи дан. Ништа није указивало на црно јутро.

Те ноћи сањао сам да се шверцујемо возом и негде путујемо, што смо на јави заиста и чинили. У једном тренутку, бежећи од кондуктера, он се наслони на врата воза, која су се у моменту отворила. Испао је из воза, који је био у пуној брзини. Повикао сам: „Ћуфтооо, нееее!“

Баш у том моменту, било је негде око девет изјутра, зазвонили су ми на вратима стана школски другови, знали су да смо нас двојица били нераздвојни. Тада није било мобилних, нисам чак ни фиксни телефон имао.

„Само да знаш, Ђуфта се обесио.“ У моменту изговорених речи, сузе су ми кренуле низ образе, био сам у шоку...

Многи ми неће поверовати на овој причи, није ми битно јер знам да сам заиста уснио тај сан.

Од тада верујем да постоји нека сила добра и зла, која нас прати кроз читав век.

И данас често помислим на свог трагично настрадалог друга из ране младости. Одем на гроб, упалим свећу, прозборим коју реч...

ИЛУЗИЈА

Наместивши уско огледало тако да најбоље сагледа средину тела, окренула се леђима и с муком извијала главу уназад, закључујући да су тих пет, с муком скинутих килограма, заиста допринели томе да јој хеланке стоје добро. Нарочито је била задовољна обрисом веша, посебно одабраног за ову прилику, чије су се ивице јасно оцртавале на широкој, црној позадини.

С предње стране је славодобитно одмерила црвене бретеле које су вириле испод тесне, светлуцаве, дубоко изрезане мајице. Још једном је бацила поглед на слојевито премазано лице, пазећи да јој уштиркане шишке не покваре облик свеже исцртаних обрва.

Затупастим прстима шчепала је телефон, угурала крупна стопала у разгажене црне балетанке, увукла стомак и појурила на дугожељени састанак. Обилато се засувши парфемом, грабила је у већ изнутра клизавој обући – самопоуздано, несвесна театралности укочене позе и гротескно трапавих, тешких корака.

СЕЋАЊЕ

Цео данашњи дан размишљам о теби, анђеле мој плави. Човек увек жуди за недостижним, а недостижна јеси, тако мајушна, тиха, а блиска и присна у мислима мојим. Воleti далеко, воleti неизвесно, нестварно, силно неког желети, воleti јесен у њеној коси, тананост лептирових крила у кретњи њеног тела, воleti јој блажени осмех – воleti тебе.

Хиљаду комбинација правих како да нас зближим, хиљаду глупости, хиљаду пропалих снова.

Никако твом лику да се отмам. Видим те без погледа. Гипкост мачке, искри ти сјај у очима, а на лицу... не знам шта ти је на лицу.

Глас ти је цвркул несталних птица. Очи ти се смеше, трепет лепоте у њима који се не мења.

Желим те силно, желим те лудо, нејасно, нестварно, сакривено, занесено, бљештаво, вриснуто, широко, хистерично, дубоко, сунчано... једноставно.

Да ли ћу те икада имати, али заувек?

Чудно, уопште се не сећам на коју се ово девојку односило!

РИБИЗЛЕ

Орошене рибизле пресијавају се под сунцем. Деца испред рударских станова весело чаврљају, дозивају ме да наставимо са игром, чекају да донесем лопту која се докотрљала до плота комшијине баште. Не могу да одвојим поглед од комшијских рибизли. У устима већ осећам њихов укус. Довикујући деци да ћу брзо донети лопту, испружих руку између тараба и само што сам их ставила у уста, чух очев глас изнад моје главе.

– Дете, ти си лопов! Крадеш, крадеш.

– Тата, а шта је то лопов? – питам га, док ми рибизле лагано клизе низ грло.

– Све што није твоје а узела си без питања, зове се крађа. Ако те ухвате, окитиће те рибизлама и провере кроз цело село да сви виде и знају да си лопов као што су то учинили са Радованом прошле године када су га затекли у туђе винограде да бере грожђе. Не можеш ником у очи да погледаш кад си осрамоћен, не можеш да сакријеш и избришеш. Срамота остаје, а људи дуго памте.

Отац ме одведе на Тимок. Један чика закачио глисту на удицу и забацио штап.

– Риба се пеца на мамац. Расти и памти дете овај дан – рече ми тај човек, вртећи кружић на коме се намотава струна.

Загледана у његове очи угледах рибу како се пра-
ћака док је скида са удице. Брзо скренух поглед на дру-
гу страну. Ако погледа у моје очи, видеће рибизле.

Дејан Печеновић

ЉУБАВНА ДВОЛОГИЈА:

Око моје

Њено око влажно је од пољупца,
моје око влажно је од суза.

Загрљај

Њен образ савршено лежи у мојој топлој шаци.
Развлачи се у осмех, осећам.
То је ја чувам.

УСПУТ И НАМЕРА

Сретну се Успут и Намера. Поздраве се и погледају са жељом да се растану.

Али... баш тада учинише све шта се увек догађало при њиховим сусретима. Крену у расправу. Успут је тврдио да се све догађа успут, а Намера да је све у животу намера.

„Ти то намерно радиш“, викну Успут.

„Није истина! Ти све радиш успут“, обриси Намера.

„Ма шта ми рече, глупа Намеро“, љутито одговори Успут.

„Глупост је све што се ради успут јер никад не знаш шта ће то бити. Другим речима, глупост је твоја врлина“, одговори кроз смех Намера.

„Ако сам ја глуп, ти си подмукла. Смислиш шта ћеш неком да напакостис и уживаш у својој злоби. Ти... ти ужасна Намеро“, викну Успут.

„То што кажеш је лаж. Намера у свему постоји. Ни киша не пада успут, већ с намером“, самоуверено обриси Намера.

„Ти само брбљаш да не остане у твојој глави, јер ништа друго и не знам“, збуњено рече Успут.

„Намера не брбља, кад нешто каже то се и догоди. Намера увек зна шта хоће“, одговори Намера.

У том тренутку паде речник на под и прекиде расправу.

ПОСЕТА

„Деведесет и треће“ године – ратне, хладне, гладне, најави наш упокојени патријарх Павле посету граду на Врбасу. Понад града, на хоризонту, беху васкрснуле сене аветињске прошлости. Утамнели смарагди вечито зелене реке.

Да дочека свога Патријарха, сјати се мало и велико. Око Банског двора пусте улице обокорише народом – руке пуне дарова, душа пуна наде. А ратници, наоружани до зуба, саздаше непробој.

Боравише Павле два дана са својим народом преко Дрине. Под бдењем и молитвом над градом угаснуше огњи, унемеше громови горопадног оруђа – победи тишина!

Првога дана обедоваше Патријарх тек четири сирова кестена, попивши чашу воде. Другога дана засити се зером мушмула, заливених млеком.

Деси се и незгода – прописа његов опанак, својеручно израђен, те прошета Он до дућана и купи шпагу за крпљење. На стази, изван обруча непробоја, познаше га непоћудни – миловаху му и целиваше руку.

А трећега дана румен-зора најави светао дан, те вољени Патријарх настави свој пут у опанцима спремним – не за стазе, нег` мрке богазе! Отишао је... да ли је нешто оставио?!

ЗАЉУБИЛА САМ СЕ У СТРИПЕРА

За осми март идем с френдицом на фенси стрип-тиз шоу у казалиште. Културно скидање, но свеједно морамо платити гледање плочица. Дома их немамо, млађе не гледамо, крижа убијају. Масаже, тренинзи, као профи спорташи преживљавамо перименопаузу. Стижемо у дворану пуну жена. Црвене столице. Шоу почиње. Мишићи нестварни. Плес мех. Музика ајде. Врпољи ме дискус хернија. Интеракција с публиком нас прескаче. Нуде приватни плес за кеш. Немам, само картицу. Френдица ускаче: „Ја частим, ти бирај.“ Одабирем најплеснијег, с дредлоксима. У запозорју музика с мобитела. Прима ме за доњи вертебрални дио и води. Стисак на правим мјестима, посебно око кинезиолошких фластера. Осјећам његову глатку кожу и тако потребну декомпресију лумбалних краљешака. Моја леђа у екстази. Куц куц, његов шеф прекида. Он ме љуби у руку. Излазим из трансa. Гуглам човјека. Он је физиотерапеут, а ја сам се заљубила!

СРНА

Вече пуно мириса остаје за нама. Мирис јабука, мирис свеже нацепканих дрва, мирис јесени остаје далеко негде, иза. Коса ми мирише на паприке печене на малом округлом шпорету иза куће. Јуримо кроз боје, пурпурне боје надолазеће јесени.

Нећу у стварност, нећу у буку и хаос, нећу у сирене и лудило. Желим да се ушушкам у топле боје јесени и спавам. Желим да сањам, желим да маштам, да нисам ту. Жао ми је што морамо да се вратимо, што морамо да радимо, жао ми је што не остајем овде заувек.

А онда срна... поред пута, нежна, витка, дуговрата, крупноока. Збуњено на трен окреће главу ка нама и попут балерине нестаје у жбуњу...

Не иди, дивна принцезо. Не бежи од нас. Ми те волимо...

Тражим је погледом у шумарку кроз који јуримо... али ње нема, она је боје шуме, дрвета, она је природа... дивљина, слобода... брзина...

Желим да будем срна.

КОМЕНТАР

„Видиш ли овај коментар на „Гуглу?“ Каже да се код Срба појавио нови падеж: Корумптив: коме, колико.

Како смо ми духовити! Дивни смо! Шта би наша памет могла, да нам свет не смета.“

У наших седам падежа је стало све што постоји и дешава се. Ми све видове корумптива имамо откада нам је смишљен говор, откад је напредан и развијен. А то је већ више векова.

„Коме“ је знак за датив. Нешто је намењено, упућено некоме.

„Колико,“ тешко је рећи. Ако је педесет, онда је у номинативу. Каже се да нешто постоји у тој количини, броју.

Да ли акузатив значи количину?

„Видим педесет твојих људи.“

Од овога номинатив настаје овако: „Ово је педесет твојих људи.“

Чује се количина у оба облика.

„Са педесет твојих људи ћу сарађивати нерадо.“

Звони ли количина и у инструменталу?

„О педесет твојих људи паразита ћу причати где стигнем!“

И локатив каже број, количину немилих људи.

И све не сматрамо корупцијом, подмићивањем. Ако дамо ручак са колачем болесној комшиници, то је

дато из сажаљења. Ми смо осећајни људи. Да патимо заједно са ојађеним човеком, показујемо кроз сваки падеж.

„Проћи ћу са тобом преко овог трња.“ „На седници ћу скренути пажњу на тебе.“

Сви наши прави падежи су корумптивни. Откад постоје, казивали су и корупцију и милосрђе.

Српски говор је јако моћан.

Чедиславка Поповић

ЗАВИЧАЈ

Где год да кренем, мисли се враћају. Мирис хлеба,
шум реке, очев глас.

Завичај – срце које увек куца у мени.

КЛАТНО

Слушала сам цвилење точкића металног кревета и болничара који је држао телефон под брадом:

– Не брини, добро је што ти је пукао водењак, ускоро ће те спремити за порођај... љубац...

Операциона сала је била ледена, или се мени чинило. Гледала сам у казаљке великог сата с клатном. Казаљке су јуриле једна за другом, клатно послушно путовало с лева на десно.

Док је сестра забадала иглу, схватила сам: читав живот сам мислила да време пролази, а заправо — ја пролазим кроз време.

Кретање клатна прекинуо је шапат: „*Још мало.*“ Нисам знала да ли мисли на живот или на смрт, да ли то говори болничар или анђео.

Касније сам разумела: Живот није трајање, већ храброст да погледаш тренутак без страха.

МАНТИЛ И КАЧКЕТ

Када је ЈБ изашао из стана, нико није ни слутио да се неће вратити. Никада више.

Отишао је у болницу желећи да направи нека испитивања, није се добро осећао. Тако је кренуло, а онда се све окренуло наглавачке. Почела је нека празнина у нашим животима.

Свој мантил и качкет је оставио на зидном чивилуку, баш иза улазних врата и још увек су ту. Сваке године их хемијски очистимо и вратимо на своје место.

Све је остало исто, нетакнуто, да пркоси пролазности времена, али и да нас поново суочава са коначношћу. На кухињском столу чаршав, посуде и понека кутија с аспиринама. Баш како је увек умела да држи његова вољена супруга. Сигурност у удобности малих предмета.

Понекад, дођем у стан, додирнем мантил, прозборим коју реч с њим, решим да поподне проведем у дневној соби. Чујем гугутке на симсу прозора и ситне кораке голубова. Осећам град, његово дисање и његове приче. Сећам се себе пре свега а онда се сећам и слика, гласова. Време стоји и даље стабилно а ми збуњеног лица.

Можда ће се ЈБ једног дана вратити по свој мантил или ... ћемо ми отићи код њега.

РЕКА

Гледам у реку која немирно тече у променама и узбуђењу. И тако вековима. Ветрови се друже са таласима. И кише су савезници, напуне реку и поплаше шетаче. Нарушава се склад. А тек када стигну громови и олује, нема мира и спокоја. Али гордост је не напушта. Још много пута дружиће се са децом, птицама и њиховим старим песмама. Досадне бубе и немушто пољско цвеће су ту да разбију монотонију. Та чудна блискост прелази једно у друго и претвара се у унутрашњу истину. И немирни дани доносе једну нову причу, једно искуство. И гле, узела сам магични камен и бацила га у реку да ми се испуни жеља. Свет остаје на свом месту.

ПУТНИК

Тражио сам те. Тражио сам те у чаши вина и малограђанским женама. Рекли су ми да су те сахранили на новом гробљу. Онда сам те тражио у стиховима, у мирисима парфема и твојим омиљеним крофнама из оближње пекаре. Тражио сам себе. Умро сам када и ти, оног тренутка када си престала да вјерујеш у живот.

СВЕТЛИЈА СТРАНА ТАМНЕ УЛИЦЕ

Дуго се протезао, упијајући зраке мајског сунца и мирис широког булеvara. Иза њега остало је свеже сећање на јутро и сетни осмех, путовање дивљим стазама и најзад повратак.

„Колико времена је прошло, тачно годину дана. Исти датум, као да бирао сам. Први, други...“ бројао је у себи улазе у зграду „четврти, да, четврти улаз број 42, трећи спрат, бела врата и нема плочице са презименом. Верујем да и сада исто је. Врх крошње, нетакнут. Липа, да липа. Гараже су оронуте, али на свом месту. Слепа улица...“

Време споро је цурило, испијао је четврту кафу и зурио у екран, неки су негодовали. Гласни крици бесних ловаца на резултате утакмица. Исто...

Телефон је засијао. „За десет минута будите на углу улица ... и ... Сиви пежо, регистрације су ...“ Возач таксија који крстари у два правца јавио се најзад поруком.

Погледао је полудево, задржао поглед неколико минута... „Четврти улаз, трећи спрат. Могао бих да забележим овај тренутак.“ Окрену се у правцу... намести водоравно мобилни телефон и мерећи време између, направи неколико снимака. Киша је почињала, топла и снажна, прави пљусак.

ИЗВИЊЕЊЕ

„Ево, дан је сунчан и лијеп, обавеза немамо, а ја имам занимљив приједлог“, рече супруга свом мужу ономад кад су кафу пили.

А њена жеља је била да прошетају улицом гдје су прву кућу имали и подсјете се на вријеме од прије тридесет година, колико је прошло од њиховог одласка из тог предграђа Детроита. Тренутно живе на другој страни овог града у насељу Royal Oak, око четрдесет километара од њихове старе куће. Непун сат возње је требао да стигну у мјесто у коме су некада провели пар година и у које, откако су се одселили, никада више нису свраћали. Паркирали су кола на почетку улице и добро познатим тротоаром, полако кренули низ улицу. Све је било некако суморно, пусто, као да нико више овдје не живи. Шетајући, дошли су до њихове некадашње куће и застали пред њом. Кућа, сада у туђем власништву, сва утонула у неку нејасну тишину, прилично оронула и посивила. Све друго око ње је промјењено, једино је још остала жалосна врба, густа, непробојне крошње, око чије садње су се прије више од тридесет година, жена и муж први пут споречкали. Онда се жена жестоко противила, а сад уз осмјех каже мужу:

„Знаш, био си онда у праву, а моје извињење мало касни. Ова врба једина је остала од свега онога што смо имали у дворишту. Тада су ми сметале њене повијене гране, а сад, послије свих прохујалих година, она је као симбол бесмртности.“

ДОМАЋИ ТЕРЕН

Избори за председника животињског савета.

Јесен. Балкан.

Соко над водом вежба говор, груди избачене а крила му огромна.

Противкандидат му вепар. Неуредан и смрдљив, он већ дуго влада заједницом.

Избори су средином сваког новембра. Председничко правило. А тих дана кише... да поплави све.

Соко стиже на дуел, поносан и горд, под крилом му говор, стаје пред вепра. Животиње прате, неки желе промену, неки баш и не, навикли на вепра и његову власт. Шта тражи та птичурина сада ту. Некима свеједно. Вепар одједном њушком баци гомилу блата ка соколу, црна флека се појави на чистом перју. Још једном, соко не зна шта га је снашло, бори се, али тешка му крила. Хоће нешто рећи, а кљун пун блата. Само га пљује а речи не излазе.

Изнемогао, пада у исто, док гледа у небо.

Животиње одмахују главом и ћутке посматрају вепра, како са осмехом, прљав до бола поправља лептир-машну.

ТЕШКО ЈЕ УМРИЈЕТИ У САРАЈЕВУ

Кад би је неко пит'о, она би сасвим сигурно рекла да живи у најљепшој сарајевској улици.

„У улици Маршала Тита“, рекла би, а онда додала, „Изнад продавнице Алпина³. Мој прозор гледа на позориште, плавичасто небо и вјечну ватру, и ако ћемо говорити баш о овом тренутку, на један зелени трамвај што је управо протутњао испод и протресао све ресе на тешким завјесама од маркизета.“

Једна жена, у жутој хаљини без рукава, сад је прелазила преко на сунчану страну улице.

Дубоко је уздахнула и тихо рекла:

„Свако јутро мог живота, синко мој, не да ми умријети ова љепота“, рече ми једном старица коју су овог часа мртвозорници изнијели из ходника једног аустроугарског стана високих плафона.

---

³ Продавница обуће у Сарајеву.

ЗАКОН АКЦИЈЕ И РЕАКЦИЈЕ

Буди ме из сна неко чукање. А таман сам ушла на концерт Здравка Чолића. И уместо песме, кроз прозор чујем причу да је комшика са спрата убила неку животињу у дворишту. Колико разазнајем из њене приче са комшилуком, убила је кртицу.

Касније мало, испијам сама кафицу иза куће. Комшика отишла у комшилук на трач рубрику.

Видим једну већу и једну малецну птицу. Нека врста врабаца, учинило ми се. После сам схватила да су то оне птице које смо на селу звали скорци (а то су чворци), који уништавају сву летину. Тако су лепе, та мама и беба птица која учи да лети.

А онда је дошло још десетак већих и обрстише комшики смокву за час...

РАЗМИШЉАЊЕ ПРВОГ КОМШИЈЕ
„ФИЛОЗОФА“

„Е, кад би само понекад помислио колико људи у његовој земљи не зна ни да он постоји, па ни у граду, ни у његовом крају града, па чак већина не зна да он постоји ни у великој улици у којој станује, а да не размишљамо о целом свету у коме је он раван невидљивом зрнцицу прашине у огромном универзуму. Кад би само помислио, он би се одмах осећао мање важно. Био би понизан, кротак, смиран, скроман, повучен, несигуран у себе и трудио би се да буде тих, невидљив, неприметан као ситна бубица, као да уопште не постоји. И не би више мислио да се бави важним послом. Не би тај писац био толико окупиран собом: пун неког самопоуздања и полета, неке неодређене наде и амбиције. Треба га спустити на земљу са његових звезда. И то у тренутку највећег сањарења и заноса, и то не само спустити, него га та да тако гурнути, да тресне о тврдо тло и распрсне се као дулек“. Размишљао је комшија – „филозоф“, познати нерадник, губитник, „симпатичан“ негативац и антијунак, који, не само да није ниједну књигу написао, него никад у животу ниједну није ни прочитао!

МАШТА

Излило се немирно појило звезда. Мирује ветар као пушка на коленима успаваног војника. У срушеној кућици скитница је пронашао свој дом. Покушала сам у тврдо срце забости нежну реч, поломила сам зубе. Пуна пркоса пропела сам се на прсте да дотакнем небо и питам га јел имам и ја право на љубав. Васиона је спавала положивши звезде испод себе и није хајала што ми цури влага душе. Одмичем се полако јер схваћам да се за мене пише нека друга прича.

Кажу да човек полуди од превише маштања. Ја мислим да је луд онај човек који не машта. Ја још нисам престала да маштам да ће се појавити човек који ће ми пробудити наду, удахнути спокој и распламсати чудесну унутрашњу радост!

АЛАУКА

Окасих ономад са вашара па кренух кући у понедоба, а вијавица навалила, једва мој Шаројко гура напријед.

Ма баш тамо код раскршћа, пуче точак на колима те не могах даље. Што ћу, него развијезах коња те пођох пјешке, намеран да скренем ка Радића шору и нађем помоћ.

Ал' кад бисмо надохват раскршћа, укопа се Шаројко, па ни да макне. Удри, псуј, ма ништа. Ама који га враг увати, велим, па погледнух тамо ће се путеви састављају, а ондје неко стоји. Жена у бијелом, гледа у ме, па ми све маше руком. Окренух ја низа брдо па трк ка вароши. Вучем ја Шару мога, вуче он мене, па све по земљи.

Изјутра рано, нађох моја кола, а на њима, фала Господу Богу, све ко ноћас стоји. Само бачвице ракије што поћерах Милисаву ниђе нема.

ПОЛОЖАЈ ЖЕНЕ У НАШИМ БАЛКАНСКИМ ВРЛЕТИМА

Скоро обновљени контакт са нашом старом породичном пријатељицом ме је понукао на размишљање које слиједи. Бескрајна и бесконачна тема је положај жена у нашим балканским врлетима. Кад пођем од себе, за све у животу сам се морала борити много, много више него да сам мушкарац. А онда се враћам на генерацију те наше пријатељице и моје мајке. На жене које су од рођења до гроба потиснуле своје жеље, наде, планове... Све су подредиле дјец и мужу и, дабоме, мужевој фамилији. Тако научене, васпитане и у коријену сломљене, толико да се нису ни покушале борити. Одлучивале нису ни о чему. Сада више не би ни знале. Има изузетака, али изузеци су мањина. Што идемо даље у прошлост, све је горе и горе. Тренутак када сам схватила да је она моја борба са почетка приче била вриједна свега што сам прошла је када ми је та наша пријатељица рекла да је за њих касно. А ја, која немам женско дијете, да га имам, све што имам, дала бих за образовање тог дјетета. Овако ми само преостаје да мом сину у главу што више усадим како је нама женама и како се прави мушкарац треба понашати према свакој жени, била то његова дјевојка, супруга, кћерка, бака, родица, пријатељица, наставница или било која друга жена. И зато, жене драге, знане и незнане, никада се не престајте образовати, радити на себи и борити

се. То је императив за сваку жену и једини начин да буде слободна, своја и срећна. Наравно, ни тада не мора значити да ће тако бити, али све наведено даје шансу и наду. И не пристајте на пажњу, поштовање, љубав, разумијевање и оданост само сутра. Осми март јесте празник жена, али то је ипак само један од 365/6 дана у години.

ЛУДНИЦА

Одувек ме занимала напуштена лудница на ободу града. Скоро сваки слободни тренутак проводила сам у базању по просторијама, сликала бршљан што грли напукле зидове, и слушала одјеке сопствених корака.

Данас ме ухватила киша. Чекам да стихија одјезди путем ветра, али не пролази. Ако ништа, постаје све горе. Ветар се појачава, тама надлази, муње и громови наводе мисли о праискону. Капи добују као војничке цокуле у трку. Хоће ли кров издржати?

Наилазим на собу 16. Прашина, маслачак у напуцлом поду, вода на крхким зидовима. Празан кревет, прашњав сточић. На њему један документ пожутео од старости.

Приносим светло телефона да боље видим. Моје име. Датум рођења. Све је ту. Пише да сам пацијент луднице.

Осврћем се. Нема излаза.

РУЧАК

У ресторану отац, мајка и два мушка детета. Конобар не часи часа. Преузима иницијативу. Засипа децу списком пића и јела дозвољавајући им да се размашу и уведу родитеље у дужничко ropство.

Један клинац зна да чита. Студира јеловник. Узима најскупле. Никад чуо. Не зна ни како се то једе. Млад је. Научиће.

Супруга, ћути и гледа у сандале жене власника ресторана.

– Даћете ми онакве! Дупле! Конобар клима главом са одобравањем и записује број.

Улази трећи дечак. Води кућног љубимца, који је морао да обави неке приватне ствари. Мали зна шта хоће. Као велики. Поручује све! Помоћ државе за треће дете, добија смисао.

– Шта ће паметна главица за дезерт? – распаљује му машту конобар.

– Плазму.

– Са млеком?

– Са 49 инчним екраном,

– 2 x HDMI, SCART, VGA, 2 x USB и PC audio. – изговара конобар док скида телевизор изнад шанка.

За пса – кости. Конобар доноси говеђи бут из којеј вири позамашна кост. Свака част говеду.

Пас поручује и туфахију.

Нетремице је гледао низ улицу коју је још јуче ревносно чистио. Један од оних који су посао схватали озбиљно; хранио се погледом уназад тик прије скретања у следећи квартал, када засија улица тек очишћена. Смијешак који никада нико не угледа, док би стајао на задњем дијелу камиона Градске чистоће, држећи се за рукохват.

Сада је била непрепознатљива – непуних двадесет сати послје. Вјетар је бацакао кесе и папире, талози прашине губили битку са тим истим вјетром, селећи се са једног на други крај цесте; смеће, бетон, камење, стакло.

И смрад, који је добијао облик.

„Никада више нико неће очистити улицу Ал Сафтави“, помисли скрушено. Зажмури. Згрчи тијело у трену, молећи се да преживи долазећу ракету. Научио је да разликује звук ракета од граната, које су односиле стотине и хиљаде дужних и недужних живота. Зграду за зградом, квартал за кварталом. Напосљетку, однијеле су и улицу коју је волио да чисти.

ЛЕТ ИТ БЕ!

Када су престала Пре-твора-ва(ра)ња, свет се утишао. Душе више нису лутале, већ су се прелевале у капљици росе — у Свет[д]ости Тишине. Људи су схватили: одавно нису живели, већ само постојали.

А онда — !Живимо! у !Живимо! — пробудио се дах Истине. Ишчезао је задах труле Тмине.

Зидови ума постали су омаглиимагине, и подвојеност се растопила. Вода је водила само воду — свевремену, блиставу, прозирну. Погледали смо у п[р]-оглед и прогледали: Оно Смо што Јесмо. Нисмо оно што Нисмо.

Она, са очима древних изворишта, није говорила језиком слова и бројева. Светлост је излазила из ње као мирис из сусретења, као гласје звезде у прапостању.

Он, с гласом млечних небесница, стајао је установито стабло око којег облећу птице. Одстрахован. Све-себан. Тих.

Деца из Златовеза, из корена без времена, нису имала родитеље. Имала су Прапочетак. Знала су језик воде. Певала су у сну. Памтила су пре рођења.

Трепери се у сталној разбистрини. Женскост и Мушкост су Целовитост. Светлост у нама не тоне. Не гасне. Не престаје. Блиста!

Стремимо — не увис, већ у дубине. У златни пупак Васељене. У свевремени трем што Духом Светим Мир-и-Све.

ЧЕТВРТОМ У ТРИ

Господин Павле је махнуо руком у знак поздрава госпођа Јелени кад се појавила на улазу у трпезарију.

Као прави кавалер, помогао јој да седне преко пута њега. Убрзо је стигла и кафа, а уз кафу, и, разговор. Почела је госпођа Јелена једним наизглед збуњујућим питањем.

– Јесте размишљали зашто ми пијемо кафу баш четвртом у три?

– Јесам. И мислим да знам зашто ви предлагете четвртак.

– Знате? Не верујем. Мој избор има везе с неким давним лепим догађајима у нашем граду.

Господин Павле наставио је са подсећањем на заједничке успомене.

– Да, било је давно. Четвртом у три, у препуној сали Дома синдиката, све врви од дечијих гласова, а из звучника се чује чувени рефрен: „Ни недељом, ни суботом, не, не, четвртом само...“

– Павле... господине Павле, и ви сте долазили тамо? Замислите, можда смо седели у истом реду!

– Е, то је тешко тврдити. Свакако смо се сударали у холу, у оној вреви на паузи.

Први пут за месец дана боравка у дому у који су је рођаци скоро на силу сместили, госпођа Јелена се осмехнула. Помислила је да није све тако црно. Нарочито четвртом у три.

ЗАКЉУЧАК

Седео је све време мирно на седници Наставничког већа у школи где је радио. Док су се бучно истицали разни гласови и тоналитети поводом једне теме, он је хладнокрвно само испуштао колутове дима, пушећи „Дрину“, уживајући и не ангажујући своје вијуге, игнорисао све што је чуо. Решење тог проблема било је просто, али он није хтео да га изнесе. Најпааметнији је, закључује, и зашто би се поистовећивао са нижим од себе. Чекао је крај седнице, онда се достојанствено упутио у оближњу кафану да поводом своје надмоћи наздрави и попије коју чашицу.

Штета што колеге и колегинице ово никада неће сазнати!

ПРАВА ВРЕДНОСТ СЕЋАЊА

Прашина је играла на последњим зрацима сунца у антикварници „Времеплов“. Господин Јован, уморан и разочаран, спремао се да је закључа. И то можда заувек, јер, ево и данас, без иједне муштерије. Јесте да није баш сезона за туристе, али, од нечега се мора живети. На његово изненађење тихо се огласи звонце на вратима.

Ушао је незнанац, елегантан, али некако тужног лица. Разгледао је све, претурао, прелазио преко скупоцености и зауставио се на кутији са старим писмима и разгледницама. Зачудо, он издвоји једну разгледницу и рече: „Ову“.

Јован га сумњичаво гледао. „То је безвредно!“ Али човек је на пулт спустио читав свежањ новчаница. Било је ту довољно новца да радња изађе из кризе.

„Вредност није увек у новцу,“ одврати купац. „Ово је једина успомена на мајку коју сам изгубио још као дечак.“

ЈЕСЕН 2

На књижевној вечери публике нема. Али ту је опроштај цивилизације мојим речима. Ту је узајамност мојих унутрашњих звезда и правих звезда. Из угла просторије вребају сведочанства огромна као век, као ратови. Гласови рођених стапају се са неумитношћу јесени. Гласови нерођених траже још неко сведочанство о томе где су наше душе и наша срца.

У ваздуху као на ратишту, воде се борбе значаја и безначаја. Људи пролазе несвесни да баштине лик јесени у своме говору, у своме кораку. На књижевној вечери публике нема, али речи истрчавају пред експлозивност јесени и не одричу се ничега што је јесен рекла о нама, о аристократији јутра и сиротињи ноћи.

Самоћа постаје мој плакат по коме цивилизација шета одмеравајући песника очима ратова, лицемерја, зарђалих ствари, лажних утеха.

МОСТОВИ

Био је то нови мост, преко наше оплићале реке. Извијао се као танка пруга и негде се повезивао с небом.

Грађен је на истини и легендама. Измишљеним причама доконих пролазника.

Дрвена грађа падала је треском с приколице.

Тутњале су приче о жртвама које је река однела. Боље рећи појела. Није могла да потопи, није имала капацитета за тај подухват. Ни снагом, ни емоцијама.

Једна танка, сива, крзнена линија пружала се преко ограде моста.

Данима се пресијавала на топлом, октобарском сунцу.

Једнога дана, тихог, линија се полако стопила са јутром.

Дохватила копчу између између моста и неба.

КАКО САМ ПОСТАО ПРИМЕРАН ВОЈНИК

Било је то пре педесет година, када сам добио позив за војну службу. Није ми било лако јер сам се ожењено и имао сина, па је све то испало као у познатој песми о војнику у децембру. Због сталних одлагања у вези служења војног рока, нормално је да сам ушао у 27. годину живота. Због тога још за време обуке нисам могао да ухватим темпо с осталим мојим друговима. Тако, на пример, док смо трчали јутарњу физкултуру, ја сам трчао иза целе остале војске. То се десило и на разбоју и осталим препрекама, на које су ме једва пребацивали скоро сви моји другови војници. И одједном се десило заиста велико чудо. На крају обуке нам је дошао неки велики тест, који су морали урадити сви војници и старешине. То је био почетак компјутеризације у тадашњој Армији. Пошто сам када ми је дошао позив више био запослен као програмер на компјутеру, тај тест је за мене био мачји кашаљ. И нормално је било да на њему добијем максималан број поена. Тако сам аутоматски постао примеран војник. Баш због тога сам се трудио да се у даљем служењу војске што више поправам. Пуно сам вежбао и шта се десило? Када сам на планини са осталом војском трчао физкултуру, једна баба која је нешто даље чувала овце ме је дозвала са речима: Је ли, бре, јеси ли ти тај који је у почетку јурио војску, а сада она јури тебе?! То је био најбољи доказ да сам заиста постао успешан и примеран војник и да сам заслужио признање који су ми доделили.

ПЛАТЕЈА

Заљубио се Јупитер у нимфу Платеју. Сва зелена, храпава и љигава. Права правцата жаба, али је — некако сва светла, сталожена и своја! А она Јунона, грубијанка! Јесте му жена, али је досадила. „Време је за промену.“

И Јупитер се почео удварати Платеји: прво реч, цвет, а онда и пољубац. Платеја, сва збуњена, не разуме како врховни бог баш њу воли — њу, жабу! „Али, шта фали? Нека га, нека ми ради шта хоће! Шта фали да будем међу боговима?“ Други богови су их подржали. Неће се они Јупитеру замерити. Али у себи, смешкали су се.

И тако Јупитер одлучи да ожени Платеју. „Матора Јунона може да заборави на Олимп! Платеја је краљица!“ Свирају фанфаре! Сав свод пева! Кад, ено Јуноне! „Шта радиш?“ упита Јупитера мирно, као права грубијанка. Њега то изненади. Сви су се одједном почели смејати. Кад гле чуда, Јупитер трчи Јунони!

Замисли да је Јупитер човек.

БУКЕТИЋ ЗУМБУЛА

Нисам желела ни да је погледам. Избегавала сам и да је додирнем. А опет, понеки пут, поглед је успевао да се искраде и да је бар окрзне.

Знала сам да је ту. На сигурном. И даље једнако лепа, једнако занимљива и помало изазовна. Стоји ту, на истом месту, ни сама не знам колико дуго. И чека... Понекад, не гледајући је, прошапћем тихо:

„Не, није време... не могу... још... можда следећег пролећа...”

Али данас, када ми је на повратку с посла, једна бака, смешећи ми се, поклонила букетић зумбула, рекла сам себи: „Време је!”

Скоро у трку сам дошла до ормара, скинула је с вешалице, чврсто је загрлила и удахнула њен мирис. Моја хаљина! Она која памти највише твојих додира.

Драгана Сепе

ОЖИЉЦИ

Мени брзо зарастају ране, али дуго остају ожиљци, који често умеју да боле.

У ДРУШТВУ ОМОРИКА

Понекад се упитам откуд моја склоност самоћи.

Повлачење у нешто тако вјеродостојно као клизање старости ка смрти. Зашто сам у самоћи највише свој?

Да ли је самотност предодређена рођењем? Или нас окружење научи да смо у тихој дисторзији са свијетом, ушушкани у растегљиво стаклено звоно чијом величином сами управљамо? Можда смо заправо сви самотне јединке тек привидно у дотицају с другима? Само неки од нас с особином да градимо свемир у себи.

Кад о овоме размишљам, увијек се пронађем у лику покојног оца – чувара шума. Шапат лишћа на вјетру био му је привлачнији него жамор у кафани или мир породичног ручка.

Своју испуњеност у самоћи видим у његовој слици гордог усамљеног стабла међу ниским раслињем на пропланку, сретног што је свуда око њега слобода.

Причао је са оморикама баш као што ја често ухватим себе како разговарам са собом.

ПУТОВАЊЕ

Журим на воз, и размишљаам... иде ми се, али и не иде.

Зашто онда журим кад путника и возова увек било је, и биће.

Путници ће журити, а возови каснити, и где је ту смисао? Понео сам све што ми треба, али ипак нешто недостаје...

Ако се само окренем, биће да сам се вратио, и уштедећу на времену.

Можда је баш то оно што ми недостаје?

Застајем... и видим једну дрвену клупу, на њој натпис полуурезан, уморан од пролазности. Седећи читам: „живот не жури, послушни га својим срцем“.

И чух чаробну песму птица, спокојни шум трава и осетих дах ветра и опој цвећа, и све загрљаје, пољупце заљубљених, од времена ослобођених.

Помислих... они не журе, никуда не иду и никога не очекују, а тако су живи и слободни.

Застао сам и упознао оно што ми недостаје, мир и лепоту тренутка у ком сам се нашао.

Ставио сам возну карту у џеп, свакако ћу је једном искористити, када за то дође време.

Сада желим да живим као да сам отишао, и као да сам се вратио, на месту и у времену где сам се нашао. Не журим нигде, и не бринем...

У даљини вриснуо је воз, закаснио сам или је он пожурио, једно место упражњено за неког ко још има времена да упозна себе.

КАМЕН

Глава је бивала све ближе земљи, која је прашња-во цвилела под ударцима ципела, а бол у леђима од сагињања био је све већи и већи. Опет сам осећао на леђима ту једну тачку која је трпела највећи притисак од неравног облика терета на леђима.

Терет се полако усецао у моју меку кожу, претећи да постане део мене, а то нисам смео да допустим. Одбацио сам га са својих плећа и уз звук пуцања костију усправио своја леђа и вратио се у давно заборављени положај.

Погледао сам иза себе и видео оно што је до малопре претило да моме телу да нови облик.

Опет је то био један груби камен обликован тако да се лако може усећи у човека и његова леђа, а сада се и он претварао у прах, губећи своју моћ коју је нада мношћу имао до пре само неколико секунди.

Бацих поглед мало даље уназад и угледах како ветар разноси прах заостао од камења које је некада претило да постане део мене.

Плашио сам се тога да погледам унапред, али као и увек сам морао.

Као на унапред одређеним раздаљинама, колико год је поглед сезао у даљину, било је поређано ново камење које је чекало да се подигне на моја леђа.

У ПОЉУ СУНЦОКРЕТА

Синоћ кад сам се враћао из винограда, прођох путем којим нисам ишао годинама кроз Радића забран. Изађох из шуме на Тронеђу. Одатле лепо видех, на месечини, Добри Дол и њену кућу на крају села. Текао је предзадњи сат ове јулске ноћи, понегде су још светлеле лампе у окнима. Не могах се лако одвојити од те слике, чинило ми се, као да јуче би кад је отишла. Трже ме ћуков глас и пођох низ брег свом дому. Нигде никог, само сенке високих борова беху још будне. У даљини је лајао пас. Пресече ми пут куна и побеже у густу честу. Пун месец се спустио ниско над поље сунцокрета. Нисам се плашио ноћи никад па опет некако вечерас сам жудио да што пре стигнем кући. Чинило ми се да неко иде за мном. Стадох. Окренух се. Нигде никог. Пуста цеста за мном обасјана месечином. Кренух даље, нешто шушну у густој и погледах у поље сунцокрета. Тамо ка крају њиве, ишла је девојка полако носећи свежањ сунцокрета. Стадох ја, застаде и она, није гледала у мом правцу, кидала је стабљику сунцокрета. Убравши га, она крену ка Добром Долу, изби на пут и пође уз склад покошеним пољем. Певао је славу у лугу. Месец је ишао за њом све до Радићевог воћњака. Ту је сакрише крошње старих смокава. Мати ме чекала пред кућом. Поноћ беше прошла. Рекох јој да сам видео Јулијану у пољу сунцокрета. Она се трипут прекрсти.

СТАРИ МОМА

Нестао стари Момчило, нисмо приметили кад и како. Тражили смо га, цео комшилук се узбунио. Било ми је жао што му нисам посветио више пажње, увек бејаш у некој журби, а он беше ненаметљив и тих. Прођоше три дана, прва жалосна субота, низаше се дани, прође и шест недеља. Седели смо под трешњом. Баба је сркутала кафу и уздисала, деда је просуо мало ракије „за Момину душу“ па рече да би му требало запалити свећу јер данас на Илиндан је на небу суђење његовој малој души. Баба рече да узмемо маче од комшија, не ваља да кућа буде без мачка. Деда одмахну руком. Гледао сам пут бежећи од сећања на мог љубимца кад одједном у исти мах и баба и ја угледасмо жути реп како перлија кроз високу траву. Устадох. Трже се и деда, стави наочари. А он, наш покојни Момчило мирно ушета у двориште, дође до нас и скочи на клупу па леже на бабин прслук, зажмири и зевну па се склупча да заспи. Баба га покри пажљиво кецељом. Деда се прекрсти. Приђе и пулин па га опрезно њушну да провери је ли то стварно наш Мома. Баба рече да је деда крив за све.

– Ти си га отерао стално зановетајући – лови мишеве, растеруј врапце, пази на кртице... Ја сам осећала да је веселник жив, а ти ме убеди да му свећу јуче запалим кад смо били на стринином гробу. Хвала Богу и светом Илији данашњем што га вратише његовој кући.

Борис Спајић

УМАТИЧАВАЊЕ РОЈА

Враћао сам се кући једне зимске ноћи, ка граду однекле касно.

Гледао сам, како у даљини у мраку, све те зграду-рине и солитери, личе једни на друге, и како се приближавах граду, „затопљеном“ у таму, делују као својеврсне кошнице, са некаквим чудесним, као слабом батеријском лампом просветљеним саћем...

А људи по прозорима, као сићушне малене ларве на окнима хексагоналних отвора, који су ми се од замућеног вида који је сузио од јануарске хладне ноћи, причињавали на местима трепераве светлости стаклених прореза...

Која нас то свемоћна рука матичи?

Који ли то небески пчелар, води рачуна о нашем соју и роју?

О нашем постојању...

КАКО САМ НАПИСАЛА СОНЕТ „ЉУБАВ“

Прочитала сам оглас за конкурс на тему „Љубав“ заснован на песни Омара Хајама. Одмах сам добила инспирацију и закључала се у спаваћу собу да пишем. У то време, мој муж је кувао сарму у кухињи, први пут.

Написала сам сонет и ушла у кухињу да ручам. Узела сам сарму и шта сам видеала? Фил је био неупржен, слузав. Лист купуса у који је био умотан, жилав. Пробала сам је – згрожена. Сарма је били некувана. Када сам дошла до првог реда, видеала сам два прста увреле воде на дну лонца. Муж је журио да изађе да пуши и није их завршио.

Била сам гладна. Плакала сам. Написала сам сонет с великим ентузијазмом, али сам се заклела да мој муж више никада неће спремати сарму.

ПИСМО

Децо моја, надам се да сте сви здраво. Хвала Богу. Идете ли у школу, да ли сте успели да засејете кукуруз, имате ли млека? У рову смо, цела моја чета. Чекамо почетак пробоја. Све делимо до задње мрвице хлеба. Причамо, највише о кући, њиви, деци.

Морам да прекинем, зове труба.

Децо моја, зове Србија. А ти жено, чувај нам кућу.

Ваш отац

Кајмакчалан

30. септембар 1916.

ДВА ВРЕМЕНА ИЗ ИСТЕ ГЛАВЕ
(НА ДОДЕЛИ ПОВЕЉЕ)

Кад се човек први пут сусретне с временом, оно би увек хтело да покаже ауторитет према нама којима се дани ређају као одбројавање живота: имах тек 13 година, кад 916. *падох* у мало место *Безије* у Француској, која многу српску децу рата прихвати за одгој.

Први мирис женскога тела, одигнуте одеће у летње спарно време, али у хладовитој шуми осетио сам тамо. Бех срећан да имаде ко да ме пригрли и молих време да стане.

Године '996. с делегацијом преживеле *ратне сирочади* стигох још једном у *Безије*, а сад у 93. години. Све је било исто: радост у очима, оне хладовите шуме, мирис хране, па и оне *цурице* из *забрањених игара*, биле би исте да су живе. Тек, једно није било исто – време које смо затекли у селу. Оно је код мене одавно изгубило ауторитет. Сад сам ја био јачи. И оно и ја схватисмо, да је оно, јадно, пребивало тек у мојој глави. Два су то времена једне исте промисли којом – ја господарим: па што се онда молих да све стане? Ја сам дете оних што су водили рат за слободу, решени да *узму* или *оставе*. Тада смо све *оставили* времену, а кад смо после *узели*, време је служило нама. (Сад ме овај 21. председник *Безијеа* моли да му кажем како то време *упрегôх* у кола да ме вуче и служи.

Кажем му да време измишљамо док не овладамо њиме. Може се живети и уназад.

13. феб. 2020, у Резиденцији Србије у Паризу, *Дан државности,*
Председнику *Безијеа*, места од 1000 становника које је 1916. удомило 3000 српске деце, тек данас је дата *Повеља Реп. Србије „за храброст“.*

БРАЧНИ ТРОУГАО

Ујак се поново пијан дотетурао кући и једва успио да се домогне кревета. Превија се по њему, руку испружених увис у очајничком покушају да дохвати нешто изван домањаја. Најприје као да нешто бунца, а онда одједном проломи из њега вапијуће:

„Алмаса! Алмасааа! Алмаса, љубави моја! Јој, умријећу ти!“

Ми дјеца, окупљени око ујне, која послује по кујни, знатижељно погледујемо час у њу, час у ујака.

Ујна на тренутак застаде, баци поглед на мученика и, одмахнувши руком, изусти:

„А, јебеш будалу!“

Онда смакну шерпу с вареником на крај шпорета, па пресави кухињску крпу, покваси је у вангли с водом, мало проциједи и положи ујаку преко чела.

ДОДИР

Журио је на недељну литургију. Преко пута цркве био је ресторан, „Кажи ми“. Ресторан недељом није радио. На степеништу испред ресторана лежао је непомично пијани човек. Једну руку је држао у цепу прашњаве јакне. Иза његове главе стајала је једна празна флаша пива и једна сломљена. Испред њега су биле разбацане кокице из поцепане кесице.

Човек је повремено отварао и затварао очи скривене испод рутавих обрва. Муве су му неуморно облетале око испуцалих усана. Поп је погледао на сат и у том часу су се чула црквена звона. Одустао је да помогне човеку, решен да га после литургије нахрани и окупа. У току литургије прогањала га је слика човека који мучно дише кроз запечене ноздрве. Чим се завршила литургија, поп је кренуо ка ћевабциници, купио је једну пљескавицу и једну флашицу негазиране воде. Журио је према човеку на степеништу, али човека није било. Очајни поп је схватио да Бог није хтео да прими његову жртву. Свестан чињенице да га је Бог тог јутра стојећи на степеништу раменом очешао, а он га је погрешно тражио у храму. Испред црквене порте просио је Циганчица. Снуждени поп пружио јој је пљескавицу и воду.

ДУХ

*„Постали смо толико далеки,
да чак и наши разговори звуче као дубока тишина.“*

Ј. Балканска

Мраз се играо ноћас на стаклу прозора, остављајући бледи витраж који ни јутарње, премда зубато, сунце није могло да уништи. Незнатно размакнуте, тешке завесе држале су собу у полутами, мешајући сенке и душе, обресе и тела. „Чудно како сан понекад подсећа на заборав, а љубав умире неизбежно као целатова рука.“ Мислим док ми поглед почива на удубљењу на кревету где је, још колико малопре, лежало моје тело. „А да ли је ово и била љубав? Или тек окована туга испод лажних осећања... две окрутне душе које су играле своју игру до самог краја... “ шапућем свитању, замагљеном, далеком, негде иза окна.

Речи нестају, губе се у сивилу собе, али мој дах не топи ледене арабеске са прозора. Схватам да немам снаге да напустим ову аветињску љуштуру свакодневице и окована навикама нестајем, попут духа, са сваким откуцајем срца.

КЉУЧЕВИ ПРАЗНИНЕ

На раскршћу дана и ноћи седела сам као путник без карте, изгубљена у времену које ме није препознавало. У рукама сам држала кључеве свих затворених врата, ниједна брава није чекала мене.

Ветар је доносио гласове предака, тихе као молитве, а снажне као вечност.

Шапутали су ми да сам тек сенка која учи светлост како да гори. Сваки додир мог срца претварао се у зрно песка, и клизио кроз моје прсте као време што не пита чије је. Нисам плакала. Знала сам да сузе нису крај. То је мастило којим судбина исписује нове стране у мени.

Када сам устала, загрлила сам тишину као најстаријег сапутника. Тада сам осетила да само тишина уме да сачува љубав као тајну која не умире у вечности.

ПАПИРИЋ У СЕДИШТУ

Седела је увек на истом месту, други ред, поред прозора. Он улазио тачно у 7:15, стајао тик уз њу. Никада нису проговорили. Само погледи, понекад осмех.

Годинама.

Једног јутра, на њеном седишту лежи папирић:

„Ако и ти осећаш исто, седи сутра овде у 7:15.“

Сутрадан, киша. Са дрхтавим срцем, касни минут. Аутобус одлази. Празно седиште.

Следећих дана га нема. Ни трага. Пита се да ли је била једина која је маштала.

Прошле су три недеље. Навикла је да га нема, али срце није.

Онда, једног јутра, неко седа до ње. У руци држи исти папирић. Осмехује се.

— Коначно — каже тихо. — Помислио сам да сам све умислио.

Она се осмехује, први пут наглас. Гледају кроз прозор, док град бледи у капима на стаклу.

— Нисмо сами — каже он. — Нисмо никад били.

У МАГАЗИ

Док обућар у магази трља и леви старе ципеле, локалци пију млако пиво и пуше цигаре без филтера, седећи на столицама без наслона, налакћени на сопственој муку и њена тумачења. Ту се казују приче без имена и са мало речи, оне скројене тако да скривају више него што откривају. Оне, које постоје дубоко у нама, а којима не можемо гласом да нађемо прецизну форму, нити смисао. Једино што одаје тренутке треперења срца, јесте меланхолично избацивање дуванског дима, који кроз брадата уста говорника излази обојен стрепњом, срџбом или нечим трећим. Како се већ узме. Усамљеност се лакше подноси сазнањем да нечије срце куца сличним темпом као наше. Пријатељство се и тишином пише, а утеха и заборав, чуче на местима и међу људима, не увек очекиваним, нити логичним. То је схватио и писац кад је ово необично друштво и ову обућарску радњу, случајно спазио и на свој начин, протумачио, оног ужурбаног дана, када је пролазио овим неважним сокаком, шпартајући ка разобличавању неких својих прећутаних истина.

***

Стари парк је био празан, осим ње. Клупа је шкрипала под тежином сећања. Испод листа је лежала заборављена књига. Странице су шаптале приче из прошлих лета. Сетила се смеха и првих пријатељстава. Мирис сладоледа и крофница враћао је осмех.

На свакој страници – трагови оловке. Писала је снове које је желела да испуни.

Осмелила се да погледа уназад. Све што је изгубила, још је тамо чекало. Улице су мирисале на јесен и носталгију. Испунила је дубоку тишину осмехом.

Схватила је – прошлост је дар, не терет. Подигла је главу и кренула даље.

Спремна да створи нове приче.

МОЈА МАЈКА ИЗМЕЂУ НЕБА И ЖЕТВЕ

Моја је мајка подигла два сина, кућу и виноград, а после средње школе засновала породицу и свој радни однос. Фабрика јој је била друга кућа. Ткачка машина била је већа од наше дневне собе, а трећа смена трајала је дужа од лета Москва – Владивостока.

Душу је поделила на два дела двојници синова, били смо њена целина – Косово и Метохију. На кожи је носила манастир, у грудима молитву, на леђима крст.

Пензију је дочекала у редовима амбуланте, исте оне у којима је стајао и мој деда, као да је болест породично наслеђе или последица воза из 1999. године, када је април носио полен, пластичне кесе и уранијум.

Моја је мајка лежала данима. Поглед јој је био изгубљен. Увече су рекли да ће бити добро. Ујутру су променили постељину.

ПРЕВРАТ

Мислећи да напoкoн мoже да се oпyсти, Влaдимир је сеo нa клyпy. Утoм oсети да је чoвек пoред њeгa сyптилнo гурнyо цeв пригyшивачa у њeгoв бoк.

– Шаљy мe Нaши. Вoлeо бих да мoгу да кaжeм да ми је жao.

– Нaши? Али зaштo? Свe зaдaткe сaм сaвeснo oбaвиo, дoк се нисaм пoвyкao из бoрбe прoтив Њихoвe влaсти.

– Пoвyкao? Мислиш пoбeгao, oдмaх пoштo си oдбиo нaјвaжнiji зaдaтaк дo сaдa. Aкo ниси зa Нaс дo крaјa – oндa јeси уз Њих.

– Нe рaзумeм... Тoликo тoгa сaм учиниo. Тoликo сaм биo спрeмaн јoш да учиним. Сaмo тo нисaм мoгao. Пa прoтив тoгa сaм се и прикљyчиo бoрби прoтив Влaсти.

– Ех, Влaдимирe... и дaљe нe схвaтaш. Није у питању бoрбa прoтив влaсти; нeгo зa влaст. Свaкo мoрa да се жртвyје дa Нaши пoстaнy Oни. Тeк oндa нa рeд дoлaзe принципи.

Није сачeкao oдгoвoр. Пoвyкao је oбaрaч. Влaдимир зaјeчи, и пoтoм се прeсaвијe. Њeгoв сaгoвoрник устaјe.

– Нарaвнo, aкo нaм бyду слyжили.

Пoтoм је oтишao.

УСПАВАНКА

Одслушао сам песму зрикаваца кроз отворен прозор спаваонице и брзо утонуо у чврст сан. Нисам стигао чак ни да се присетим свих догађаја претходног дана а већ сам пловио изнад поља јечма пред зрење, чије се крупно бркато класје њихало на лаганом касно-пролећном поветарцу.

Кад сам год хтео да заспим брзо, увек бих се у својој машти издигао изнад алувијалних поља мог Баната и са мале висине, посматрао класје јечма како се пресијава и ледуја под налетима благог пасатног ветрића, стварајући слику зеленог усталасалог мора. Сlike, које су се тако непрекидно мењале испод мене, у сваком следећем тренутку су бивале другачије па ми нису давале времена да се присетим оних од мало пре. Не зна се која је од које била лепша па је све то захтевало пуну пажњу како се ни једна не би пропустила јер је свака за себе изгледала као највећа драгоценост.

Често сам одлазио у снове са таквим сликама јер ми оне нису дозвољавале да о било чему другом размишљам. Некад су се у њима и даље низале а најчешће се садржаја снова нисам уопште сећао.

ДВИЈЕ ПРИЧЕ

Петра је одгурнула врата лијевим лактом, увукла се постранце у учерицу и одложила кесе са храном на сто.

– Шта ћеш ти овдје? – са изгужваног узглавља сијевнуле су старичине очи.

– Овдје сам због Вас. Донијела сам Вам храну.

– Овдје си због себе. Одлази!

Тако се завршава прва прича а друга прича почиње у Дому за стара и изнемогла лица.

– Шта ћеш ти овдје? – врисне Петра гледајући ме нетремице.

– Син сам ти. Дошао сам због тебе.

– Дошао си због себе. Одлази!

Тако се завршава друга прича. Ако испричам трећу причу, отјераћу вас. Отјераћу вас из свијета самообмане.

ЖИВКО

Кућни змај се прехладио. Невидљив је, наравно, али чујем га како кија и ту и тамо запали завесу. Јадничак је узорни чувар нашег дома, шушка у плафоњерама, оставља трагове у прабини на тавану и плаши се мачке која опчињено зури у празно.

Сада, увијен у невидљиво ћебе, седи поред радијатора и пије чај од ђумбира. Пара коју искашљава претвара се у ледене кристале и сви мисле да нам се клима уређај покварио.

Издаје га змајевско стрпљење. Ни приче из давнина више не помиње. Слуша далматинске клапе, уздише, а реп је гурнуо под тросед да се не саплићемо.

Ветеринар каже да му дајемо млеко без лактозе и вулканске гусенице. Где то, забога, да нађем – мораће да се задовољи невидљивим пуњеним паприкама.

Мислим да је много боље данас, лајао је на поштару и спалио му тур од панталона.

Живко, не! Фуј то!

ПОСЛЕ ВЕЧЕРЕ

Нешто се десило тог дана, нешто посебно. Та посебност, назваћемо је Тина, (није живо биће), тог уторка донела је одлуку да у 20:45 х једном човеку промени курс живота.

Име му је Роби. Посета се десила после вечере. На радију у дневној се чула песма: „време, брани нас време, наше једино бреме, брани нас време.“ Роби је заглавио на послу и није стигао у шетњу. Волео је да шета радним данима кејом између 20 и 21 час. Е тако се човек спрема за сан, тако да се спољна тишина рукује са унутрашњом. Уторком воли да једе шпaгете са месом и да уз њих попије чашу црног вина. У 20:35 судови су били у судопери. У 20:45 неко је позвонио. Није очекивао никог, стога је мрзовољно отворио.

Није било никог, а на прагу га је сачекала коверта. У неверици подигао ју је и отворио. На белом папиру, великим куцаним словима писало је: „Шта стиже, а не куца? Шта знаш, а нико ти не говори? Спреми се добро, јер оно што знамо, стиже за 7 дана!“ Затворио је врата за собом. Обузела га је нервоза. Завршио је чашу вина и легао да спава. Ту ноћ није мирно спавао. Унутрашња галама надјачала је тишину.

НА ПРАГУ

Смрдљиви си талог из сеоског потока којег је ратна бујица избацила на сокак. Сад те сви виде, сад те сви знају. Срећан си због тога. Годи ти...

Нећу твоје паре, нећу, не требају ми... Не требају ми ни твоја дрва за зиму, ни сено, ни хартија за децу... Једном говно, заувек говно, једном покоран, заувек покоран...

Не треба ми ништа твоје јер ЈА сам богат! ЈА сам богат, али не на твој зеленашки начин!

ЗЛА ЖЕНА

„Е, вала, једва да те ухватисмо. Дрште га и вежите. Јуначки си се борио, признајемо ти храброст иако смо непријатељи. А једно нам мораш казати. Пре, него те сабљом докрајчимо. Што си смркнут кад се из боја враћаш кући? А кад идеш, све на теби пева. За живот се не бојиш.“

„Кући ме вазда чека зло од жене, па ми се и не долази. А кад идем, имам у гори љубу, па ми није жао ни погинути. Ето зато“.

„Е, види онда, убити те нећемо. Нема теби веће казне и смрти него тако да живиш. Ти онда жив и ниси.“

ТРАЈАЊЕ

Сваког године, од осамнаесте до двадесет пете, неоптерећена невидљивим и неосетним променама тела, клизнула бих у хаљине, ни сантиметар виша, ни сантиметар ужа, ни ширира, али хаљине би се ипак буниле и захтевале благо померање ушитака, сантиметар више или мање.

Од двадесет пете до педесете пете, час ширира, час ужа, а ни сантиметар виша, сваку промену тела стоички сам прихватала, свесна животних борби које су ширење или сужавање немилосрдно изазивале.

Од педесете пете до седамдесете, ни ширира, ни ужа, иако сам, мозгом и телом хиљаде промена осећала, уклизавала сам, и у старо, и у ново, а ушици су мировали.

Ето ме у седамдесет петој години. Ни виша, ни нижа, ни тежа, ни лакша, а ипак, некако чудно распоређеним променама тела, хаљине за ушицима жестоко вриште.

Кажу, када се стари, висина ти се смањује, стопала се спуштају, све равније прилежу уз земљу, потребне су ти ципеле за број веће, па испада да ти нога расте... Кажу и да нос, и уши, у старости, заиста расту.

Нисам мерила.

ПРИРУЧНИК

Два су сата и петнаест минута, а ја не спавам него читам књигу Бобе Ђудерије „Зовем у вези посла“.

Ноћно читање је најбољи начин да се заустави поплава властитих ноћних мисли, зна се како оне могу бити зловне и злокобне. То је токсична бујица и тко нема уз себе Бобу Ђудерију, могле би га утопити.

И њезине мисли су поплава, али неке друге врсте. Њезине су невоље смишне и смијешне за право гласно смијање у рано јутро и ја се гласно смијем. И глад и развод, губитак посла, поријекло, мијешани брак родитеља, проблематична крвна зрнца, дугови и кредити. Већ су и три сата, њезину мајку избацују из стана, јер су изданци из националне мјешавине, сумњиве и непоћудне. А Боба се смије и ја скупа с њом. Смијемо се и кад се ломи између двију улога, жене и мајке и кад не зна је ли јој Миљацка лијево или десно, кад послодавац не исплаћује плаће, када јој цркне лаптоп купљен прије три тједна, кад се посвађа с братом и кад се не одриче Сплита ни онда кад га се одриче.

Човјек се готово посрами и зажали што га је све то мимоишло.

Неки су људи сретни и онда кад су несретни. Не знам роде ли се такви или то науче, али велика је срећа кад човјека сустижу у животу само смијешне и забавне невоље, јади и падови.

Ако се то може научити, можда и ја још стигнем ако прионем без одгањања. Приручник ми је при руци.

ЗОРАН

У насељу, где сам рођен, била су три дечака с именом Зоран. Исте су године били рођени, у школу заједно су кренули. Комшије да би их разликовали, дали су им надимке: Козац, Злића и Прћа. На једној фасади куће исписали су те надимке, да би млађе генерације могле да причају да су и они некад постојали.

Прво је настрадао Козац. Пошто је радио у фабрици, где се правио намештај, доспео је у тунел где су била отровна испарења. Није му било спаса. Злића је умро природном смрћу. Дугим и свакодневним ходањем успео је да се избори са повећаним шећером у крви и сведе га на нормалу. Болест од које је умро дошла је тихо и без најаве. Последњу ноћ у свом животу провео је у кревету, у кући у којој је живео. Сањао је да седи са друштвом из кафића „Бахус“. Ту се пило пиво и јео кисели купус са алевом паприком.

МОРСКА ИДИЛА

„Постаје мало пренатрпано, да ли је могуће да су толико немаштовити“ помисли тип у карираном оделу и марамицом у горњем левом цепу која се нежно љуљушкала кад год би нека риба пливала у близини. Одустао је од копрцања и покушаја да исплива, бетонске ципле су му прилично ограничавале кретање. Док је још имао нешто ваздуха у плућима, гледао је ликове око себе: Поред њега су били, очигледно, млада и младожења са злокобним црним рупама на челима, који метар даље потпуно оглодани костур који је у рукама још увек чврсто стезао Томи ган, а мало даље костур коме је око врата остао само препознатљиви судијски оковратник, а са дуге стране десетак типова у скупим оделима и акт ташнама. При последњем издаху, пре него што су плућа почела да му се пуне сланом водом, помислио је „Вероватно су политичари, не знам шта траже овде, али је свакако добра идеја“.

Амела Халиловић

СЕОБЕ

На раскрсници имигрант продаје папирне марамице домороцу који је емигрирао из себе.

БЕКСТВО

„Глава или писмо“, рече човек с бакарним лицем глатким као огледало.

Поновио је: „Глава или писмо!?“

Мирис влажне земље и труло лишће и киселкаст воњ маслинастозелених униформи.

„Писмо“, зачу се глас одоздо.

Искежена лица и сребрнкаст пулс кованице у њиховим очима.

(И он чека, на коленима, с рукама иза леђа, с погледом клонулим напусту, блатњаву земљу.)

„Глава.“

Једна птица, уплашена праском, излете из густог прашумског растиња. Одлетела је негде даље, где је за неко време више нико неће узнемиравати.

ПОСЕБНА

У башти, пред оронулом зградом, цвета жбун црвених ружа. Садила их је, неговала, заливала, старица која ту живи, у спомен на преминулу ћерку. И сваке године, једна од тих ружа, цвета некако лепше, црвеније, мирисније од других.

Пролазећи поред зграде, девојка застаде, загледа се у ружу и узвикну другарицама: „Како је лепа!“ Повукла је баш ту, Посебну, да је убере. Али није се лако дала мала ружа! Девојка настави да вуче, све док није остварила свој наум.

„Ех, девојко-злобнице“, кроз дашак ветра проструја ружин шапат. „Зар ми тако за лепоту враћаш? Ниси само мене сломила, него и оне које би дошле после мене!“

До краја вечери, Посебна остаде заборављена, на клупи, а место где беше искидана, поче да се суши и вене.

Следеће сезоне, девојка поново прође поред исте баште. Осмотри сасушени ружин жбун и помисли: „Гле! Нема више оних лепих ружа. Шта ли им се догодило?“

ОВО ДОБА

Купујемо на бувљаку прошлости. Облачимо успомене бољих од себе. Задовољни смо second hand-ом.

Добра нам је друга рука живота.

Па да, могли смо да се родимо и у пећини. Или на дрвету.

Све што је милион година направило од мајмуна, ми смо заборавили да понесемо са собом у ово доба.

Ипак, одлично је дисати. Довољно је гледати. Луксуз је смејати се.

Не треба нам више.

Нису нас убили неписмени и необразовани, него дипломиране продане душе. Систематски, гнусно и себично. Мучени смо и тровани.

Метреса је постала ТВ звезда, друга је написала књигу коју промовише у храму, криминалац је објавио аутобиографију и гостује по „медијима“, фолкерка без доњег веша је колекционар слика, локални поета плаћа критичара да га хвали, старлета-клаберка чита вести на локалној телевизији.

У моди је лажно представљање.

Живи се под маскама жељеног, непостојећег идентитета.

ПОВРАТАК

Прилазим.

Озебли ми прсти, кораци уморни препознају траг, кофер к'о пашче; уз ногу.

Чује се шкрипа поклекле капије у боји која је некад зелена била.

Мати рашири руке.

Очев капут на чивилуку, њега нема.

Тишина се мијеша с мирисом кафе из долапа.

„Тако значи“, превали старица про усана.

„Тако“, процвиљех.

СИТНО...

Власта је био социјални случај. Они који су га познавали знали су да му понекад дају сићу за пиће, понекад и одећу. Неки су збијали неслане шале на његов рачун. Нудили му остатак пива коју нису могли попити, а онда су му се грохотом смејали...

Власта није бирао, био је задовољан и тиме, правио се да га не дотичу њихова исмејавања.

Једног јутра стао је испред продавнице. Док је гледао излог, поред њега је застао његов мештанин Миле. Радио је у Швајцарској и познавао је добро Властину ситуацију. Понудио му је једно пиво које је Власта одмах прихватио. Отворио га и попио наискап. Међутим, Власти се пиво засладило и пожелео је још једно. Није знао како да то Милету саопшти... Најзад се досетио.

– Ајде, дај купи ми још једно, ја немам ситно...

GO, FINS, GO

Go fins go, блинкају слова, а у позадини група од четири делфина. Сви се једнако осмехују, тако да ми се чини да је у питању један делфин, и да га је аутор GIFа клонирао, ради јачег ефекта свог уратка.

Цере се делфини и поигравају. Церим се и ја.

После пар секунди, приказ се понавља, и тако у недоглед. Седим и упорно их гледам. Знам да они неће извести никакву акробацију, тако умножени и блесаво нацерени.

Знам, али их, у нади, гледам. Десиће се нешто. Неки делфин ће се отргнути и направити неки смешни потез. И весела сам. У очекивању немогућег, и ја насмејана, зурим у екран.

АУТОРИ

Азић Славица (1958, Бачка Паланка); пише поезију, прозу, афоризме, сатиру и песме и приче за децу; објавила је збирку поезије „Башта живота“; сарађује са часописима; заступљена у антологијама и зборницима; вишеструко похваљивана и награђивана за поезију, приче и афоризме; живи у Бачкој Паланци.

Ајтић Тања (1964, Београд), слободни уметник; пише кратке приче и песме; објавила књигу поезије „Обриси љубави“ (2018); сарађује са часописима; заступљена у преко седамдесет зборника (штампаних и електронских); живи у Канади.

Алексић Златомир (1958, Шабац), пише приче; награђиван; збирка прича „Неке моје приче“; живи у Шапцу

Алексић Снежана (Београд), магистар драмских уметности; пише кратке приче; објавила је краћи роман „Одлазак 5.“ и збирке прича „Поглед из другог угла“ и „Мека прича у прашини“; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Алексић-Тасић Сузана (1965, Ниш), техничар моде и лепоте; пише песме и приче; књиге песама „Шта ме је сачувало будном (песме из доба Короне)“ (2021), „Ванвремена“ (2022), „Ноктурно мелодија душе“ (2023) и „Еуридикина лира („Лирата на Евридика“) (2024); двојезична књига прича: „Михољско лето једне сањарке“ („Есенското лето на еден сонувач“) (2025); заступљена у зборницима; превођена на македонски, руски и енглески језик; живи у Нишу.

Арсенијевић М. Александар, преводилац; пише кратке приче, поезију и прозу, хаику; објавио је „Мишљење љубави“

(поезија, 1991), „Јеванђеље за децу“ (проза, 2010), „Свети краљ Владислав“ (2016), „Свети краљ Драгутин“ (2016), „Сунчаност, смртност“ (2020), „Вртови“ (2020); заступљен у антологијама; заступљен у бројним зборницима поезије и прозе; преводилац шездесетак књига (са енглеског и руског); аутор текстова у периодици, зборницима, монографским издањима; превођен на руски, француски, енглески и румунски језик; вишеструко награђиван; живи у Београду.

Арсов Ванчо (1961, Штип), пише песме, приче и афоризме; заступљен у зборницима прича; живи у Кочанима (Северна Македонија).

Ахмуљић Мухамед (2002), студент; пише поезију; објавио је збирку хаику песама „Еуфорија“ (2025), преведену на шест језика; живи у Мостару.

Бабић Здравка, пише поезију и прозу; објављене збирке песама: „Мјесец је вајао жену“, „Он ме воли ћирилицом“, „Од Праискона“; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Требињу.

Бабић Ладислав (1950, Чаковец), физичар; пише поезију, кратке приче, приповетке, афоризме и есеје; објављене књиге: „Пјесме (за ишчезле кријеснице)“ (поезија), „Одлазак“ (сатирична поезија), „Ја и њихов рат“ (ратна преписка); заступљен у зборницима; сарађује са часописима; награђиван; живи у Чаковцу (Хрватска).

Бандука Јововић Милојка (1951, Сарајево), педагог; пише афоризме, песме, епиграме, хаику поезију, приче и дечију поезију; објавила књиге поезије: „За и против“ (2007), „Запали свијећу“ (2009), „Колијевка гавранова“ (2015), „Шавови душе“ (2018); књиге афоризама и епиграма: „Скривено звоно“ (2011), „Меку душу сви мијесе“ (2013), „Варнице“ (2019); књиге хаику песама: „У ходу“ (2010), „Свјетлост и тама“ (2016) и књигу дечије поезије „Звуци дјетињства“ (2018); сарађује са бројним часописима; заступљена у више зборника и антологија у Србији,

Републици Српској и Црној Гори; награђивана; живи у Подгорици.

Баретић Миленковић Бранка (1961, Београд), пише сценарија, монодраме, кратке приче, романе; објавила је сценарио серијала „Бонтоновићи“, текст за драмски концерт „Мисија музика“, монодраму „Станија Тасић“, збирку кратких прича „Ток“, роман „Адамово ребро“, романе за децу „Две зиме“ и „Сузе су због лука“; заступљена у зборницима; награђивана; живи у Београду.

Батин Борислав (1954, Београд), инжењер машинства; пише поезију и прозу; објавио књиге: „Зборник свесновидости“ (збирка поезије, есеја и кратких прича, 2001), „Три дана новембра“ (роман, 2004), „Логонаути“ (роман, 2004, преведен у дигиталном издању на енглески језик); песмама и причама заступљен у разним зборницима, књижевним часописима као и на интернету; живи у Београду.

Башановић Марковић Жељка (1973, Београд), грађевински инжењер; пише кратке приче и афоризме; књига „Приче с карактером и карактер без приче“ (2023); причама и афоризмима заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Београду.

Бељански Јованка (1955), лекар; пише кратке приче и романе; објавила роман „Три оца и две мајке“ (2021); живи у Селевцу.

Блажевски Тоде Ристо (1948, Скопље), дипломирани правник; карикатуриста, хумориста, есејиста и аниматор; пише хумористичне приче, кратке приче, афоризме, есеје; објављене књиге: „Нула Вавилонска“ (карикатуре, 1995), „Хомо балканикус ептен занесеникус“ (карикатуре, 1999), „Јас сум виновен за сѐ“ (збирка хуморески и афоризама, 2008, објављена је и на француском језику под насловом „Mea culpa“, 2014), „Аспекти на карикатурата“ (2014), „Воинственото перце“ (карикатуре, 2015), „Јас не сум виновен за ништо“ (збирка хумо-

ристичких прича, афоризма и карикатура, 2018, објављена је и на руском језику под насловом „Ј ни в чем не виноват“, 2019); сарађује са бројним штампаним и електронским часописима; превођен на енглески, бугарски, српски, турски, француски и руски језик; живи у Скопљу.

Богојевић Дејан (1971, Ваљево), књижевник и ликовни уметник; објавио преко сто ауторских књига, алманаха, антологија (поезија, проза, хаику, драма, есеј); награђиван у земљи и иностранству; превођен на двадесет језика; ауторске књиге су му објављене у Словенији, Бугарској, Естонији, Тајланду...; члан Удружења књижевника Србије; председник „АРТ групе АКТ“ и Хаику друштва Србије; оснивач Тријенала визуелне и експерименталне поезије; уредник часописа „АКТ“ и „ТЕНСО“; живи у Ваљеву.

Божичковић Радуловић Данијела (1968, Вршац), дипломирани педагог и учитељ; пише кратке приче и прозу; објавила је девет прозних дела и три збирке поезије: „Звездана приче“ (у два издања, збирка кратких прича, 2009), „Имате ли чудне снове“ (роман, 2010), „Сочно и Опоро --- : --- П. С. Поверљиво“ (збирка прича, 2013), „Под кожа“ (на македонском језику, 2014), „У страху је велики страх“ (роман за децу, 2014), „Чипка и чоколада“ (по којој је направљена позоришна представа „Чипка и чоколада – Балкански секс и град, 2015), „Буди безобразно лепа“ (2016), „Чипка од чоколаде“ (2018), „Странац у сопственој кожи“ (роман, 2019) „Картица или кеш“ (збирка песама, 2022), „Буран живот једне библиотекарке – Шта је на страни 68“ (2022, роман), „Српкиња“ (збирка песама, 2023); од 2021. главни и одговорни уредник часописа „Стиг“; заступљена у преко четрдесет зборника; сарађује са часописима; превођена на македонски, ромски, енглески и италијански; вишеструко награђивана у земљи и иностранству; живи у Петровцу на Млави.

Букарић Енсар (1968, Бутојно), дипломирани инжењер машинства; пише кратке приче, песме; објавио збирку поезије

„Поетизирање свемира“ (2018, у коауторству са Вернесом Манов и Нијазом Рујанцем); сарађује са часописима; заступљен у зборницима и антологијама; награђиван; живи у Горњем Вакуфу.

Букоња Живко (1940, Метовница код Бора), пише песме, афоризме, приче и хаику поезију; објављене књиге: „Коњаник таме и светле песме“ (2017) и „Капије бола“ (2019); заступљен у зборницима; живи у Бору.

Булајић Шкулетић Марија (1982, Никшић), дипломирани социолог; пише приче за децу и приче о родитељству; аутор емисије „Друга страна стварности“; живи у Подгорици.

Васић Мирјана (2000, Смедеревска Паланка, село Голобок) студент ветерине; пише поезију и прозу; објавила је збирку љубавне поезије и прозе „Кад љубав закуца на врата“ (2019); живи у Голобоку.

Васић Момир (1958, Тузла), дипломирани економиста; пише песме, приче, поезију за децу, афоризме, сатиричне приче и сатиричне песме; сарађује са сатиричним часописима; живи у Зворнику.

Васић Наташа (1973, Пожаревац) дипломирани филолог (српски језик и књижевност); пише прозу; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Вељић Вероника (1942, Љубљана), пише кратке приче; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Смедеревској Паланци.

Вепор Виктор (псеудоним, 1999, Београд), наставник; пише прозу.

Веџбовић Афан (2008, Горажде), ученик средње школе; пише прозу; учесник многих конкурса; награђиван; живи у Горажду.

Влајић Ђакић Бранка (1953, у Задар), пише поезију и прозу; објавила је књигу песама „Род по души“ (2008), „Љубав у души пробуди“ (2009), збирке „Пјева ми душа“ (2010), „Душа зна“, „Непозната арија“, песме за децу „Контрабас“ (2012),

„Таламбас сам, таламбасам“, роман „Друмом ума и странпутицама сјећања“ (2024); заступљена у часописима и зборницима; живи у Београду.

Влајковић Милан (1949, Појате – Ћићевац), социјални радник у пензији; пише кратке приче и монодраме; објавио књиге: „Балкански вигвам“ (сатиричне приче), „Не, зовем се Павле“ (аутобиографске приче), „Пас“ (монодрама), „Избори у балканском вигвamu“ (сатирични игроказ), „Време поздера“ (аутобиографске приче); заступљен у зборницима кратких прича; живи у Параћину.

Вујичић Мила (2008, Београд) завршила Филолошку гимназију; пише приче; живи у Београду.

Вујовић Марија (1940, Книн), професор књижевности у пензији; пише кратке приче и песме; објавила књигу прича и песама „На крилима сећања“ (2014); сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Бечеју.

Вуксановић Никола (1995, Пале), информатичар, пише прозу; објавио је романе „Подмукла тишина“ (2018), „Крвави амбис“ (2019) и „Операција *Puff adder*“ (2025), књиге кратких прича „Клетва остављених“ (2018), „Једно по једно“ (2019) и „Мртва уста говоре“ (2025); живи на Палама.

Вучевски Стефан (1991, Вршац), пише поезију и прозу; објавио књиге „Вучевсковање“ (2020), „Плава се слаже са црвеном“ (2020), „Распадање“ (2022), „Пресудан викенд“ (2022), „Забавна слова“ (2022), „Најзабавнији универзум“ (2024), „Сломљени негативци“ (2025); сарађује са часописима и дневним листовима; заступљен у зборницима; живи у Вршцу.

Гавран Љубинка (1960, Вел. Зденци, Хрватска), дипломирани филолог (општа књижевност са теоријом књижевности) и дипломирани библиотекар; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; збирка кратких, сатиричних прича „Моји универзитети“ (2022).

Газибара Александар (1975, Београд), пише кратке приче; заступљен на књижевним порталима; живи у Београду.

Гвозденовић Милан (1995, Београд), инжењер електро-технике и рачунарства; пише поезију и прозу; објавио је збирку песама за децу „Први мрав на Месецу“; живи у Инђији.

Гиљевић Денис (1971, Загреб), инжењер биологије; сарађује са часописима; заступљен у зборницима.

Гужвић Зоран (1962, Крагујевац), дипломирани филолог (српски језик и књижевност); пише поезију и прозу; објавио збирку песама „Препознавање“, књигу поетских записа „Максиме из Арене“ и збирку песама „Куда, радости моја“; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Београду.

Дамчевић Софија (1988, Београд), филолог; пише кратке приче, поезију и прозу; заступљена у зборницима; сарађује са часописима у земљи, региону и иностранству; добитница је неколико награда за поезију на међународним фестивалима.

Дејановић Искра (2004), студент српске књижевности; пише поезију и прозу; објавила је роман „Бунтовница“ (2019); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Београду.

Динчић Драгана (1976) пише приче.

Добершек Мијалковић Данијела (1972, Бор), пише прозу и поезију; објавила је књиге поезије „Додир Неба“ и „Сломљено Срце“, као и прозна дела „Усамљени Сањар“, „Заробљена Прошлост“ и „Врисак Тишине“; живи у Бору.

Додеровић Зоран (1960, Нови Сад), пише кратке приче, афоризме и хаику; књига хаикуа „Заструпљена река“ (2000), „Слепи колосек“ (2018, афоризми), „Изабране приче“ (2018); коаутор је књига „Раскршће ветрова“ (2003) и „ПрезЕНт анегдоте“ (2006); уређивао часопис „Хаику момент“; заступљен у бројним часописима, зборницима и антологијама; награђиван; живи у Новом Саду.

Дожудић Радован (1956, Загреб), адвокат; пише прозу; објављене књиге: „Кратак за причу“ (2002, приче), „Жене и поздрављени“ (2009, приче), „Затурена писма“ (2021, приче), „Опловити земљу магије“ (2013, роман), „Записи из Вретаније“ (2018, есеји); сарађује са часописима; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Бјеловару.

Драгишић Драгиња (Сисак), дипломирани технолог и туризмолог; пише кратке приче и романе; објавила је роман „Хроника њене младости“; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; превођена на шведски; награђивана; живи у Бањалуци и Београду.

Дрљевић Дарко (1962, Колашин), карикатуриста и сликар; пише прозу; живи у Подгорици.

Дубовац Зоран (1993, Александровац), дипломирао на природно-математичком факултету; пише кратке приче.

Думичић Доната (1971, Зеница), дипломирани правник; пише кратке приче; објавила књиге: „Рејхана која то није“ (2007), „Трагови смисла“ (2016) и „И близу и далеко“ (2023); заступљена у зборницима; живи у Рабу.

Дураковић Мирослав (1950, Петровац на Млави), фотограф; пише поезију и прозу; објавио је књигу песама „Упаковане душе“ (2025); живи у Аустрији.

Ђорђевић Милица (1980, Пожега), визуелна уметница; пише кратке приче; заступљена у часописима; живи у Пожеги.

Ђуг Јасна (1956, Лукавац), пише кратке приче и поезију; објавила три збирке поезије: „Ријечи иза шутње“, „Небо изнад облака“ и „Између јаве и сна“; заступљена са песамама и причама, за децу и одрасле, у преко четрдесет међународних збирки; сарађује са часописима; живи у Тузли.

Ђуза Живко (1954, Подрашница код Мркоњић Града), пише кратке приче, прозу и афоризме; објавио збирке афоризама: „Прогнозе из воде“ (2008), „Истрага је у току“ (2010), „Буква ливадарка“ (2011), „Шта су писцу хтјели да кажу“ (2012),

„Ово и оно“ (2015), „Писање у вјетар“ (2019) као и књигу прозних текстова „Мркоњић Град на узбрдицама и низбрдицама“ (2017); сарађује са бројним часописима; заступљен у више антологија хумора и сатире; живи у Подрашници.

Ђукановић Весна, учитељица; пише поезију и прозу; објавила две књиге кратких прича: „Радост жуте лубенице“ (2016) и „Одсјај свилених нити“ (2018); заступљена у зборницима; награђивана; живи у Кикинди.

Ђукановић-Османчевић Маја (1977, Чачак), дипломирани правник; пише афоризме, сатиричне песме, поезију, хаику, кратку прозу; објавила је збирку поезије „Са покошених ливада“ (2000) и „Кроз прозор вагона.“; заступљена је у зборницима, антологијским збиркама, књижевним новинама, дневним листовима и часописима у Србији и региону, као и на интернет порталима; награђивана; живи на релацији Бањалука – Чачак.

Ђукић Боривој (1953), учитељ трансценденталне медитације; пише кратке приче за децу и одрасле; објавио књигу кратких прича „У сну сан“ и књиге кратких прича за децу: „Тајнованка“, „Кратка књига настајања“, „Спеловање“, „Чудна шума“, „Краљевство математике“; заступљен у зборницима; живи у Новом Саду.

Ђурин Маргит (1949), дипломирани инжењер електротехнике; пише кратке приче, песме, приповетке, романе, есеје, путописе; објавила: „Време чуђења“ (1994), „Минијатуре“ (песме, 1999), „Стереотипи и маске“ (2000), „Копиле и друге приче“ (аутобиографски роман у виду збирке кратких прича, 2002); вишеструко награђивана; живи у Зрењанину.

Ђуровић Тамара (1988. Ужице), прехрамбени технолог и туризмолог; пише поезију и прозу; заступљена у зборницима; живи у Ужицу.

Ераковић Драгиша (1951, Ниш), пише кратке приче, песме и афоризме; објавио је књиге песама: „Задужбине“, „Пе-

ривој љувезни (Врт љубави)“, „Пијана времена“, „Азбучник православних манастира на тлу Србије“, заједничку књигу „Дружење са вековима“ (заједно са Ј. Ђурић и М. Митковић), „Азбучник српских православних манастира ван Србије“, „Графити живота“, „Душа светлости“, „Записи“; заступљен у више од сто педесет зборника поезије и кратке приче и неколико антологија; радови су му објављени у Србији и иностранству; превођен; живи у Нишу.

Ескић Слободан (1953), пише поезију и прозу; објавио књигу поезије, три књиге драмских текстова и књигу приповедака; живи у Ковачевцу.

Живковић Весна (1975, Косовска Митровица), пише кратке приче; живи у Косовској Митровици.

Живковић Љиљана (1978, Грац), магистар немачког језика; пише приче, песме и романе на српском и немачком језику; објавила је романе „Артемије тврди да...“ (2009) и „Ако је веровати Артемију“ (2011); заступљена у више од седамдесет зборника на немачком и српском језику; награђивана у Србији и у Немачкој; живи у Београду.

Зенг Бранка (1955, Панчево), кројачки радник; пише поезију и прозу; објавила три збирке поезије: „Сунцокрет“ (2010), „Михољско лето“ (2011) и „Још искри у оку“ (2014); сарађује с књижевним часописима; заступљена у зборницима поезије, прозе и прича; награђивана; живи у Панчеву.

Илић Александар (1982, Алексинац), електромашински техничар; пише поезију и прозу; објавио збирке песама: „На слово, на слово“ (2021), „Замка за Деда Мраза“ (2022), „Све мачке спавају наопачке“ (2023), „Краљевина Смехотрес“ (2024) и „Ми смо спортска нација“ (2024), као и збирке басни и прича „Безрепа лисица“ (2024), „Приче из Ђурисела“ (2025); заступљен у зборницима; награђиван; живи у Крагујевцу.

Илић Дејан (1974, Власотинце), поштански техничар; пише прозу; живи у Власотинцу.

Илић Мишовић Данијела (1974, Чачак), дипломирани филолог (српски језик и књижевност са општом књижевношћу); пише поезију и прозу; награђивана; живи у Ужицу.

Јаковљевић Биљана (1973, Београд), професор историје; пише кратке приче; објављена прозна књига „Мица Мафија“ (2017); живи у Београду.

Јаничић Чедомир (Задар), дипломирани историчар уметности; пише кратке приче, поезију и прозу; објавио књигу прича „Et in Arcadia Ego“ (2018); сарађује са часописима; награђиван; живи у Сомбору.

Јанковић Жељко (1983, Панчево), пише прозу и поезију; објавио је књигу поезије „Карл Гинтер у двострукој експозицији“ (2010) и књигу кратке прозе „Сумрак на петљи“ (2023); награђиван; живи у Панчеву.

Јанковић Милена (2003, Ниш), пише поезију и прозу; заступљена у зборницима; награђивана; живи у Нишу.

Јанковић Стојан (1992, Требиње), мастер економиста; пише прозу и поезију; објавио је збирку рефлексивне поезије „Дрворед снова“ (2011) и збирку лирске прозе „Слапови ријечи“ (2012); заступљен у књижевним листовима и часописима; награђиван; живи у Београду.

Јерговић Дражен (1980, Загреб), инжењер електротехнике; пише кратке приче, сатире, афоризме, епиграме, хумореске, анегдоте, есеје, пјесме, хаику; објавио је две књиге хумора, сатире и афоризама те шаљиви дневник за младе; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; живи у Загребу.

Јеротић Стефан (1991), лекар специјалиста психијатрије; пише прозу; живи у Београду.

Јовановић Александра (1992, Алексинац), мастер струковни васпитач; пише поезију и прозу; заступљена у зборницима; награђивана; живи у Крњешевцима, општина Стара Пазова.

Јовановић М. Бранко (1960, Нови Сад), дипломирани инжењер електронике; пише кратке приче; заступљен у зборницима кратких прича; сарађује са часописима; живи у Новом Саду.

Јовановић Верица (Тимок), пише прозу; живи у Доњој Белој Реци.

Јовановић Жељко Желе (1989, Крагујевац), пише афоризме, сатиричне приче и песме; објавио збирку афоризама „Оставите нешто апокалипси“ (2020) и збирку кратких прича „Уши о клин“ (2023); сарађује са часописима; живи у Крагујевцу.

Јовановић Славица (1969, Шабац), новинар; објављене књиге: „Алилуја“, „Албатрос“, „И уби дрво човека“, „Небом лете Церски самораста“, „Косовски црни косови“, „Подсмевач“, „Златовез муња“, „Не клечи пред злотвором“; награђивана; живи у Прњавору Мачванском.

Јовановић Срђан (1954, Крушевац), дипломирани правник; пише кратке приче и афоризме; заступљен у зборницима и часописима; награђиван; живи у Владичином Хану.

Јовић Александра (2010, Врање) ученица гимназије; пише поезију и прозу; заступљена у зборницима; награђивана; живи у Врању.

Јовић Андреј (2008, Врање), ученик гимназије; пише поезију и прозу; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Новом Саду.

Кале Тереза (1983, Ваљево), пише песме и кратке приче; заступљена у зборницима и електронским часописима; награђивана; живи у Ваљеву.

Камберова Сузана (1964, Скопље), лекар дерматолог; објавила је роман „Писмо“ (2020), биографски роман „У име оца“ (2021), и роман „Страшни приказни“ (2023); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Скопљу.

Карталовић Софија (2000, Крагујевац), студент хиспанистике; пише поезију и прозу.

Келић Синиша (1974, Сомбор), наставник; пише приповетке и кратке приче; живи у Сомбору.

Кљајић Горан (1955, Чапљина), пише афоризме и кратке приче; оснивач сатиричника „Носорог“; објавио око четрдесет и пет књига; приредио више зборника сатире; заступљен у зборницима; живи у Бањалуци.

Ковачевић Савић Маја (1972, Београд), дипломирана правница; пише кратке приче и романе; објавила роман „Можда си то била ти, Ангелина“ (2017); заступљена у зборницима прича; живи у Београду.

Коврлија Катица (1957, Мрежнички Брест), професор хрватског језика; пише кратке приче и песме; објавила је збирке песама: „Свјетилка дана“, „Снокрадице“, „Пелин спознаје“, „Лутка у излогу“, „Говор“, „Криљак од кажуна“; прозне књиге: „Лицитарско срце“, „Кућа за птице“; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Бјеловару.

Кокир Зорана (1970, Београд), магистар филолошких наука (енглески језик и књижевност); пише поезију и прозу; објавила је збирку „Пет векова енглеског сонета“ (2003) и роман „Њујоршко завештање“ (2022); награђивана; живи у Земуну.

Колунџић Јелена (1976), аналитичар у друштвеним и психолошким истраживањима; пише приче и песме; заступљена у часописима и зборницима; живи у Београду.

Крецуљ Дејан (1959, Панчево), професор физике и групе ИТ предмета; пише кратке приче, поезију, приче за децу, басне; сарађује са већим бројем штампаних и електронских медија; заступљен у више зборника и антологија кратке приче и поезије; живи у Београду.

Крстић Сандра (1976, Београд), пише прозу; објавила је роман „Кад срећа одшкрине врата“ (2023); заступљена у више зборника у земљи и иностранству; живи у Београду.

Крстовић-Ненезић Зорица (1962, Бачка Топола), студирала психологију; пише песме и кратке приче; објавила је

збирке песама „Светлост над дланом“ (2016) и „Повратак у не-сан“ (2025); заступљена у часописима и зборницима; живи у Београду.

Курталија Белма, пише кратке приче; живи у Јајцу.

Куртеш Марија (2009, Бања Лука), ученица гимназије, пише кратке приче; живи у Бања Луци.

Лагунцин Немања (1987, Кикинда), дипломирани правник; пише кратке приче и поезију; објавио збирку поезије „Вешала сунцокрета“ (поезија, 2007); заступљен у зборницима; живи у Новом Саду.

Лујак Тамара (1976, Београд), новинар, сарадник и уредник многих часописа; пише кратке приче, афоризме, епиграме, хаику, хаиге, хаику стрип, књижевне приказе, путописе; заступљена у часописима, зборницима и антологијама; живи у Београду.

Лукић Јелена (1985), радиолог, дизајнер; пише кратке приче; живи у Београду.

Лукић Сања (Приједор), магистар правних наука и менаџер у продаји; пише поезију и прозу; објавила је роман „Са-МоРа“ (2024), као и више збирки песама: „У мору зрно (2023), „Тајна бисера“ (2022), „Сан Анђела“ (2012), „На обронцима сјећања“ (2003), „Између среће и очаја“ (2002); коаутор је књиге „Мостови“ (2004); заступљена у више антологија поезије и зборника, у земљи и у иностранству; превођена; награђивана; живи у Лондону.

Љубичић Гордана (1956, Ужице), магистар филолошких наука (енглески језик), објавила је више књига за децу и збирку путописа „Шака пуна бисера“ (2021); живи у Ужицу.

Малдини Горица (1969), пише поезију и прозу; објавила је збирке поезије „Ништа се неће догодити“, „Прованса и остале недељиве бајке“ као и роман „Одјек“; заступљена већем броју домаћих и страних антологија; превођена; награђивана; живи у Рачи.

Малетић Тања (1999, Београд), докторанд (филологија); пише поезију и прозу; објавила је две збирке поезије: „Песме бдења и сновиђења“ (2022) и „Птице на узглављу“ (2024); заступљена у часописима; награђивана у земљи и иностранству; живи у Београду.

Малешевић Јасмина (1962, Београд), ветеринар; пише кратке приче; објављене књиге: „Рођени из исте смрти“ (поетски дијалог о љубави, 1990), „Скарабег“ (поезија у прози, 1992), „Адаме не љути се“ (проза, 2001), „Јади младог анђела“ (поезија, 2010), „Дневник урбане сирене“ (поетски роман, 2013), „Чарна шума“ (поезија у прози, 2014), „Мачкасте приче“ (књига за децу, 2015), „Легенда о мајци“ (2019), „Исусове сандале“ (2021) и „Несташна Маркиза“ (пикарески роман, 2023); заступљена у зборницима; живи у Београду.

Мандић Јелена (1996, Крагујевац), дипломирани филолог (компаративна књижевност); пише кратке приче; живи у Београду.

Марин Б. Данко (1965, Сремска Митровица), пише кратке приче, поезију, сатиру, хаику, афоризме, политичке текстове и пратеће хаибуне; објавио три књиге: „Модрило неба“ (хаику збирка), „Тело ми је борбена машина“ (поетски триптих) и „Песме, пјесма и кафански зен“ (триптих песме и приче); заступљен у зборницима; сарађује са часописима; превођен (хаику и песме); живи у Новом Саду и Мартинцима.

Маринковић Софија (2005, Горњи Милановац), студент графичког инжењерства и дизајна; пише прозу; награђивана; живи у Горњем Милановцу.

Марић Миљана (1980, Београд), глумица и театролог; пише поезију и прозу; заступљена у зборницима и часописима; награђивана; живи у Београду.

Марковић Влајковић Ангелина, социјални радник у пензији; пише кратке приче и песме; живи у Параћину.

Марковић Катарина (1991, Шабац), дипломирани филолог (енглески језик и књижевност); пише поезију и прозу; заступљена у зборницима; живи у Новом Саду.

Марковић Разуменка (1966), економиста; пише поезију и прозу; објавила је збирку поезије „Осмех са којим кестенови зру“; заступљена у зборницима и часописима.

Марко-Мусинов Снежана (1958, Падина), студирала енглески језик и књижевност, административни техничар – компјутерски оператер; пише кратке приче, песме за децу и одрасле, афоризме, хаику, есеје, критичке осврте; објавила збирке песама „Заустављен ток“ (2018) и „Чар различитости“ (2024); заступљена у бројним антологијама и у преко шездесет зборника; сарађује са бројним часописима (штампаним и електронским); превођена на енглески, арапски, словачки, македонски, руски и кинески; вишеструко награђивана; живи у Земуну.

Мијатовић Звонко, дипломирани инжењер електротехнике; пише прозу; сарађује са часописима.

Миленковић Драгица (Књажевац), лекар; пише приче, песме и афоризме; објавила књиге песама „Шапутања душе“ (2002) и „Завет“ (2018), књиге прича „Домишљарци“ (на дијалекту, 2018), „Читанка“ (2020), „Корона“ (2021), „Ако ти кажу“ (2023) и „Загрљај бола“ (2025) и приредила позоришни комад „На прелу се вода замутила“ Светислава В. Илића (2019); заступљена у многим зборницима прозе и поезије (електронским и штампаним); сарађује са часописима; вишеструко награђивана; живи у Минићеву.

Миленковић Сања (1966, Београд), доктор медицинских наука; пише прозу; објављене књиге: „Обилићев венац“ (2017, роман), „Глава од петла“ (2019, роман) и „Моја амбасада“ (2021, приче) и збирку прича и песама „Црвена ружа“ (2024); живи у Београду.

Милетић Милица (1955, Вишеград), магистар менаџмента; пише кратке приче и поезију; објавила књигу кратких прича „Људи који не постоје“ (2018); сарађује са часописима; заступљена у бројним зборницима и антологијама; превођена на енглески; вишеструко награђивана; живи у Сарајеву.

Миловановић Жељка (1973, Сомбор), трговац; пише кратке приче и поезију; живи у Кљајићеву.

Миловановић Милена, професор; пише поезију и кратке приче; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Бијељини.

Милосављевић Лука (2006, Краљево), медицински техничар; пише кратке приче и поезију; награђиван; живи у Краљеву.

Милосављевић Љиљана (1952, Београд), архитектонски техничар; пише кратке приче и поезију; објавила књиге љубавне поезије „Постојбина срца“ (2007) и „Небо у реци“ (2013) и књигу прозе „Окрени се где сунце греје“ (2020); сарађује са часописима у земљи и иностранству; заступљена у зборницима и антологијама, како домаћим тако и страним; превођена на енглески, француски, немачки, бугарски и пољски; вишеструко награђивана; живи у Смедеревској Паланци.

Милосављевић Пантелија, пише приче, песме и афоризме; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; објављене књиге поезије: „Небеска ограда“ и „Кад светлост говори“.

Милошевић Зоран (1959, Богатић), официр, доктор политичких наука; пише прозу и преводи, објавио је збирку: „Приче из војске и живота“ (2025); живи у Београду.

Митровић Н. Жељко (1970, Београд), мастер економиста; пише кратке приче, афоризме и есеје; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; вишеструко награђиван; живи у Умци.

Мишић Александра (1970, Чачак), дипломирани филолог (југословенска књижевност са српском књижевношћу); пише поезију и прозу; објавила је осам књига: збирке поезије – „Моје тишине“, „Сумраци и зоре“ и „Срцевидац“, романе – „Новчићи за Харона“ и „Шаптачи села Липова“, збирку приповедака – „Тајна замка Солотник и друге приче“, књигу есеја и критика – „О речима“, роман за тинејџере – „Шарена“; заступљена у стручним часописима и многим зборницима поезије и прозе у земљи и иностранству; награђивана у земљи и иностранству; живи у Чачку.

Момчиловић Никола (1994, Лесковац), пише поезију и прозу; објавио је збирке хорор прича „Обичан дан“ и „Дневник кошмара“, као и збирку поезије „После поноћи“; заступљен у домаћим и регионалним часописима, зборницима и порталима; награђиван; живи у Власотинцу.

Мркела Милена (1966, Задар), наставница енглеског језика; пише поезију и кратке приче; објавила три збирке поезије: „Бјелина згаришта“ (2018), „На брисаном простору“ (2021), „Љубав, чупање и пресађивање“ (2023); живи у Панчеву.

Недимовић Драган (1950, Београд), атлетичар; пише кратке приче и поезију; објавио књигу ангажоване поезије „Ако желиш бити жив, не смеш бити мртав“ (2020); песмама и причама заступљен у преко сто зборника; сарађује са часописима; вишеструко награђиван; живи у Београду.

Несторовић Стефан (1996, Крагујевац), дипломирани информатичар; пише кратке приче и поезију; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Крагујевцу.

Низић Анита (1983, Прокупље), дипломирани социолог; пише кратке приче; живи у Прокупљу.

Никић Милиновић Радојка (1974, Ваљево), дипломирани богослов; пише поезију, кратку прозу, путописе; објавила песничке књиге: „Дуго откидање капи светла (2004), „Слика

после сна“ (2007), „Трагови чекања дугих“ (2012), „Расуте сенке (2012), „Цветови неба“ (2013), „МАШИНЕ ходочашћа“ (2014), „Чудесни вез“ (2016); „Капља бића“ (2021); заступљена у зборницима поезије, хаику поезије и кратке прозе; сарађује са часописима; награђивана; живи у Београду.

Николетић-Мићуновић Бојана (1956, Београд), преводилац; пише кратке приче, афоризме, цртице, есеје, приче за децу; објавила: „Појмови – псеудонаучно дело“ (16 псеудонаучних текстова из области психосоциологије са илустрацијама, 2002), „Градске приче“ (кратка проза, 2015), „Минти, Ноло и остали (мале приче о псима и мачкама, књига за децу, 2015), „Јесен/зима 2015/16“ (афоризми и слично, 2016), „Поза, пресек и став“, (кратке приче, 2016, електронско издање 2017, 2018), „Сањај, Марело“ (кратке приче, 2018, електронско издање 2018), „Шесторна штација“ (кратке приче, електронско издање, 2019), „Мале црне приче“ (2022); сарађује са часописима (афоризми); заступљена у зборницима прича и афоризама; живи у Београду.

Николић Ведрана (1975, Сарајево), новинар; пише кратке приче, афоризме и хаику поезију; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Николић Зоран Мали (1957, Ђакус код Прокупља), пише кратке приче, афоризме, поезију, поезију за децу и хаику; хаику објављивао у иностранству; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Нишу и Ђакусу.

Николић Ивана (1979, Београд), пише кратке приче, есеје и песме; живи у Београду.

Николић Јасмина (1973, Крушевац), пише поезију и кратке приче; заступљена у електронским и штампаним збиркама; живи у Крушевцу.

Новић Снежана (2005, Сремска Митровица), фармацевтски техничар; пише поезију и кратке приче; заступљена у зборницима; живи у Сремској Митровици.

Обрадовић Александар (1986), специјалиста епидемиологије; пише прозу; објавио књиге прича: „Снојава“, „Лим прича, човјек заборавља“ (у коауторству са Слободаном Зораном Обрадовићем) и „Записи из ходника времена“, књигу бајки „Баш Памук и друге бајке“, мозаик-роман „Карта у једном смјеру“, збирку крими прича „Рулет срца и друге мистерије“, детективски роман за децу „Зов воде“, роман за децу „Не умиру лептири“, као и графичку новелу „Мртворођени“; вишеструко награђиван; заступљен у зборницима, антологијама и часописима, као и на разним интернет порталима; живи у Подгорици.

Османчевић Динко (1971, Бањалука), пише сатиричне, (научно) фантастичне, крими-приче, афоризме, колумне; објавио збирке афоризама „Велики прасак“ (2019), „Златне резерве“ (2021) и „Афористична артиљерија“ (2023); сарађује са часописима; заступљен у антологијама и зборницима; вишеструко награђиван; живи у Бањалуци.

Павловић Светлана (1970), дипломирани педагог; пише кратке приче.

Падејски Данијела (1977, Ваљево), библиотекар-информатичар; пише кратку прозу и поезију; објављивала поезију и прозу у бројним часописима. заступљена у неколико зборника и антологија кратке приче; награђивана; објавила је две књиге кратке прозе: „Трун. Цртице“ (2008) и „Неважни сусрети“ (2012); превођена на пољски, словачки, македонски и словеначки језик; живи у Ваљеву.

Палић Михајло, инжењер хране; пише кратке приче; заступљен у зборницима кратких прича; живи у Новом Саду.

Палковљевић Бојан (1993), лабораторијски техничар; пише кратке приче; живи у Новом Саду.

Пантић Милан (1963, Локањ, општина Зворник), дипломирани инжењер електротехнике; пише кратке приче и афоризме; објавио две збирке афоризама: „Знам за јадац“

(1994), „Ситно самљевено“ (2021), „Сметнуто са ума“ (2022), „На крај памети“ (2023), „С врха језика“ (2023), „Ма шта рече“ (2024), „Смицалице“ (2024); приредио два зборника афоризама; афоризми су превођени на руски, словачки, бугарски и македонски језик; награђиван; живи у Зворнику.

Пантовић Марија (1980), дипломирани филозоф; пише кратке приче; живи у Смедеревској Паланци.

Пауновић Недељко (Неготин), пише приче и песме; живи у Неготину.

Пејовић Биљана (1970, Зајечар), рачуновођа; пише кратке приче; живи у Зајечару.

Перић Бранимир (1951, Крушевац), пише поезију, прозу и есеје; сарађује са часописима и дневним листовима; заступљен у зборницима и антологијама; живи на Копаонику и у Београду.

Петровић Ружица (1958, Ниш), пише поезију, прозу и хаику поезију; објављене књиге: „Библија на длану“ (1992), „И би ружа“ (1994), „Обистињења“ (2001), „Сва моја ја“ (2014), „(С)тиховање“ (2017); заступљена у часописима, зборницима и антологијама у земљи и иностранству; превођена на бугарски, грчки, енглески, руски и италијански; живи у Нишу.

Печеновић Дејан (1971), машински инжењер; пише кратке приче; заступљен у зборницима; живи у Београду.

Пешев Божидар (1946, Скопље), магистар антропологије; пише кратке приче, афоризме, песме, романе, драме, уметничке бајке, сатиру, позоришне комаде за децу и младе, књижевне критике; објавио је двадесет и четири књиге прича, песама и романа за децу и за одрасле, афоризама: „Мала башта песама“ (1991, поезија за децу), „Зу-легенде или сањарприче“ (1993, приче за децу), „Испод свилоног плашта“ (1994, поезија за децу), „Најлепше речи“ (1994, поезија за децу), „Стаклена лопта“ (1996, роман за децу), „Одрастање до смрти“ (1997, роман), „Чуварприча и његово благо“ (2000, приче за децу), „Се-

ћања" (2000, поезија), „Легенда о Водгори" (2000, роман за младе), „Враголије и чаролије" (2003, поезија за децу), „Књигочувар у контејнеру" (2003, сатира, под псеудонимом Стефан Ј. Божић), „Чуваре планете Акраш" (2006, роман за децу), „С неба" (2008, басне), „Бисер приче и легенде" (2009), „Премрежавања" (2010, поезија), „Пчела на шљивином цвету" (2011, хаику поезија), „Кашика и дуга" (2013, поезија), „Необичан дан" (2013, недовршена прича за децу), „Магарећа симфонија" (2015, афоризми, 2015), „Зима у Прованси" (2015, роман), „Кад је гуска била крушка" (2016, мешовита књига за децу), „Приче из чаробне земље" (2017, приче за децу), „Путевима сновиђења" (2017, поезија), „Звездане птице" (2018, поезија за децу); заступљен у многим зборницима, панорамама и антологијама; сарађује са часописима; живи у Београду.

Пилиповић Горан (1959, Бањалука), инжењер архитектуре; пише поезију, есеје и афоризме; заступљен у многим зборницима; живи у Бањалуци.

Полић Живковић Сандра (1980, Ријека), магистар педагогије; пише поезију и кратке приче; објавила сликовнице: „Док вани пада киша" и „Шкрљево" ; збирке поезије: „Подочњаци једног смајија" , „Заштитни фактор" „Љубав се ломи на познати начин"; сарађује са часописима и порталима; награђивана; живи у Шкрљеву.

Поповић Катарина (1963, Београд), лекар специјалиста; пише поезију и прозу; објавила збирке приповедака „Грми над Београдом" (2013), „Срце на столу" (2018); роман „Јастребово гнездо" (2024); збирку песама „Луталица" и збирку дечјих прича „Дуња" (2025); заступљена у зборницима; награђивана; живи у Земуну.

Поповић Чедиславка (1953 Пустипуси, Република Српска), васпитач; пише поезију и прозу за децу и одрасле; објавила три збирке песама: „Подељена срећа је два пута већа", „Сјај на длану", „Камен није само камен"; сарађује са часописима; награђивана; живи у Бачком Добром Пољу.

Поповић-Паповић Зора (1943, Гољак), дипломирани филолог; пише кратке приче и романе; објавила романе „Град низ брдо“ (2015), „Град низ брдо 2“ (2018) и „Крилат човек“ (2020); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Прокупљу.

Преда Верица, пише поезију, кратке приче и хаику поезију, афоризме, осврте, новинске чланке; заступљена зборницима, књижевним новинама и часописима и антологијама у Србији и свету; награђивана; превођена; живи у Вршцу.

Радак Предраг (1959, Београд), пише поезију и прозу; објавио роман „Путем заспалог ветра“; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; живи на Новом Зеланду.

Раденковић Митровић Верица (1951, Пирот), дипломирани психолог у пензији; пише кратке приче и поезију; заступљена у зборницима кратких прича и поезије; живи у Нишу.

Радмановић Исидора (2007, Добој), ученица гимназије; пише кратке приче и поезију; заступљена у зборницима; награђивана; живи у Бањалуци.

Радовановић Владимир (1964, Чачак), пише поезију и прозу; објавио пет књига кратких прича, три романа и једну збирку песама.

Радовановић Цвијан Цицо, пише кратке приче; живи у Канади.

Радовић Петар (1993, Врбас), пише кратке приче и поезију; заступљен у зборницима; сарађује са часописима; живи у Прагу.

Радловић Зоран (1965, Сарајево), пише кратке приче.

Рајковић Јасмина (1976, Ниш), пише кратке приче и поезију; објавила збирку песама „На плочнику младости“ (1999); заступљена у зборницима.

Рајчевић Балша (1941, Београд), завршио примењене уметности и историју уметности; објавио је тридесет и две

књиге; заступљен у више антологија и зборника; сарађује са часописима; вишеструко награђиван; живи у Београду.

Ракановић Мира (1965, Маглај), дипломирани правник; пише кратке приче и песме; заступљена у зборницима песама и прича; живи у Павлишу.

Раковић Војислав (1990, Ужице), теолог и филозоф; пише кратке приче и приповетке; живи у Пожеги.

Раковић Снежана (1977, Босанска Дубица), дипломирани историчар; пише песме и приче; заступљена у зборницима; живи у Бањалуци.

Рапаић Петра (1987, Пљевља), пише романе и приче; објавила роман „Универзум у невољи“ (2020), награђивана; живи у Новом Саду.

Рашула Предраг (Сански Мост), пише афоризме и приче; објавио у коауторству две књиге афоризама „Четири јахача србокалипсе“ (1 и 2) и збирку кратких прича „Опште мјесто“; награђиван у земљи и иностранству; живи у Сремској Митровици.

Ребац Борис (1973, Требиње), графички техничар; пише приче; живи у САД.

Рибар Брајих Бранка (1947, Ужице), пише приче; живи у Београду.

Ристић Ј. Драган (1948, Ниш), професор немачког језика и књижевности; пише кратке приче, афоризме, поезију и хаику; објавио осам књига хаику поезије „Из живота једног хаићина“ (1995), „Бубице у глави“ (2000), „Пчела у целофану“ (2001), „Цврчак у саксији“ (2002) и друге, две књиге афоризама „Мисли – и не мисли“ (2008) и „Испод црте“ (2012), књиге кратких прича „Каљаче и катедрале“ (2003), „Вреди се помучити“ (2004), „Инсертни“ (коауторски, 2004), „ПреЗЕНт Анегдоте“ (коауторски, 2006), „Ковачи своје среће“ (2010); превео, између осталог, и „Антологију најкраће немачке приче“; од 1996. године је главни уредник „Хаику новина“ из Ниша; хаику му је пре-

вођен на четрнаест језика; награђен са шездесет и четири награде; живи у Нишу.

Ристић Саша (Ниш, 1977) инжињер електронике; пише поезију, хаику и прозу; живи у Нишу.

Ристић Стојановић Санда (1974, Београд), дипломирани филозоф; пише кратке приче, поезију, есеје и приказе; објавила је шеснаест књига поезије, а неке од њих су: „Ноћ је праштање своје“ (2000), „Свитање је лет боје“ (2007), „Ноћи наше, услуга“ (2008), „Тишина разликује светлости“ (2010), „Облачна птица“ (2011), „Годишња доба речи“ (2012), „Измишљотина ватре“ (2013), „Осмаатрачница двадесет првог века“ (2019); заступљена у бројним зборницима и неколико антологија; сарађује са часописима; преводи поезију са енглеског; песме су јој преведене на енглески и француски језик и објављене у књигама „Art Poesie Poetry“ (2019) и „This is the 21st century“ (2021); живи у Земуну.

Ристовић Весна (1971, Краљево), учитељица; пише поезију и прозу; објавила је шест збирки поезије: „Лек траве очајнице“, „Ласта у соби без пролећа“, „Снови од чипке“, „Тишина“, „Путеви воде“, „Около неба“; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у у Краљеву.

Русјаков Иван (1947, Скопље), електроинжењер и програмер; пише кратке приче; објавио књигу „Зрнца“ (2014); сарађује са часописима; заступљен у алманасима у Македонији и на Балкану; живи у Скопљу.

Свилокос Константин (2007, Нови Сад), ученик; пише поезију, драме и прозу; сарађује са часописима; живи у Новом Саду.

Секулић Весна (1953, Топола), лекар; објавила седам књига песама: „Радуј се“, „Љубав побеђује“, „Поздрави јутро“, „Књига незаборав“, „Сањати а будан бити“, „Обарај са животом руку“, „Ипак у небо погледам често“, две књиге кратких прича: „И то се догађа“ и „Ипак у небо погледам често“, као и

књигу песама за децу „Причај бако“; вишеструко награђивана за песме и приче; сарађује са часописима; заступљена у преко тридесет домаћих и међународних зборника; живи у Београду.

Сене Драгана (1971, Београд), новинар; пише кратке приче, књижевну и позоришну критику; приредила хрестоматију „Златна књига светске књижевности“ (1999); књиге кратких прича: „Укус живота“ (1999), „Нови укус живота“ (2007), „Траговима истине“ (2007), „Укрштеним стазама истине“ (2008), „Сенке“ (2008, трилогија збирки кратких прича) и „Мој живот“ (2025); заступљена у преко педесет зборника кратких прича; живи у Београду.

Симић Боривоје (1963, Вареш), новинар; пише поезију и прозу; објавио књигу прича „Калафонијум“ (2024); заступљен у зборницима; сарађује са часописима; вишеструко награђиван.

Симић Драган (1982), пише поезију и прозу; објавио збирку песама и прича: „Стихови из душе необичног писца“, „Дуња“ и „Лејла“; живи у Краљеву.

Симић Јован (1991, Београд), маркетиншки стручњак; пише приче; објавио књигу прича „878“ (2025); награђиван; живи у Београду.

Синђелић Оливера, пише кратке приче; заступљена у зборницима; живи у Шапцу.

Синђелић Радован, пише кратке приче; заступљен у зборницима; живи у Шапцу.

Спајић Борис (1978, Лозница), стоматолог; пише поезију и прозу; објавио збирку песама за децу, „Поштенем Налазачу“ (2013), збирке песама „Безазлена римовања“, „Плави стрмоглави“ и „Базар дечјих снова“ (2025); заступљен у зборницима; сарађује са часописима; награђиван; живи у Лозници.

Стајкова – Иванова Ани, пише кратке приче; живи у Бугарској.

Стаменковић Слободанка (1944, Заклопачка код Гроцке), грађевински техничар; пише поезију и прозу.

Станисављевић Властимир Шаркаменац (1941, Салаш код Неготина), магистар архитектуре; објавио тридесет и девет књига: „Грачаница после хиљаду година“ (збирка приповедака, 2003, 2008), „Учиниола си се...“ (љубавно-еротска збирка поезије, 2001), „Тамна страна камена“ (збирка поезије, 2000), „Пањ“ (збирка поезије, 2001), „Ја Чарнојевић“ (рукописана збирка косовских песама), „Пето, српско јеванђеље“ (роман, 2004), „Сунцокрет“ (збирка поезије, 2008), „Узвишено почивају музе“ (збирка еротских приповедака, 2011), „И Бог човек јесте“ (збирка поезије, 2001), „Мокрањчеви дани песмом пребирани“ (збирка песама у духу народне лирике, 2002), „Теорија рата“ (збирка пацифистичке поезије, 2004), „Жена од кованог гвожђа“ (збирка поезије о Ромима, 2005), „Уздане сенке“ (збирка приповедака руралне фантастике 2006), „Цигани се враћају са неба“ (песмарица и причарица ромска, водвиљ, 2017) и др.; заступљен у бројним нашим и иностраним антологијама; сарађује с бројним нашим и иностраним часописима; превођен на француски, руски, шведски и македонски језик; добитник бројних награда и земљи и иностранству; живи у Паризу и Београду.

Старчевић Зоран (Златибор), доктор филолошких наука; пише поезију и прозу; објавио је збирку песама „Врзине“ (2025); награђиван; живи између Златибора и Винче код Тополе.

Сте Лазовић Соња (1966, Прокупље), дипломирани хемичар; пише приповетке, кратке приче, песме, афоризме, романе и драмске текстове; објавила збирку приповедака „Како победити кризу“ (2014); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Прокупљу.

Стеванчевић Јасмина (Крушевац), пише поезију и прозу; награђивана; живи у Крушевцу.

Стојадиновић Радмила (1970, Пожаревац), технолог; пише поезију и прозу; аутобиографски романи „Хоћу свој живот назад“ (2023) и „Све се то десило (Добих свој живот назад)“

(2024); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; поезија јој је превођена на више језика; живи у Пожаревцу.

Стојанова Моника (1993), пише приче, песме и романе; објавила осам прозних и поетских књига; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; награђивана за поезију и прозу; живи у Северној Македонији.

Стојановић Александар (1994, Лесковац), завршио Факултет безбедности; пише кратке приче и приповетке; објављене књиге: „Мале лесковачке приче“ и „Побуна у доба самоће“ сарађује са часописима; живи у Београду.

Стојановић Сандра (1991, Нови Сад), пише поезију и прозу; живи у Ветернику.

Стојковић Душан (1994, Грделица), књижевник; пише поезију и прозу; објавио књиге „Ниси прокрета – на груди ушло, на груди изашло“ (2021) и „Жал – неповратно си отишла у поља“ (2023); сарађује са домаћим и међународним часописима; заступљен у антологијама и зборницима; живи у Грделици.

Стојковић Илија (2003), студент је Факултета драмских уметности у Београду; пише прозу; живи у Београду.

Тадић Милојко (1957, Омољица), војни пензионер, пише прозу; објавио збирку приповедака „Онда кад су зиме биле беле“; сарађује са часописима; заступљен у зборницима.

Теодор Стефан (1961, Колашин), пише кратке приче, прозу, романе, приповетке и сценарија; објавио књигу „Паланачки пси“ (2018); сарађује са часописима; заступљен у антологијама и зборницима; живи у Никшићу.

Томић Маја (1961, Београд), графички дизајнер; пише кратке приче; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Београду.

Топо Маријана (1987, Нови Сад), менаџер операција; пише прозу; заступљена у зборницима; живи у Новом Саду.

Тривуновић Борислав (1962, Зеница), дипломирани историчар; живи у Отави (Канада).

Ускоковић Славица, инжењер хидрогеологије; пише поезију и прозу; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Београду.

Феђвер Зденка (1950, Вуковар), економиста и стручњак за односе с јавношћу; пише песме, приче и есеје; објавила књиге песама: „У двадесетпетом часу“ (1983), „Одузето време“ (1989), „Време одузето“ (1989), „Одраз“ (2001), и збирке кратких прича „Пуфнице и јежеви“ (2006), „Ех“ (2010) и „Пртине“ (2016); сарађује с многим часописима; заступљена у зборницима и антологијама; песме су превођене на мађарски, албански, турски, бугарски и македонски језик; живи у Сомбору.

Филиповић Илонка, дипломирани социјални радник, пише кратке приче, поезију за одрасле и децу; заступљена у зборницима; живи у Загребу.

Филиповић Сретен (1957, Ваљево), пише прозу и драмске текстове; објављене прозне књиге: „Поноћ“, „Сутра“ и „Подне“; живи у Ваљеву.

Хаднађев Светислав (1959, Бечеј), пише прозу; објавио дечији роман „Максимилијан зомби“; заступљен у зборницима; живи у Бечеју.

Халиловић Амела (1990, Тутин), дипломирани филолог (српски језик и књижевност); пише поезију и прозу; објавила збирку кратких прича „Песак“; заступљена зборницима; сарађује са часописима; награђивана; живи у Тутину.

Хоџић Косорић Бојан (1986, Сарајево), дипломирани филолог (српски језик и књижевност); објавио тридесетак књига за децу; живи у Београду.

Цветковић Христина Тина (1978, Ниш), дипломирани филолог (српски језик и књижевност); пише поезију и прозу; заступљена зборницима; награђивана; живи у Нишу.

Црномарковић Дејан (1961), новинар; пише поезију и прозу; објавио књиге „Део немира“ (1989), „Игре руком“ (1990), „О изгубљеним Данима“ (2005), „Για τις χαμενες μερες“ (2015), „Бог је желео да будем птица“ (2020), „Стаклене године“ (роман у колумнама – дигитално издање, 2025); заступљен у антологијама и зборницима; живи у Сенегалу.

Чамнар К. Гордан (1962, Бијело Поље), новинар; пише поезију и прозу; објавио књиге „Прегршт суза и два писма“, „С кољена“, „Ето“, „На кољено“, „Ријеч по ријеч“, „Мјесец у маслачку“, „Бранки уздарје за дар“, „Ријечи са окусом трешње“, „Странице“, „Брижна рука“, „Писмо“; заступљен у антологијама; сарађује са часописима; превођен.

Шолкотовић Снежана (1962, Кладово), професор разредне наставе; пише поезију и прозу; објавила је седамнаест књига за децу и одрасле: „Песма је мој живот“, „Од срца срцу“, „У знаку љубави – Сурове судбине“, „Извор живота“, „Кад проговори душа“, „Шапат ветра“, „Дечја заврзлама“, „Зврка“, „Смицалице“ (двојезична збирка, српско-енглеска), „Хоризонти љубави/ Horizons of love“ и др.; заступљена у многобројним зборницима и антологијама; песме су јој превођене на бугарски, енглески, арапски и македонски језик; награђивана у земљи и иностранству; сарађује са бројним часописима; живи у Корбову.

Штетих Јелена; дипломирани филолог (неохелениста); пише приче; заступљена у зборницима; живи у Београду.

КОМЕШАЊЕ, ОЖИЉАК:
НАЈЛЕПША ОСТВАРЕЊА СА XXIV КОНКУРСА
ЗА НАЈКРАЋУ КРАТКУ ПРИЧУ
(Приредио Ђорђе Оташевић)

1. издање

<i>Ликовно решење корица</i>	Дејана Јовановић
<i>Издавач</i>	„Алма”, Београд
<i>Штампа</i>	„Алма”, Београд
<i>Тираж</i>	200
<i>ISBN</i>	978-86-6122-294-8

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-36(082.2)

821-36(082.2)

Комешање, ожиљак : Најлепша остварења са XXIV конкурса за најкраћу кратку причу / (приредио Ђорђе Оташевић). – 1. изд. – Београд : Алма, 2025 (Београд : Алма). – 274 стр. ; 21 см. – (Библиотека Савремена књижевност / [Алма, Београд] ; књ. 520)

Тираж 200. – Предговор: стр. 5. – Аутори: стр. 245–274.

ISBN 978-86-6122-294-8

COBISS.SR-ID 177711113